EL TEMPS

2 desembre 1991

Amb el fascicle núm. 26.

EL MÓN DEL TIRANT

Any VIII - No. 389 - Setmanari d'informació general - 350 Ptes.

Tarradellas i els Països Catalans

Les transaccions de la transició

TV3 perilla de nou al País Valencià

La història interminable

Quines són, quant cobren, on viuen...

Les models més cares del món

00389

Per a compartir quelcom més que la Mediterrània

Caixa de Catalunya li ofereix compartir, a més a més del mar, uns serveis molt especials per a Vostè. Pregunti per:

- SERVEI FAMILIAR
- PLA DE PENSIONS
- PLA DE JUBILACIO GARANTITZAT
- COMPTE VIVENDA
- COMPTE I LLIBRETA A LA VISTA
- COMPTE INTERÈS ESPECIAL
- LLIBRETA A TERMINI
- LLIBRETA CESSIÓ D'ACTIUS
- SERVEI ESTRANGER
- SERVEI DE VALORS
- TARGETES DE CRÈDIT
- CAIXERS AUTOMÀTICS

... i molts més

CAIXA DE CATALUNYA

VALÈNCIA-CENTRE.
Ruzafa, 8. Tel. 352 41 59
VALÈNCIA-COLOM.
Colom, 33. Tel. 352 81 23
VALÈNCIA-MERCAT RUZAFA.
Plça. Dr. Landete, 8. Tel. 374 60 72

ALACANT.
Av. Federico Soto, 14 Tel. 520 46 06
BENICARLÓ.
Av. Pío XII, 5. Tel. 47 26 03
CASTELLÓ-PLAÇA FADRELL.
Av. Casalduch (Cant. Foia) Tel. 23 89 46

GANDIA.
Pg. de les Germanies, 55 Tel. 286 37 41
VILA-REAL.
Av. de la Mura, 27 Tel. 53 30 91
VINARÓS.
Plça. de Sant Valente, 2 Tel. 45 57 14

EL TEMPS

DIRECCIO, ADMINISTRACIO, PUBLICITAT I VENDES: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 451 03 75 i 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 96. Fax: (971) 72 07 63

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
PRESIDENT: Rafael Mansanet.
EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTOR: Oriol Castanys.
SUBDIRECTOR: Miquel Alberola.
REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Jordi Sebastià (*Cap de redacció*), Lola Carrasco, Ignasi Pellicer.
REDACCIÓ BARCELONA: Assumpció Maresma (*Cap de redacció*), Eduard Company, Oriol Malló, Pere Martí, Eduard Voltas i Mercè Montoliu.
REDACCIÓ MALLORCA: Miquel Payeras.
CORRESPONSALS: F. Robert (Andorra), C. Bellmunt (Tarragona), P. Alberola (Alacant), X. Planas (Girona), U. Bertrana (Perpinyà), J. Casaprima (Lleida), A. Albalat (Castelló).
FOTÒGRAFS: Joan Celià, Rafa Gil, Jordi Morera.
IL·LUSTRADORS: S. Llosà, V. Navarro.
RÚBRIQUES: Andreu Alfaro, Jordi Ballo, Ramon Barnils, Pere Calders, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Vicent Partal, J.J. Pérez Benlloch, Manuel Vicent.
COL·LABORADORS: E. Aguilella, J. Alandes. S. Alcalà, J. Amengual, F. Bueno, J. A. Benach, F. Caballero, Toni Torregrosa, Romà de la Calle, C. Capdevila, Antoni Castel, Jaume Comellas, Martí Domínguez, Xavier Duran, L. Ferri, Vicent Franch, C. Gàmez, J.L. Guarner, A. Guasch, J.M. Játiva, J. M. Lluró, J. Marí, X. Mínguez, J. Morell, Toni Picazo, M. Porta Perales, P. Quintana, A. Reig, J. Reus, M. Serra, J. L. Sirera, M. Soler, Ferran Torrent, X.R. Trigo, E. Vizcarra.

ARXIU: Jesús Prats (Fotografia), Pilar Escobedo (Documentació).
PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Jordi Enguix (Cap de publicitat), Pole Position (Catalunya) (93) 302 26 61. Fax: (93) 317 83 45. Intermedia, SA (Madrid) (91) 319 06 51. Fax: (91) 310 66 22. Oh-Fek, Comunicació i Marketing, col·laboradors per a València i a Balears (96) 369 66 01
SUBSCRIPCIONS: Xelo Tortosa.
PRODUCCIÓ: Francesc Sellés i Josep Agustí (Correcció lingüística), Lina Casanovas (Maquetació), Faust Ripoll (Edició), Rosanna Puchades (Textos).
DISSENY: Enric Satué.

FOTOMECÀNICA: Garbí Casa Editorial SA, Añón, Selecrom.
IMPRESSIÓ: Gràfiques Morvedre.
DIPÒSIT LEGAL: V.853-1984
Control difusió

Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja siga mecànic, fotoquímic, electroòptic, magnètic, de fotocòpia, o qualsevol altre, sense permís de l'editor.

'Eppur si muove'

Sense deixar de banda els objectius obvis de l'Any Tirant –la commemoració de l'obra més singular de la nostra literatura i la seua difusió–, l'organització de l'efemèride que ara acaba ha deixat obertes unes vies de col·laboració, que eren normals des de l'òptica civil, però insòlites políticament, entre el País Valencià, les Balears i Catalunya. Institucions d'ací i d'allà han sabut sumar esforços de forma poc o molt destraumatitzada per un patrimoni comú: la màxima expressió de la llengua, la literatura. I això, certament, constitueix l'excepció d'aquesta regla que ens ve de la transició.

No ha estat aquesta la tònica durant els anys més recents. La memòria, entre altres circumstàncies, ens mostra els nostres representants institucionals, sense respondre a cap clam popular i al·legant la salvació de la democràcia, autoinfligint-se i alçant un mur de fronteres administratives –i mentals– en acceptar, l'any 77, una esmena constitucional que prohibia la federació entre comunitats autònomes. Les conseqüències d'aquesta claudicació encara són visibles i vigents i tenien un sostre: el "consens democràtic", no entès com un punt de confluència entre diversos sectors socials per a l'aprofundiment de les llibertats nacionals i socials, sinó com l'acceptació tàcita dels límits fàctics. Que en plata era la submissió al xantatge permanent de les forces dominants del postfranquisme. El primer president de la Generalitat catalana, el factòtum més vàlid d'aquestes transaccions, ni tan sols va exigir a canvi uns mecanismes legals de coordinació –lingüístics i culturals, si més no– que ara es demostren tan fructífers.

Hi ha, ara mateix, elements que indiquen un marge més ampli d'actuació comuna: del TGV a Euronews, sense oblidar el Banc Europeu de Desenvolupament o la corresponsabilitat amb l'IRPF. Vincular esforços en aquest sentit resultaria beneficiós per a la nostra àrea, però per contra les hostilitats resultants del foment del regionalisme més desenfrenat i l'exaltació sistemàtica de les diferències (i no amb qui pertocaria) impossibiliten qualsevol eixida racional, lògica. Incrustats en les institucions, i qui sap amb quin mòbil, hi ha uns altres elements que rendibilitzen l'anquilosament i l'estatisme. Algú necessita marcar diferències substancials entre nosaltres, bé siga a través del secessionisme lingüístic, o bé movent els fils de Retevisión per tal que les comarques valencianes tornen a deixar de poder captar el senyal de TV3. I si de tan distinta naturalesa fórem, catalans, valencians i balears, segurament no necessitarien dinamitar els escassos vincles i canals de comunicació civil.

L'experiència Tirant, de tan excel·lents resultats, hauria de fer mirar enrere els nostres representants, els més reacis a la lògica, avaluar en termes d'interessos generals –no particulars– els resultats que emanen de negar la nostra personalitat i meditar sobre el futur. La societat civil ja fa molts anys que va fer l'exercici.

SUMARI 389

2 de desembre
Any VIII-Núm. 389
Setmanari
d'informació general
350 Pts.

ACTUALITAT

10 Eduard VOLTAS

Les transaccions de la transició.
Països Catalans, l'assignatura pendent de Tarradellas.

14 Jordi SEBASTIÀ

La història interminable.
TV3 torna a perillar al PV.

16 Pere MARTÍ

"El centralisme no és viable".
Josep M. Sala, secretari d'organització del PSC.

20 Jordi SEBASTIÀ

Al millor postor
Dos grups empresarials volen dirigir un nou diari en català al País Valencià

23 Assumpció MARESMA

"A Catalunya no s'ha valorat prou l'Expo-92".
Entrevista Francesc Sanuy.

INTERNACIONAL

30 Oriol MALLÓ

Efecte Vukovar.
Les conquistes territorials de l'exèrcit serbi forcen Croàcia a la guerra total.

34 Josep MORELL

L'extrema dreta, un fantasma que recorre Europa.
Neonazis.

SOCIETAT

40 Eduard VOLTAS

Tarots per a tots els gustos.
EL TEMPS posa a prova les cartes adivinatòries.

43 Pere CODONYAN

Torna la pena de mort.
Un debat que remou l'estat francès.

46 Lola TERRAZA

Les més cares del món.
'Top Models'.

52 Miquel PAYERAS

El futur ja és aquí.
Les vídeo-conferències, el futur de la comunicació.

EL TEMPS

CULTURA

58 Xènia BUSSÉ
Aigües estancades.
Els premis literaris, entre el tràmit i la reconversió.

60 T. GIL
'Tirant", final de festa.
Gandia tanca l'any Tirant.

64 Ignasi ABAD
Tres comèdies per al 92.
La comèdia catalana.

CIÈNCIA

168 Xavier DURAN
La vida amb 'copyright'.
Un ratolí modificat, patentat a Europa.

ECONOMIA

172 Miquel PAYERAS
Pressupostos per a fer país.
Entrevista a Alexandre Forcades, conseller d'Economia del Govern Balear.

74 Neus AIGUADÉ
Les claus de contacte.
Especial motor.

PERDRE EL TEMPS

81
Perdre el temps

OPINIÓ

9 Joan Francesc MIRA
El Mirador.
El sermó del cardenal.

27 J.J. Pérez BENLLOCH
Opinió.
Una investigació pendent.

28 V. FRANCH T. ESCUDER
Idees.
Candidat a la culpabilitat, ¡no gràcies!
¿Bancaja podria ser un iceberg?

39 Vicent PARTAL
Opinió.
Sentor de catàstrofe.

57 Jordi BALLÓ
Opinió.
Les memòries de Leni.

67 Pere CALDERS
Opinió.
Que en pau descansin.

79 Fabià ESTAPÉ
Opinió.
Banquers a la presó.

96 Manuel VICENT
Plaques de la memòria.
Els morts.

ENQUESTA

¿És lícita la publicitat política, religiosa o filosòfica a la TV?

Em sembla un model d'hipocresia i de cinisme administratiu. ¿És que els anuncis de begudes, compreses, electrodomèstics, colònies i altres, no contenen unes bones dosis de religió, política i filosofia? Es prohibeix el missatge directe i es dóna carta oberta als missatges anomenats subliminals i tot en nom d'una suposada neutralitat institucional. Més hipocresia impossible.

Josep Ramoneda i Molins
Director de l'Institut d'Humanitats

No trobo bé que es prohibeixi gairebé res. Ja hi ha prou coses prohibides. Els responsables religiosos, polítics o filosòfics haurien de sospesar bé si el missatge que volen transmetre arribarà tal com és o distort, si se'n fa objecte de publicitat.

Joan E. Jarque i Jutglar
Director de la revista "Catalunya Cristiana"

En teoria, no hauria d'haver-hi cap prohibició. Però en la pràctica, el problema és que si hi ha llibertat total només tenen accés als mitjans de comunicació les organitzacions amb grans recursos econòmics, mentre que els grups

minoritaris es queden sense oportunitats d'expressar els seus ideals.

Cuca Canals
Directora creativa de l'agència Casadevall Pedreno & SPR

Sóc partidari de la llibertat d'expressió i, per tant, que tots els col.lectius s'expressin lliurement. Tan sols accepto una norma objectiva en els mitjans de comunicació de titularitat pública, a fi i efecte que

tots els col.lectius tinguin el mateix dret a accedir-hi.

Jordi Casas
Diputat al Congrès per UDC

CARTES

Les cartes al director han de ser com més breus millor, màxim trenta ratlles mecanografiades, i han d'anar signades i amb el número de DNI. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció, però per motius d'espai no en garanteix la publicació.

Rèplica de Carles Ricci

En EL TEMPS, núm. 385, apareixia un reportatge amb el títol "Diputats inviolables, fins a cert punt", signat per Miquel Payeras, sobre el qual em veig en la necessitat d'aclarir un parell de confusions que hi apareixen:

a) Quan el periodista diu: "El diputat Ricci va telefonar a diversos diaris de Ciutat per denunciar un fet que 'era de portada'", es comet la primera equivocació. Foren els diaris els que van saber que Ricci s'havia enfadat molt quan per casualitat va descobrir una reunió no reglamentada de diputats sobre els límits dels espais protegits d'una llei que havia estat votada en el Ple del Parlament i a la qual ell, que havia estat president de la Comissió d'Ordenació del Territori, no fou convocat. Malgrat el que digué l'acusació, això va ser el que manifestàrem en el transcurs del judici tant els periodistes com jo mateix. A més a més, el diari *El Día 16*, a la columna "Confidencial" del 29 d'octubre passat, escrivia el següent: "El jutge de la sentència que condemna Carles Ricci degué confondre's en declarar 'expressament provat' que Ricci 'es posà en comunicació telefònica directa' amb la redacció d'*El Día 16* per comunicar els fets que ocorrien en el Parlament, perquè Ricci en cap moment no va trucar a aquesta redacció per comunicar res sobre aquest punt particular". I no tan sols no vaig telefonar a *El Día 16*, sinó que quan el periodista d'aquest diari –senyor Torres Blasco– em va telefonar per preguntar-me què m'havia passat, li vaig dir que si ho volia saber que vingués al Parlament. Un cop allí, en lloc de donar-li la meva versió, vaig demanar al funcionari que corregia els plànols que explicàs un altre cop què havia passat. El periodista va prendre notes de tot, cosa que corroborà en la vista.

b) En segon lloc, és fals quan diu: "Ricci denuncià que havia descobert diversos diputats reunits amb el president del Parlament presumptament intentant de refer algunes línies sobre els mapes de la Llei de Protecció d'Espais Naturals". El president del Parlament no hi era i jo vaig dir que els diputats estaven amb "el lletrat" –que organitzà la reunió– i que per cert era el meu assessor com a president de la Comissió d'Ordenació del Territori.

c) En tercer lloc, és fals quan diu: "En particular acusà Jeroni Albertí, aleshores president del Parlament, de tenir interessos en certa zona". No vaig afirmar mai això. Va ser el diari *Baleares* el dia 15 de febrer de 1991 i ho va desmentir l'endemà. Sí Jeroni Albertí té o no interessos no ho sé i tampoc conec ningú que ho hagi investigat.

També vull fer dues postil.les:

1) Es demostra en l'escrit el poc seguiment que el periodista i el catedràtic de Dret Penal han fet del judici, especialment quan es recull el tros de la sentència on diu que vaig actuar "sense base ni fonament que facin possible demostrar la veracitat dels fets

Fabregat i la "pseudoesquerra"

Sobre les següents declaracions del senyor Amadeu Fabregat, pronunciades després de dimitir del Consell de Cultura de la ciutat de València: "Espere que els suposats intel.lectuals de la pseudoesquerra *cutre* valenciana no traguen profit de la meua dimissió" i "No sóc de dreta ni d'esquerra".

En primer lloc, ¿vostè considera "pseudoesquerra" tots els intel.lectuals –o no– que critiquen la seua forma de dirigir TVV, amb castellanització quasi total, censura informativa i personatges prohibits, com Joan Fuster? Els únics "pseudoesquerres" són un sector del PSOE que ha pujat al carro de l'oportunisme per gaudir de poder.

En segon lloc, en una carta que dirigeix al *Levante-EMV* matisa la seva qualificació de "pseudoesquerra cutre valenciana" dient: "Estaria del tot fora de lloc associar aquesta menció amb els regi-

imputats..." Hauria estat bé que haguessin fet referència a les proves que vaig presentar, on es veuen clarament les modificacions fetes als mapes després del Plenari o, si no, l'Informe presentat pel lletrat del Parlament Balear, que diu: "En aquells moments, atès que s'havia dictaminat la Proposició de Llei, el Dictamen no podria sofrir alteracions llevat que el Ple les acceptàs durant la tramitació. Conseqüència d'això és que la Junta de Portaveus es manifestà favorable a esmenar alguns errors gràfics i entre ells el que es refereix al terme municipal de Llucmajor, modificació gràfica que cap portaveu no desconeixia ja que el 23 de gener van ser remesos els plànols corresponents a la modificació sol.licitada en el seu moment pel Sr. González Ortes. En conseqüència, els Srs parlamentaris sabien que en posar a votació determinats espais naturals, aquests havien de ser entesos amb les modificacions pertinents acordades hores abans per la Junta de Portaveus sense oposició de cap dels seus membres. Així, doncs, es va fer quan es posà a votació l'espai de Sa Marina de Llucmajor de Vallgornera. També la Zona de Sant Elm va sofrir modificacions, consistents a ajustar la delimitació al planejament vigent. La Serra de Gaeta es modificà incorporant el límit d'una esmena que no havia estat traslladat i que aquesta havia estat aprovada en el tràmit de la ponència.

En darrer lloc també es modificà un error gràfic a la Zona de Pollença. Totes aquestes modificacions es feren estant-ne assabentats els Srs. portaveus dels grups parlamentaris i, conseqüentment, els Srs diputats pertanyents als diversos grups de la cambra. Tota la resta de modificacions es feren a través d'esmenes debatudes, votades i aprovades en plenari".

He citat *in extenso* perquè amb aquestes explicacions que dóna el lletrat queda clar que les modificacions que detalla no van ser votades, ni debatudes, ni aprovades en el Plenari. D'això es desprèn que en aquest cas les modificacions i votacions es van fer a la Junta de Portaveus, la qual cosa no tan sols no és veritat, sinó que a més és il.legal. Sols el Plenari pot votar lleis, i els vots no són ni de grups ni de portaveus, sinó personals de cada parlamentari i definitius en el Ple del Parlament.

2) Acabaré dient que crec en el dret a la lliure expressió dels parlamentaris per a dir les veritats tant dins l'hemicicle del Parlament com fora. Allò que no poden fer és mentir amb traïdoria, i si ho fan, cal que siguin –no sé si civilment o penal– condemnats. Ni el Parlament, ni el govern, ni ningú, no serà digne si no se sap responsabilitzar dels seus errors.

Carles Ricci
Ex-president de la Comissió d'Ordenació Territorial del Parlament Balear

dors del grup socialista de l'Ajuntament de València". ¿Una altra vegada abaixant-se els pantalons? ¿Té por de quedar-se sense el sou a fi de mes?

En tercer lloc, si no és ni de dreta ni d'esquerra", ¿quin trellat té que vostè tingui carnet del PSOE? ¿Només per a fer bonic?

Antoni Cuñat i Cuñat
Alzira (la Ribera Alta)

Rectificacions

En l'enquesta que apareixia en EL TEMPS, núm. 388, amb la pregunta "¿Eutanàsia, si o no?", la foto corresponent a l'opinió del bisbe auxiliar de Barcelona, Joan Carrera Planas, corresponia, per una errada d'impremta, a Ricard Maria Carles, Bisbe de Barcelona.

DURALEX-SEDLEX

La cera que hi ha

Mariola Aparício, d'Alcoi, escriu una carta sobre l'afer d'Euronews: la rivalitat entre Barcelona i València per acollir el centre de televisió europea. Un editorial anterior de la revista tractava la qüestió, i la lectora alcoiana no està d'acord amb un dels punts de l'esmentat editorial, aquell que suggereix d'utilitzar el govern espanyol per tal que qualsevol de les dues ciutats arribi a seu d'Euronews. "Això és incongruent –diu Mariola Aparício–. Sóm una nació i, per tant, no podem reclamar el suport d'un govern estranger, en aquest cas l'espanyol, en la presentació d'una candidatura catalana. Demanar ajuda a Espanya és sotmetre's davant una nació i una televisió que no és la nostra". Etcètera.

No se sap mai: si Mariola Aparício hagués esperat una setmana a enviar la carta, potser se l'hauria estalviada. Al mateix número de la revista, i a la pàgina 33, s'hi reprodueix un parlament de Paca Sevila a la taula rodona organitzada per Nacionalistes de la Safor sobre "L'independentisme a debat". Un avís: Paca Sevila és política, i amb pinta de voler-se dedicar, vocacionalment i professionalment, a la política: per a gran desgràcia de l'independentisme, una rara avis, i per a gran sort del mateix independentisme una autèntica perla. Paca Sevila va dir: "¿La independència? Ah, sí, la independència és la teulada de la casa que estem construint. A mi no m'agrada començar la casa per la teulada, cau inexorablement. Però vull una causa amb teulada." O bé: "...que el dia de demà pugam discutir sobre la independència des de la política, no des de la teologia".

Més clar, l'aigua: política sí, teologia no. Utilitzar Madrid perquè Euronews sigui a València o a Barcelona és política. Esperar que Euronews sigui a València o a Barcelona ignorant Madrid, única de totes tres ciutats proveïda de vara alta davant els amos d'Euronews, és teologia. Mariola Aparício parla de "demanar ajuda" a Madrid. Hi ha altres maneres de dir-ho, però deixem-ho així, perquè també hi ha diverses maneres de demanar ajuda: demanar-la sotmetent-se davant una nació que no és la nostra, com diu Mariola, com també, anant a l'altre extrem, demanar-la aplicant una navalla al coll. Entre aquestes dues maneres, canina l'una i violenta l'altra, teologia pura al cap i a la fi l'una i l'altra pel poc rendiment que se'n trau, hi ha tota la gamma de grisos que és el terreny dels polítics dignes d'aquest nom, els que remenen oli, per exemple Churchill, que per guanyar el dimoni, Hitler, es va aliar amb el diable, Stalin (la metàfora és d'ell). O Francesc Macià, que a partir d'una realitat dictatorial, monàrquica i espanyola, i per obtenir un Estatut democràtic, republicà i bastant catalanet, eina superior a qualsevol de les que teníem de 1714 ençà, va haver de renunciar a la simple proclamació, d'un simple balcó estant i sense públic a la plaça, d'una República catalana purament oral.

Si sense teologia no es va enlloc, no se sap; ara, sense política segur que no s'hi va. I amb casuística, menys encara: es va enrere.

Ramon Barnils

GOLF, TOT L'ANY A

CATALUNYA

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Comerç,
Consum i Turisme

TURISTEX IBERTEX 031 ❄ 23202164026 ◂

EL MIRADOR

El sermó del cardenal

Que el senyor cardenal de Madrid, fa pocs dies, haja encolomat als seus fidels i al públic en general una filípica moral sobre els mals que afligeixen aquesta societat moderna i esgarriada, no té res de particular. El cardenal, com la part més visible dels prínceps de l'església, és més conservador que l'arca del Noè de la Bíblia. I igual de consagrat a la missió divina de salvar-se ell, i salvar els elegits, de les aigües del diluvi que ja ens arriben més amunt del coll. Tampoc no tindria massa importància el sermó d'un cardenal emprenyat per les onades d'immoralitat que ens amenacen, si no fóra que ja fa temps que aquest sermó és la prèdica oficial i obsessiva de l'Església de Roma, de tot l'episcopat que no dimiteix o calla, i evidentment del capitost suprem de l'armada vaticana, esdevingut aquests temps profeta màxim de la decadència d'Occident. I cal dir que ja comencen a esgotar, entre papa, cardenals, bisbes i clero, la paciència dels que hem de llegir-los al diari o escoltar-los als noticiaris de la tele. Ja cansen, cansa més encara comprovar cada vegada com obren la boca sense molestar-se abans de fer funcionar ni la lògica ni el mètode comparatiu.

Diu, per exemple, el cardena de Madrid: "L'arrel dels mals –humans, morals, culturals, polítics i econòmics– del socialisme marxista,... té la causa principal en l'ateisme". Perfecte. Ara pense vostra eminència una miqueta: vol dir que la catàstrofe del marxisme aplicat –el no aplicat, com quasevol doctrina inaplicada, no ha pogut fracassar– té la seua causa i explicació en l'ateisme. Per culpa de l'ateisme, doncs, no ha funcionat eficaçment el sistema soviètic, i per culpa de l'ateisme la gent ha perdut les ganes de treballar, beu massa vodka, s'obsessiona pel dòlar, les sabates són d'ínfima qualitat, i les botigues estan regularment buides. Segur que l'eminència purpurada no s'ha parat a pensar quin tip de riure se'n deu haver fet, de tot això, l'al.ludit principal o siga Déu mateix, allà on siga que viu, si és que viu. Perquè la lògica del cardenal significa que el mateix sistema, però amb reverència a Nostre Senyor, missa i rosari, hauria funcionat divinament: si lleves la causa dels mals, els mals desapareixen, ¿o no? ¿I què direm dels japonesos, que funcionen amb uns cultes vagarosos i sense autèntic Déu? És estrany que no hagen fracassat ja com els russos ateus. Ja fracassaran, però, si és que les mateixes causes han de produir els mateixos efectes.

Afirma també el purpurat del Manzanares que "l'intent de desarrelar l'home de la veritat originària que funda la seua dignitat i llibertat... té l'origen comú de les modernes ideologies europees". És el clam tradicional contra la il.lustració i contra els seus néts, que encara ens en repartim l'herència. Significa que, abans de la Il.lustració i de les ideologies modernes, hi havia una veritat originària (¿originària d'on?, per cert), que assegurava la dignitat i la llibertat de les persones. A Europa, suposem, aquesta "veritat originària" de què parla el cardenal no devia ser la de l'islam, l'hinduisme, el budisme, o les religions dites primitives. Devia ser la cristiana en plenitud de poder i d'arrelament. I és ben sabut que, quan això passava i abans del desarrelament, la llibertat i la dignitat de les persones era una realitat gloriosa: repassem, si no, la història social de l'Edat Mitjana cristianíssima, o del temps de les monarquies confessionals dels segles XVI i XVII. Dignament i lliures vivien, com sabem, els serfs del senyors dels monestirs, les masses infinites de pobres urbans, les legions de malalts abandonats, els milions de famolencs crònics, els pagadors de dignes i lliures censos a l'església, els revoltats esclafats, els heretges cremats i els jueus dels ghettos, i digna era en veritat, i garantia de la llibertat, la santa i cristiana Inquisició. Llàstima que, després d'un passat tan esplendent, ens toque viure ara esclaus i indignes per culpa de les modernes ideologies eruopees. Tan lliure i digna que era la vida abans.

La situació és més greu, però, ja que segons Dostoievski i Wojtyla, la llibertat absoluta porta al despotisme total, a l'absolutisme i a la tirania visible i invisible. El cardenal, òbviament, no està d'acord i ens avisa: alerta amb la llibertat, que us farà perdre tota... la llibertat. No com en altres èpoques, remotes o recents, que la llibertat era tan relativa que no hi havia cap risc de despotisme: oh temps tan enyorats de Franco, Lluís XIV i Isabel la Catòlica, quan els excessos de la llibertat no feien perdre la son als cardenals. Era abans de difondre's perillosament aquest "sistema ètic i cultural de la societat del benestar", i abans "d'aquesta idea equivocada de modernitat", com diu el Papa de Roma, que ens porta lligats de peus i mans al totalitarisme, a l'hedonisme i al consum de la droga (expressió de la falta "de veritat i d'amor"!), tot alhora. També diu el cardenal, i el seu papa, que el "fracàs de la moral laica" ens conduirà a l'anarquia, i no està clar com podrem arribar simultàniament –¿o serà successivament?– a l'anarquia i al despotisme absolut. Però ja hem vist que la lògica no és el punt fort dels cardenals. Ni el sentit comú, ni una mínima perspectiva històrica, ni la memòria del seu propi passat, ni res. ¿Per què no resen, i callen, i fan obres de caritat?

Joan F. Mira

ACTUALITAT

Països Catalans, l'assignatura pendent de Tarradellas

Les transaccions de la transició

La transició va tenir un preu. La *reforma* davant de la somniada *ruptura*, la monarquia davant de la república, i al nostre país, la renúncia a la idea dels Països Catalans com a possible entitat política. Tarradellas hi va fer el seu paper, però no va ser l'únic.

La cosa que hagués volgut i no he pogut fer és reconciliar Catalunya amb València". Pocs dies abans d'abandonar la Presidència de la Generalitat, al mes de maig de 1980, Josep Tarradellas fa aquesta confessió davant d'alguns dels seus col.laboradors més íntims. Tarradellas reconeixia així que abandonava la Generalitat amb una assignatura pendent. **Oriol Bohigas**, arquitecte i regidor de Cultura a l'Ajuntament de Barcelona, ho expressava per a EL TEMPS (número 379) amb altres paraules: "A l'època d'en Tarradellas es va decidir deixar de parlar dels Països Catalans. Ell deia: 'no ens emboliquem que prou feina tenim'. A partir d'aquest moment tot el gran grup de l'oposició política catalanista que parlava dels Països Catalans no en va tornar a parlar mai més. Jo em pregunto si això va ser eficaç o negatiu. ¿A València ha provocat una reacció catalanista o anticatalanista? Penso que ha estat contraproduent a la vista dels resultats". L'anàlisi de Bohigas condueix directament a preguntar-se quins van ser els mecanismes de pressió i transacció entre partits que van *desactivar* el concepte de Països Catalans convertint-los, com algú ha dit, en un mort sense certificat de defunció. I a preguntar-se, també, quina responsabilitat va tenir Tarradellas en aquesta defunció.

PRAGMATISME

La qüestió dels Països Catalans ja havia estat present a les primeres reunions de l'Assemblea de Catalunya, l'any 1971. La necessitat d'elaborar un programa de punts bàsics de consens entre tots els col.lectius representats a l'Assemblea va ser el principal obstacle per la inclusió del concepte de Països Catalans dins de la plataforma reivindicativa. "L'Assemblea havia de ser un ens pragmàtic, de consens, i el tema dels Països Catalans creava problemes. Per això no es va assumir, malgrat que molta gent de l'Assemblea n'era favorable", recorda **Josep Benet**, promotor de l'Assemblea i posteriorment escollit senador per l'Entesa dels Catalans. **Jordi Carbonell**, un altre dels promotors de l'organisme antifranquista, ho confirma: "Les assemblees territorials, els intel.lectuals i molts dels partits polítics presents a l'Assemblea eren clarament favorables a l'articulació política dels Països Catalans".

Suárez rep Tarradellas a Madrid. Més tard vindria el rei. ARXXIU

Uns posicionaments que no agradaven Tarradellas. El president, des del seu exili a Saint-Martin-le-Beau, ja ho havia deixat clar en algunes cartes privades enviades a Catalunya. En una d'aquestes cartes, reproduïda per *La Prensa* el 3 de desembre de 1969, Tarradellas es referia despectivament al País Valencià i les Illes com a "països on existeixen minories de parla catalana", i desqualificava els intents d'Omnium Cultural i altres organitzacions de voler intervenir-hi culturalment i políticament.

"Tarradellas desconeixia el problema –opina l'historiador **Josep Maria Solé i Sabaté**– perquè desconeixia el concepte mateix de Països Catalans". Segons l'historiador, "Tarradellas era un home de poca lectura i poca cultura, i per aquest motiu li faltava informació sobre la

complexitat del concepte de Països Catalans, introduït l'any 1962 i que havia tingut especial èxit en cercles intel.lectuals".

Malgrat aquesta diferència de punts de vista, el concepte de Països Catalans no va ser mai un motiu d'enfrontament entre Tarradellas i l'Assemblea. En aquest sentit hi va ajudar el fet que l'Assemblea mai no arribés a assumir com a pròpia la reivindicació dels Països Catalans. Les divergències –profundes– del president amb l'Assemblea eren a causa de les diferents concepcions que havia de tenir la institució de la Generalitat a l'exili.

El 17 de desembre de 1975 es constitueix clandestinament el Consell de Forces Polítiques de Catalunya (CFPC). Aquest organisme estava integrat exclusivament per partits polítics, a diferència de l'Assemblea de Catalunya, que donava joc a sindicats, associacions de veïns, intel.lectuals independents i altres col.lectius. La primera reunió del CFPC representa un colp mortal per a la continuïtat del concepte de Països Catalans, si més no com a reivindicació compartida per la pràctica totalitat dels partits polítics del Principat. En el moment de redactar la primera declaració pública del Consell, es produeixen tres punts de conflicte: les referències al rei, a la *ruptura* (concepte oposat al de *reforma*) i als Països Catalans. Per la via dels fets, el problema dels Països Catalans passava a formar part del paquet de les grans renúncies de la transició, situat al mateix nivell que l'acceptació acrítica de la monarquia i la renúncia a la ruptura democràtica. Pel que fa al rei, és Unió Democràtica de Catalunya qui imposa el seu veto i aconsegueix que s'eliminin del comunicat final les crítiques a la institució monàrquica. En quant a la paraula "ruptura", l'Esquerra Democràtica de **Trias Fargas** exerceix el seu dret de veto i el concepte desapareix del text. La supressió del mot "Països Catalans" és ocasionada per la bel.ligerància del PSUC. El partit comunista estava representat al Consell per **Antoni Gutiérrez** –el *Guti*–, **Solé Barberà** i **Pere Ardiaca**. Dels tres, només el Guti és viu i es manté actiu al Parlament d'Estrasburg com a eurodiputat. La intervenció del PSUC fa que es busquin fórmules semàntiques més abstractes.

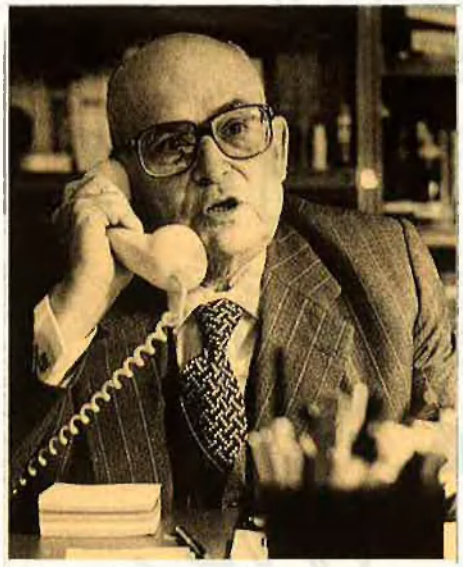
La postura del PSUC responia a l'actitud que els comunistes havien mantingut dins de l'Assemblea de Catalunya, on es van destacar des d'un primer moment com un dels partits més refractaris a acceptar mecanismes de coordinació entre els diferents organismes democràtics dels Països Catalans. Destacats membres de l'Assemblea de Catalunya consultats han coincidit a assenyalar el *Guti* com un element especialment contrari a les esmentades fórmules de coordinació.

El fet és, però, que els altres partits presents a la primera reunió del Consell de Forces Polítiques cedeixen davant el veto del PSUC. En aquells moments, tant la Convergència Democràtica de Catalunya de Pujol i Roca com el Partit Socialista de Catalunya d'Ernest Lluch i Joan Raventós defensaven en els seus documents teòrics l'espai de Països Catalans com a comunitat nacional.

Deu dies després de la primera reunió del CFPC, **Heribert Barrera** i **Jaume Casanovas** visiten el president Tarradellas a Saint-Martin-le-Beau per informar-lo de la primera reunió del Consell i lliurar-li el comunicat final. Tarradellas ho explica en un llibre de memòries anys després, destacant amb satisfacció que el Consell havia deixat de banda "qüestions com la forma monàrquica o l'expressió Països Catalans".

Després del veto comunista dins del Consell de Forces Polítiques, l'última oportunitat de posar en joc els Països Catalans com a possible realitat política era amb motiu de la trobada, al monestir mallorquí de Cura, dels diferents organismes d'oposició democràtica dels Països Catalans. La reunió es produeix el 31 de gener de 1976, i hi són presents l'Assemblea de Catalunya, el Consell de Forces Polítiques de Catalunya, el Consell de Forces Polítiques del País Valencià, la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià i diversos grups d'oposició de les Illes.

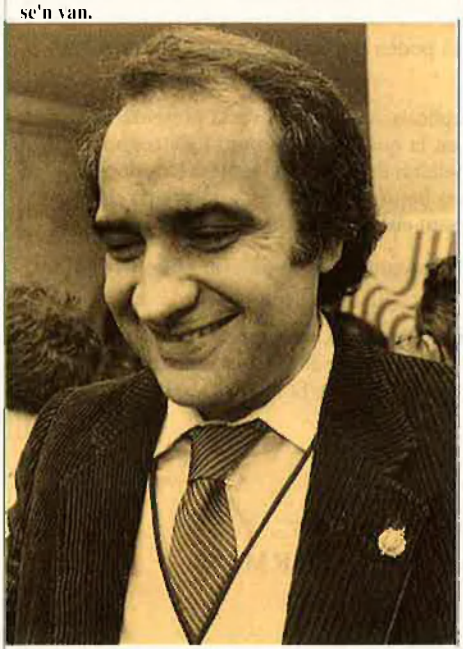
"Cura representa un moment molt àlgid de les relacions entre els organismes democràtics dels Països Catalans –opina **Rafael Ribó**, llavors integrant de l'Assemblea i avui president de la Federació Iniciativa per Catalunya– i va ser una expressió gràfica de la intencionalitat de Països Catalans". Josep Benet és l'encarregat de fer el discurs inaugural de la trobada, però l'expressió Països Catalans no

"¿Sap què li dic, Attard? ¡Països Catalans a lotre el camp!" (Josep Tarradellas) ARXIU

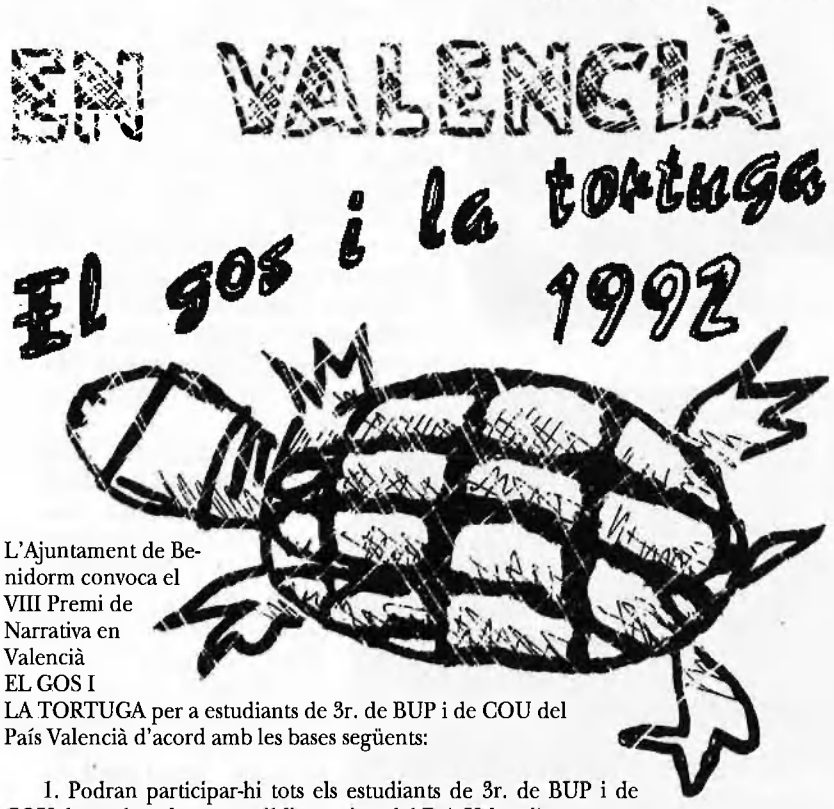

Tarradellas arriba, els Països Catalans se'n van. ARXIU

Albinyana, una trobada secreta amb Tarradellas. ARXIU

VIII PREMI DE NARRATIVA EN VALENCIÀ

L'Ajuntament de Benidorm convoca el VIII Premi de Narrativa en Valencià
EL GOS I LA TORTUGA per a estudiants de 3r. de BUP i de COU del País Valencià d'acord amb les bases següents:

1. Podran participar-hi tots els estudiants de 3r. de BUP i de COU de qualsevol centre públic o privat del País Valencià.

2. Les obres hauran d'estar escrites en valencià i presentar una extensió de cinc folis com a mínim i de quinze com a màxim, escrits a màquina, a doble espai i a una cara. Només s'admetrà la presentació d'una obra per persona.

3. Cal que les obres siguen originals i inèdites i poden tractar-se de contes, diaris, memòries, relats de viatge, cartes, etc.

4. Els originals s'hauran de presentar quadruplicats, amb una correcta presentació i enquadernació, firmats i acompanyats d'una fitxa en la qual figure el nom i els cognoms de l'autor, l'adreça i el telèfon; el nom, l'adreça i el telèfon del centre on estudia i un document —fotocòpia del carnet escolar o de la matrícula o bé un certificat de la secretaria del centre— que acredite que en el curs 1991-92 està cursant els estudis de 3r. de BUP o de COU.

5. Els originals hauran d'estar en poder de l'Ajuntament de Benidorm entre l'1 i el 30 d'abril de 1992.

6. Es concediran deu premis: un primer de 60.000 pessetes, un sgon de 50.000, un tercer de 45.000, un quart de 40.000, un cinqué de 35.000, un sisé de 30.000, un seté de 25.000, un vuité de 20.000, un nové de 15.000 i un desé de 10.000 pessetes. El jurat es reserva el dret de poder declarar-los deserts.

7. ...

Per a qualsevol consulta:
AJUNTAMENT DE BENIDORM
Departament de Cultura
96/680 17 00 i 680 15 01
03500 BENIDORM

es fa explícita. "No totes les forces presents a Cura estaven d'acord en aquest tema, i vaig haver de fer un discurs ple de referències implícites", recorda Benet. La millor prova de la falta d'unanimitat és que la trobada de Cura és la primera i última d'aquesta naturalesa. L'Assemblea de Catalunya entra immediatament en crisi i els esforços unitaris s'esvaeixen.

Tarradellas també va criticar la reunió de Cura. Uns anys després va escriure: "No vaig fer cap comentari públic sobre aquesta trobada, amb la qual no estava d'acord. Mai no he estat partidari de la política dita de Països Catalans, de la vinculació nacionalista de Catalunya amb el País Valencià i amb les Illes. Des d'un punt de vista polític aquest lligam no té cap base (...) Els problemes de cadascuna de les parts són diferents i difícilment transferibles". I més endavant: "El CFPC (...) no podia assumir les vel.leïtats d'un pancatalanisme que no representava cap avantatge per als interessos de Catalunya".

Aquest atac frontal a l'esperit de la Trobada de Cura contrasta fortament amb les declaracions del mateix Tarradellas publicades al diari *El Correo Catalán* el dia 19 d'agost de 1976, set mesos escassos després de la reunió de Cura. Deia Tarradellas: "Em sembla molt bé el manteniment de relacions amistoses amb les nacionalitats de l'estat però la nostra particular simpatia, amistat i confiança penso que han de ser amb germans del País Valencià i les Illes". Aquestes aparents contradiccions són fàcils d'explicar, segons Josep Benet: "Tarradellas deia les coses depenent del moment en què parlava i amb qui parlava. Enganyava tothom". En aquest sentit, Benet esmenta unes declaracions realitzades per Tarradellas a Montevideo amb ocasió d'un viatge per terres sud-americanes l'any 1958: "Nosaltres entenem que Països Catalans són també València i Balears". I per acabar amb la seqüència de declaracions contradictòries, les realitzades en un entrevista concedida a *Cambio 16* poc abans de morir. Pregunta: "¿Creu en els Països Catalans?". Resposta: "Això és fer sidral".

EL RETORN

El 23 d'octubre de 1977 Josep Tarradellas arriba a Barcelona, després de trenta anys d'exili, com a president de la Generalitat de Catalunya.

Després del cèlebre "Ja sóc aquí", el president Tarradellas tardarà un any a fixar la seva vista més enllà de la Sénia. El mes

Antoni Gutiérrez *el Guti*, i Ernest Lluch, responsabilitats directes. ARXIU

de setembre de 1978 **Xavier Aguirre** (UCD), conseller d'Economia i Hisenda del Consell Pre-Autonòmic del País Valencià, publica un article a *La Vanguardia* titulat "Un proyecto para la cooperación". En aquell moment les tensions a València entre catalanistes i *blaveros* ja han pres gran virulència, i l'article d'Aguirre constitueix un intent de racionalització. Aguirre afirmava: "Tan impossible és avui la hipotètica federació de Balears, Catalunya i País Valencià, com inevitable la cooperació en el terreny cultural i econòmic". Tarradellas es mostra interessat a entrevistar-se amb Aguirre. La reunió la preparen **Ernest Sena**, llavors director general d'Economia del Consell del País Valencià i avui director general de l'Institut Català de Finances, i **Josep Maria Bricall**, conseller d'Economia del govern Tarradellas i actualment rector de la Universitat de Barcelona. El sopar es realitzaria a la Casa dels Canonges de la Generalitat el dia 26 d'octubre de 1978. "Vint-i-quatre hores abans del dia previst –recorda Ernest Sena– Emilio Attard, llavors president de la UCD al País Valencià, es va assabentar de l'entrevista que preparàvem i es va autoconvidar". Aquest fet, segons Sena, va afectar les característiques de l'entrevista. "En un primer moment el sopar estava previst que fos discret i confidencial –afirma Sena–. La presència d'Attard va desvirtuar la naturalesa del contacte".

La versió d'Attard és sensiblement diferent: "Jo havia conegut Tarradellas en un sopar a Madrid, en què vam parlar de temes d'estat, relacionats amb la meva funció com a president de la Comissió d'Assumptes Constitucionals i Llibertats. Em va semblar un home extraordinari. Posteriorment ell em va convidar a visitar-lo a Barcelona. Vaig acudir-hi acompanyat de Xavier Aguirre i vam estar conversant llargament mentre sopàvem".

Emilio Attard va expressar aquella nit al president Tarradellas la seva opinió sobre la idea de Països Catalans. "Li vaig dir que això dels Països Catalans a València pertorbava perquè implicava un component de colonialisme i dependència. Tarradellas em va contestar: ¿Sap què li dic, Attard? ¡Països Catalans a fotre el camp!".

Dos dies després, el 28 d'octubre, Attard i Aguirre convocaven una conferència de premsa a València per informar dels seus contactes amb Tarradellas. Attard declarava: "Crèiem i creiem que per acabar d'una vegada amb el cacarejat catalanisme, el millor és emprendre el camí més recte i sense complexes". La reunió havia servit de molt, i no precisament en el sentit que es pretenia en un primer moment: era la primera vegada que Tarradellas expressava oficialment a dirigents polítics valencians el seu desinterès en la fórmula Països Catalans. La posició institucional de la Generalitat respecte al tema quedava definitivament marcada, si és que no ho estava d'abans.

ALTRES CONTACTES

El 24 de novembre de 1978 se celebrava a Múrcia l'acte oficial de constitució del Consejo Regional Murciano. Hi van acudir els presidents de totes les autonomies i pre-autonomies. L'acte de Múrcia va ser aprofitat per a organitzar una entrevista discreta entre Tarradellas i Josep Lluís Albinyana, president del Consell Pre-Autonòmic del País Valencià. Els dos presidents van estar conversant durant gairebé quatre hores però paradoxalment no van tractar temes que afectessin les relacions entre les dues comunitats. Albinyana ho justifica així: "L'entrevista tenia un context d'estat espanyol, perquè es realitzava a Múrcia en el marc d'una trobada de presidents de totes les autonomies. Vam tractar assumptes generals d'estat sense entrar en el tema dels Països Catalans. Em va semblar un polític extraordinàriament format".

El segon i últim contacte personal entre Tarradellas i Albiñana es produeix set mesos després, el 13 de juny de 1979, a la població castellonenca de Morella, amb motiu de les festes del Corpus. Albinyana en guarda molt bon record, però es manté molt hermètic pel que fa als continguts. "Tarradellas es va mostrar en aquesta segona entrevista com un home extraordinàriament lúcid envers el País Valencià. Estava correctament informat sobre la nostra situació i em va demostrar una solidaritat sorprenent. Crec que en aquest tema s'ha comès una injustícia amb Tarradellas".

Eduard Voltas

TELEVISIÓ

TV3 torna a perillar al País Valencià

La història interminable

A principis de 1992 entrarà en funcionament un nou repetidor de Retevisión al Montdúver, que servirà per a millorar la recepció dels canals estatals, els privats i la TVV. Els canals que utilitzarà aquest repetidor interferiran, casualment, el senyal de TV3 al sud del País Valencià.

L'arribada de les televisions privades va fer que les actuals instal.lacions es veieren saturades i foren insuficients per tal de dur el senyal dels nous canals a tota la població. Aquest és el principal motiu que ha impulsat Retevisión (ens estatal destinat a administrar els repetidors que porten els senyals de les televisions estatals, les privades i alguna autonòmica com Canal 9-TVV), a millorar la xarxa de repetidors i emissors.

Dins d'aquesta operació de millora es troba la construcció d'un nou centre emissor al Montdúver que garantirà la recepció dels tres canals privats, els dos estatals i Canal 9 a tota la comarca de la Safor. El centre començarà a funcionar, segons les previsions de Retevisión, a principis de l'any que ve. Fins ací, només una operació de millora d'infrastructures; però al darrere hi ha alguna cosa més.

La construcció del nou emissor obligarà els usuaris de la Safor a adaptar les seues antenes als nous canals: 21, 24 i 27 per a les privades i 31, 34 i 37 per les públiques. Els canals 34 i 37 són els que actualment utilitza Acció Cultural del País Valencià per a distribuir entre les comarques meridionals del País Valencià el senyal de TV3. Francisco Marcos, director de zona de Retevisión al País Valencià, manifestà a EL TEMPS: "L'adscripció del canal 34 a una televisió pública farà que la TV3 no es veja a la Safor. El senyal del canal català que ara arriba a la comarca ve de molt lluny i, per tant, es troba en el que anomenem "zona marginal". El nou emissor l'anul.larà". Segons manifestà, ni tan sols hi haurà interferències: "En una zona molt concreta, potser, però en la major part el senyal del canal públic serà molt més potent i farà desaparèixer la TV3". Davant la pregunta de si podia haver-se triat una altra freqüència per evitar la "competència", Francisco Marcos va ser taxatiu: "Nosaltres no fem cap estudi tècnic, més que a posteriori, en el cas que detectem alguna irregularitat. Les freqüències, els canals, vénen adjudicades des de Madrid, des de la direcció general de telecomunicacions i ací les acatem. No sé si haguera estat possible ocupar un altre canal però cal saber que anem molt limitats".

El ministeri que dirirgeix Josep Borrell, responsable del nou atac a TV3. RAFA GIL

Alguns tècnics consultats per EL TEMPS han indicat que si s'haguera volgut, no haguera hagut cap interferència: "El que passa és que resulta molt més còmode donar una freqüència que ja s'ha demostrat que va bé. I, clar, eliminar també competència. No sabem si els tècnics de Madrid han fet la tria de les freqüències amb criteris estrictament tècnics o no. Podria ser que ni tan sols coneixeren que la TV3 ocupa ara aquestes freqüències, però el que sí que és segur és que els responsables màxims ho saben perfectament".

Trobar el responsable directe a Madrid de la decisió va ser impossible. Entre el maremàgnum del ministeri de Transports i Comunicacions que dirigeix el català Josep Borrell ningú sabia res del tema. "És una decisió ministerial", va comentar un portaveu. Amb l'explicació de la possible polèmica que provocaria la desaparició de la TV3, va ser més concret: "No és un problema nostre. El ministeri no s'equivoca. Estem segurs que en aquest canal els televidents podran veure el millor possible els canals que, legalment, poden arribar. La TV3 es troba en una situació irregular a València i això no és competència del ministeri".

TAMBÉ A VALÈNCIA

Però la posada en marxa del repetidor del Montdúver no afectarà només a la Safor. La potència de les noves instal.lacions, situades a una altura de 800 metres impedirà, "**per a sempre**", segons fonts d'Acció Cultural, la recepció de la TV3 a la Safor, la Vall de Tavernes i la Marina Alta. "Això afectarà, indiquen les mateixes fonts, als reemissors municipals, com el de Gandia o Tavernes de la Valldigna que quedaran inservibles. Allí ja no es veurà mai més el canal català si entra a funcionar el Montdúver amb els canals que li han atorgat. A més, la seua emissió pertorbarà l'arribada de la TV3 a la Vall d'Albaida, la Ribera Alta, zones del Comtat i, fins i tot, de València capital".

Coincidència de freqüències. L'estratègia es torna a repetir. Unes setmanes abans que la Televisió Valenciana començara a emetre, el govern de Madrid li atorgava al nou canal la mateixa freqüència que fins a aquell moment utilitzava la TV3 per arribar als receptors valencians. EL TEMPS (núm. 273) va demostrar que les freqüències havien estat canviades a última hora, tot responent a una decisió estrictament política. Durant un temps, els dos canals s'interferiren i cap arribava en bones con-

dicions. El govern va instar Acció Cultural a retirar les emissions i fins i tot va precintar algunes de les instal.lacions. Això va obligar Acció Cultural, propietària dels reemissor comprats amb una subscripció popular, a canviar el canal d'arribada de les ones que va significar una pèrdua considerable en l'abast i la qualitat de la recepció. Els valencians hagueren de reorientar les seues antenes per tal de tenir accès a una televisió en la seua llengua i molts adaptadors comprats per a l'ocasió hagueren de ser retirats. Alguns reemissors muncipals, comprats per ajuntaments de tota mena de signe polític, des del PSOE, el PP, EU o la UPV, deixaren de ser efectius.

Ara, l'operació no és a gran escala. La xarxa de nous repetidors que permetrà "millorar l'arribada dels canals privats i públics (Canal 9 i els estatals)" va, a poc a poc, eliminant la recepció de TV3. Madrid és inflexible.

Mentrestant, la Comissió de les Comunitats Europees ha decidit donar una ajuda en ecus per a sufragar el 20% del pressupost d'un nou reemissor que permetrà fer arribar la TV3 i el Canal 33 a Perpinyà i la comarca del Conflent. La política europea de propiciar les comunicacions al màxim nivell i trencar així les fronteres, també les àudio-visuals, té, doncs, un oponent en la intervenció callada del Ministeri de Transports espanyol que sembla totalment decidit a impedir que els valencians tinguen accés a una televisió en la seua llengua i que depèn d'una Generalitat controlada per un partit diferent al del govern central.

Jordi Sebastià

DEBAT

Josep Maria Sala, secretari d'organització del PSC

"El centralisme no és viable"

La setmana passada el PSC celebrà un congrés extraordinari que obrí les portes de la cursa electoral dels socialistes catalans. Amb Raimon Obiols confirmat com a *presidenciable*, Josep Maria Sala explica el missatge i les claus de la seva campanya.

Quins seran els grans eixos del programa socialista per les properes autonòmiques?

—El nostre programa té com a objectiu bàsic impulsar la idea que a Catalunya és necessari que es produeixi ja un canvi. Esgotades ja les possibilitats de l'actual govern de fer coses pel país, cal portar noves energies a la Catalunya del 92. A partir d'aquí, presentem tres grans orientacions, aprovades ja en el sisè congrés: el progrés econòmic, la justícia social i l'equilibri territorial. Tots tres són necessaris per modernitzar el país i per afrontar el repte d'Europa i s'emmarquen dins la voluntat de construir una Catalunya amb les màximes capacitats d'autogovern dins la perspectiva del desenvolupament federalista de l'estat espanyol i de la unitat europea.

—¿Què volen transmetre amb l'eslògan del congrés, "Catalunya 92!"?

—Nosaltres creiem que a l'any 92 passaran dues coses molt importants. En primer lloc farà eclosió l'enorme transformació que s'ha produït al voltant dels Jocs Olímpics, que ha transformat la pell de tot el país. I en segon lloc és l'any que es produeix la nostra incorporació a Europa. L'estancament de l'actual govern de CiU no respon a aquests reptes i en aquest sentit el lema Catalunya 92! pretén remarcar que ha arribat el moment que el govern de la Generalitat participi d'aquest enorme procés d'empenta i de futur.

—S'ha dit sovint que federalisme i fet diferencial no acaben de ser del tot compatibles. ¿Vostè creu que sí?

—El federalisme per a nosaltres és un instrument polític de potenciament de l'autogovern català i per tant de l'afirmació de la personalitat nacional de Catalunya, dins l'entorn de l'estat de les autonomies i dins el procés de construcció d'Europa. Si comportés una pèrdua de la nostra identitat, no tindria sentit.

—Des del PSC també s'ha dit que l'oposició de Felipe González al federalisme no és tal.

—González ha plantejat alguna reserva al federalisme, però ho ha fet precisament per remarcar que no s'interpreti el federalime com un ofec als fets diferencials o com un plantejament de tipus uniformista. González té molt clar el fet diferencial català.

—Segons el PSC, a aquestes autonòmiques només s'hi presenten dos projectes: el seu, federalista, i el d'ERC, independentista. ¿Estan donant molta rellevància o avalant-lo al segon?

—Que només hi concorren dos projectes és bastant veritat, potser no en la conjuntura immediata, però sí, si fem una visió a mig termini del nostre país. Com a model nacional partim del fet que el retorn al centralisme és impossible, perquè és el passat, no és viable. Llavors hi ha dos possibilitats d'imaginar-se el futur. Una és a base dels plantejaments independentistes i l'altra la de l'afirmació de la personalitat de Catalunya en un marc més ampli de tipus federal. L'entorn en què pot estar a mig termini el nostre país pot ser o bé que Espanya evolucioni en una perspectiva federalista amb Europa, o bé que Catalunya sigui un país independent. Entre mig, a mig termini, no hi ha res.

—¿La independència és l'única opció possible a banda del federalisme?

—És una opció minoritària, però és una opció. Hi ha l'opció de la situació present mantinguda eternament. Però costa de creure que sigui possible.

—¿És la de CiU?

—El president Pujol està en contra del federalisme. També ha dit que està en contra de la independència. ¿A favor de què està? De la confusió. Desitjaria que algun dia ens explique què serem com a país d'aquí a deu anys.

—¿En el missatge electoral socialista primarà l'explicació d'un programa de govern o la crítica a la gestió del govern actual?

—Clarament la presentació de la nostra alternativa. Els ciutadans esperen que expliquem el que volem fer. No val la pena criticar perquè hi ha molt poca acció de govern a criticar. El que sí que podem dir és que en els últims dotze anys hem estat instal.lats amb una administració molt rutinària, malgrat les competències i la capacitat financera actual. L'actual govern, que ens deixarà aviat, és trist i gris.

—¿El programa socialista seria pactable amb CiU en cas que no revalidés la majoria absoluta?

—Nosaltres anem a les eleccions amb voluntat de guanyar-les i formar un govern que faci el nostre programa. No tenim perquè renunciar a governar. Dit això, nosaltres no tanquem cap porta.

—¿Per tant, tampoc a CiU?

—En aquestes autonòmiques hi ha un matís que les diferencia de les anteriors. El país ha entrat en una certa situació més normal. Al 84 i al 88 hi vam concórrer amb un clima de crispació molt intens. Ara el país està menys crispat, hi ha menys enfrontament entre partits. No podem dir que no pactarem, farem una majoria alternativa a l'actual. El poble decidirà, i si desitja col.laboració entre els dos primers partits, estem disposats a considerar-ho.

—¿Continua sent viable allò que anomenen una "majoria de progrés"?

—El que seria ideal és una majoria socialista. Si això no és possible, la segona opció seria aquesta majoria.

—¿Quan demanen aquest canvi a la Generalitat, què aportaria de nou el PSC?

—Crec que sobretot hi hauria un govern que plantejaria al país objectius, projectes i realitzacions en el futur. No la instal.lació en el fet d'administrar més bé o més malament allò que es té. Objectius de millora de la seva estructura productiva, del seu medi natural, d'integració a Europa... El resultat d'aquesta nova manera de fer les coses el tenim amb els ajuntaments, no solament els socialistes.

—¿Els 70.000 nous vots que van rebre els socialistes en les darreres municipals procedents de les comarques de l'interior del país, teòricament convergents, incideix en l'estratègia electoral de les autonòmiques?

—En alguns moments hem tingut la imatge que el PSC era un partit urbà, industrial, però nosaltres volem ser el partit de tot Catalunya. Farem una campa-nya específica per a les comarques que nosaltres anomenem de la Catalunya dura. Hem d'aconseguir que la gent d'aquestes comarques tingui uns mínims garantits, suficients per continuar-hi vivint.

— ¿Veu possible que aquesta vegada es modifiqui el comportament electoral que fa que els socialistes guanyin les eleccions municipals i les generals però mai les autonòmiques?

—Si aconseguim més penetració a les comarques interiors, si els ciutadans reconeixen la bona gestió socialista a molts municipis, si aconseguim fer votar els abstencionistes, és viable.

—¿Demanem per a les autonòmiques fidelitat al vot municipal socialista?

—No demanem fidelitat, com fa el senyor Pujol, perquè no té propostes. Nosaltres només demanem que el ciutadà compari el que ha fet el seu ajuntament i el que ha fet la Generalitat.

—Obiols és, per tercera vegada, el candidat a president del PSC. ¿Es el candidat indiscutible?

—Sí. En el conjunt del partit hi ha un consens amplíssim. Hi ha el consens que la persona que representa més clarament la necessitat de canvi en el govern de Catalunya és el Raimon Obiols. Per la seva manera de fer, per no fer de la Generalitat un instrument de persona, és el candidat claríssim.

— ¿A la tercera va la vençuda?

—Sí, però no és la vençuda. Diguemne que a la tercera va la guanyada.

—¿Considera la campanya oberta?

—Sí, està oberta des del moment en què el senyor Pujol es fa proclamar i aclamar candidat. No sé per què el senyor Pujol necessita aquesta pre-campanya de quatre o cinc mesos. La campanya l'han començat ells.

—¿La crida a l'opinió pública que, sota el títol de "Ciutadans!", ha llançat un conjunt d'intel·lectuals, entre els quals hi havia destacats militants socialistes, forma part de la pre-campanya del PSC?

—No, no, destacats militants no. Alguns potser.

—Xavier Rubert de Ventós, Serrat...

—Serrat és un molt bon amic, però jo crec que era una representació molt àmplia dels sectors intel·lectuals del país. La nostra voluntat és respectar l'autonomia de la societat civil el màxim possible, justament el contrari del que ha fet el govern de la Generalitat, que ha intentat copar-ho tot i crear intel·lectuals orgànics.

—¿Vostè s'hi sent identificat?

—Sí, però nego que hagi sortit del PSC.

Pere Martí

AQUESTA TARDOR

Tens una cosa especial

Peces de sport

per a vestir en qualsevol moment.

Una forma informal

d'anar a la moda.

Caçadores, trenkes, jaquetons...

en legítima pell o de punt.

Abans que res comoditat

i un estil molt desenfadat,

aquest és l'esperit del sport.

LA FORÇA DEL SPORT

El Corte Inglés

ES TRACTA DE MODA

PREMSA

Dos grups empresarials aspiren a dirigir un nou diari en català al País Valencià

Al millor postor

Nascut d'una iniciativa dirigida per l'escriptor Rafael Arnal i el sociolingüista Toni Mollà, el projecte de crear un diari en català al País Valencià podria fer-se realitat el proper mes d'abril. Només queda saber quin grup empresarial se'n farà càrrec.

El Diari de la Comunitat Valenciana, l'Universal, Diari valencià del matí, són les capçaleres que més probabilitats tenen de convertir-se en les primeres de la premsa diària en català al País Valencià. En fase de projecte, tot apunta al fet que, per al proper mes d'abril, els quioscos valencians tindran un nou diari a la venda.

La idea de crear un diari en català va sorgir de Rafel Arnal, escriptor, periodista i infatigable promotor cultural, i Toni Mollà, assessor lingüístic de la TVV i sociolingüista. Amb les dades en la mà, els dos consideraren que el País Valencià compta actualment amb un espectre social de coneixedors del català, amb un poder adquisitiu mitjà-alt i un bon nivell cultural, suficient per a garantir la supervivència d'un diari en la nostra llengua.

Una vegada definit el projecte i el tipus de diari que, en paraules de Rafael Arnal, "es tractarà d'un periòdic de qualitat, amb una ampli ventall d'opinions de totes les postures i signatures de pes, dirigit sobretot a la ciutat de València i al seu àmbit", els promotors començaren a buscar els financers. Desbancada la possibilitat de crear un diari d'ampli suport econòmic amb molts petits accionistes per les conseqüències nefastes que el model va significar per a la trajectòria del desparegut *Diario de Valencia*, els promotors han buscat un grup empresarial capaç de dur endavant la iniciativa i generar un consens suficient entre les diferents forces polítiques.

"Però el fet que un determinat grup empresarial siga el responsable financer del projecte –afegeixen– no vol dir que tinga tot el poder, perquè nosaltres també estarem en el consell editorial i hem posat com a condició *sine qua non* que també entren persones properes a l'associació d'editors, i al nacionalisme cívic, que en bona mesura representen el tradicional públic valencianista, que serà el més interessat a rebre, en un primer moment, un diari en valencià".

Tot i que les converses encara continuen i que el procés s'està portant amb molta discreció, EL TEMPS ha pogut conèixer que dos grups empresarials aspiren actualment a convertir-se en els directors del projecte. Per una banda es troba un grup d'empresaris de Castelló proper al PSOE amb bons contactes amb Xavier Albiol i Joaquim Puig, homes de la màxima confiança del president Joan Lerma, i per l'altra un grup més proper als partits de dreta, representat per l'empresari Jesús Sánchez Carrascosa i on també entraria Juan Roig.

Rafael Arnal, Toni Mollà, quan encara duia barba, i Jesús S. Carrascosa. ARXIU

Mentre els primers no han concretat encara la seua oferta, Carrascosa ha treballat fort en el projecte i hauria assegurat, a falta de confirmació, una suma de tres-cents milions de pessetes. Mentre per a alguns, Carrascosa no és més que el marit de M. Consuelo Reina, sub-directora del diari *Las Provincias* que s'ha oposat constantment a la normalització lingüística amb els seus atacs contra el fantasma del catalanisme imperialista, per a altres és la figura ideal per a crear consens.

Les seues bones relacions amb els sectors dretans de la ciutat de València, la seua antiga relació amb el PSOE, com a home proper a Ciprià Císcar i la seua militància en l'ecologisme, el converteixen en un home tot terreny, amb amics a totes bandes. La seua oferta, a més, va unida a la possibilitat d'imprimir el nou diari en la impremta Doménech, on actualment s'imprimeix *Las Provincias*.

Fins ara, no se sap res sobre la decisió final. Els promotors s'obstinen a parlar de la necessitat de crear un nou producte "consensuat" entre les principals forces polítiques però, "amb una voluntat clara de potenciar el valencià i d'escriure'l segons les normes de la Generalitat", la qual cosa deixa fora Unió Valenciana, partidària d'altre sistema. La Generalitat valenciana no té cap posició en relació amb el nou projecte ja que es tracta d'un "negoci privat", però Jesús Huguet, director general de política lingüística, ha manifestat a EL TEMPS que "coneixem el projecte i a falta d'una proposta concreta li donaríem suport com a una eina important que significa per a la normalització lingüística".

Respecte a la composició de la plantilla, tot són encara suposicions. El nom de Salvador Barber havia sonat com un candidat a la direcció que el partit socialista veuria amb bons ulls i que complauria a la dreta, a pesar de la poc brillant trajectòria que va tenir en la *Hoja del Lunes* i Canal 9 televisió. No obstant això, Barber ha estat nomenat recentment director de Ràdio Nacional a València. El lloc, doncs, continua vacant, encara que noms com Rosa Solbes sonen entre els candidats dels promotors per a ocupar el buit.

Però tot són només rumors. Arnal i Mollà no volen avançar noms concrets. Respecte a les dificultats per a trobar professionals, ja que a València només funciona una facultat privada de periodisme amb gens d'interès pel català, els promotors són optimistes: "Ja hi ha un bon nombre de professionals que treballen en altres mitjans en valencià i que el dominen. Només és qüestió de pagar-los bé i d'il.lusionar-los amb el projecte". Els diners, com sempre, seran definitius.

Jordi Sebastià

Tardor

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s|a

EL VAS DE PLATA I ALTRES OBRES DE MISERICÒRDIA

Antoni Martí
El Balancí, 242. 128 pàgines
Des d'una irònica visió de les obres de misericòrdia, l'autor ens presenta una evocació tendra i també irònica de la infantesa i de l'adolescència.

EDITORIAL TRES I QUATRE

REVOLTA DE BRUIXES

Josep M. Benet i Jornet
Col. L'Estel,12.
224 pàgines.-975 ptes.

Revolta de Bruixes és una peça clau que combina un realisme exasperat amb un bosc de simbolismes, amb el rerefons de la crisi de la cosmovisió racionalista.

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA

DICCIONARI DE JUDO

Diccionaris dels esports olímpics/9

Aquest diccionari recull tots els termes específics d'aquest esport en català, en dóna les definicions i també les equivalències dels termes en anglès, francès i castellà.

Editorial Empúries

LA GRAN CONSPIRACIÓ CRONICA DE L'ASSEMBLEA DE CATALUNYA

Antoni Batista i J. Playà Maset
B.U.E., 50

Un dels episodis més reveladors de la història recent de Catalunya.

COLOMAR EDITORS

LA DELICA DE GANDIA

Joan Climent
Col. Tirant, 4

La recreació literària de la llegenda més representativa de la ciutat de Gandia.

curial

L'ART I ELS ARTISTES AL PAÍS VALENCIÀ MODERN (1440-1600)

Ximo Company
Biblioteca d'Història
dels Països Catalans, 4.
Un esbós d'història social de l'art, centrat en l'activitat artística del que, a grans trets, podem anomenar època del Renaixement.

EDITORIAL TRES I QUATRE

ISABEL I MARIA

Mercè Rodoreda
Col. La Unitat, 140.
272 pàgines.-1975 ptes.

Dos personatges femenins, mare i filla, donen títol a aquesta novel·la inacabada de Mercè Rodoreda.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

L'ORACIÓ COMPOSTA (II):

Maria Josep Cuenca
Col. Biblioteca Lingüística Catalana

Una presentació crítica de les teories i els problemes que afecten els diferents aspectes de la subordinació.

SALA D EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ "LA CAIXA"
Carrer Correus, 3 - 46002 VALENCIA

MANUEL SAEZ

22 Novembre 1991 / 5 Gener 1992

Laborables d'11 a 14 i de 17 a 21.
Festius d'11 a 14. Dilluns matí, tancat.

Fundació "la Caixa"

CLAUDIA BUSCHING

INAUGURACIÓ
28 NOVEMBRE A LES 7'30 H.

SALA PARPALLÓ
C/ LANDERER, 5 • TELS. 392 30 77 • 392 00 01

DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

ENTREVISTA

Francesc Sanuy, responsable de la presència catalana a l'Expo 92

"A Catalunya no s'ha valorat prou l'Expo 92"

Francesc Sanuy anuncia en aquesta entrevista que, a finals d'any, deixarà d'encarregar-se de la presència catalana a l'Expo 92.

Francesc Sanuy viu entre Madrid i Barcelona. Té un càrrec especial, fet a mida, per les seves qualitats d'home de món. Es com una mena d'ambaixador català a Madrid. Ell, però, prefereix dir que fa de *walkie-talkie.*

Fill de botiguer, estudià al Liceu Francès. A la Universitat estudià dret. Expedientat per haver haver participat en actes de protesta contra el franquisme, aconsegueix una beca del govern italià per estudiar a Torí. Una altra beca, la Fuilbright, li facilita un mestratge als Estats Units. Després passa un any a Ginebra, treballant com a traductor per a l'ONU, on té l'oportunitat de conèixer Eugeni Xamar.

Al cap de poc temps torna a Barcelona, on comença la seva carrera ascendent dins la Fira de Barcelona. És justament durant la seva estada que la Fira de Barcelona que arriba a les seves cotes més altes, sobretot per l'impuls que dóna a Construmat i a Alimentària. La competència espanyola el fitxa i se l'emporta a Madrid, a l'IFEMA, on transforma radicalment la fira de la capital d'Espanya.

Jordi Pujol el recupera i el nomena conseller de Comerç i Turisme. Francesc Sanuy, que sempre s'ha definit com socialdemòcrata, havia tingut fins aquell moment un passat polític de jove antifranquista, que havia optat per la línia socialista de Pallach. Ser conseller de la Generalitat no el fa militar a Convergència.

Conseller actiu i polèmic, sobretot per la Llei de rebaixes, que el va enfrontar amb els grans magatzems, ha estat un dels pocs polítics que ha dimitit. Sanuy va presentar la seva dimissió a Pujol a finals de l'any 1985 per la impossibilitat de portar a terme la política turística necessària per al país per no tenir una dotació pressupostària suficient.

Curiosament Sanuy acabà amb la seva mitologia d'home independent afiliant-se a Convergència l'estiu del 86.

Francesc Sanuy, després, ha continuat col.laborant amb la Generalitat en diferents funcions. Va ser comissari de les celebracions organitzades amb motiu del Mil.lenari de Catalunya. Actualment compagina el seu càrrec de delegat de la Generalitat a Madrid amb el de comissari general de Catalunya a l'Exposició Universal de Sevilla de 1992.

—¿Per què el van nomenar comissari de Catalunya a l'Expo 92?

—Aquest no ha estat mai un càrrec, sinó un encàrrec. Suposo que m'ho van encomanar pel meu passat professional, molt vinculat a càrrecs de fires internacionals. En la dècada dels setanta Barcelona era la nau capitana, es feien fires molt grans i importants. En aquella època vaig fer de pare o mare de Construmat i de llevadora d'Alimentària. Després vaig anar a la Fira de Madrid on es feien fires típiques del règim anterior. Hi vaig començar del no res.

CARME PUERTOLAS

"La presència de Catalunya a l'Expo 92 no tindrà res de cofoisme, ni de complaença"

Com a delegat a Madrid, podia dedicar un temps parcial programant la presència de Catalunya a l'Expo. Vaig dir que sí, perquè si abans omplia superfícies de 250.000m², omplir-ne 2.000 era una cosa assequible. Això sí, vaig acceptar l'encàrrec de portar a terme l'execució i planificació del pavelló però vaig deixar clar que només me n'ocuparia de la primera fase.

CARME PUERTOLAS

"El 31 de desembre em toca fer allò que fan les planxadores, entregar la feina"

—¿Està dient que està a punt de plegar de l'Expo?

—Sí. Es un cas com els del Cap Canaveral. Quan surt un coet es veu molt clar com puja, com agafa l'embranzida. El motor propulsor, encarregat de portar-lo fora de l'atmosfera, queda fora de joc un cop realitzada aquesta funció. Després cau a la costa de Florida i fa una gran esquitxada.

—¿O sigui, que vostè està a punt de caure?

—Però no a Florida, sinó a l'escullera del port de Barcelona. A partir de final d'any serà un altre equip qui pilotarà la nau amb un impuls renovat. L'any que ve l'Expo funcionarà tots els dies i per tant serà una feina de plena dedicació. El 31 de desembre em toca fer allò que fan les planxadores, entregar la feina. Totes les tasques de programar, projectar i distribuir les diferents responsabilitats es pot dir que estan enllestides.

—¿Està satisfet de com deixa la feina enllestida?

—Sí. Hi ha hagut situacions excepcionals. Sobretot, voldria traure'm el barret davant un home, Francesc Ventura, que va fer possible agilitar el projecte en la seva fase inicial. Com que la decisió de participar-hi va tardar a prendre's, durant la primera fase es va haver de fer un esforç important. Els vuit equips seleccionats per a concursar en el projecte van haver de treballar tot l'agost. Gràcies a això es va poder encarregar el projecte al novembre a Pere Llimona Torres i Xavier Ruiz Vallès, i es van poder cobrir aigues en 10 mesos. Tothom va fer un esforç important, des dels arquitectes a la constructora.

Un altre motiu de satisfacció ha estat que s'ha recuperat el temps perdut sense passar-nos ni un cèntim del pressupost, tot i que els preus a Sevilla s'han disparat d'una manera increïble. També estic molt content de l'edifici.

—¿Com serà el pavelló?

—Trobar la singularitat externa era molt difícil perquè tots els pavellons de les 17 autonomies estaran un al costat dels altres. Per aquesta raó vam optar per esmerçar tots els esforços a donar-li una singularitat interior. L'edifici em recorda molt la sensació que tens quan visites el Gugenheim de Nova York, un edifici que no pots oblidar mai.

—¿Com ha anat la relació amb el govern central?

—Tot ha transcorregut amb harmonia. No he tingut cap conflicte. Hi ha hagut coses sorprenents. Per exemple, hi ha una estructuració piramidal pròpia d'altres temps.

Jo estic totalment en desacord amb la interpretació que es fa dels nivells d'administració. Massa sovint es diu que hi ha tres nivells administració: l'estatal, l'autonòmic i el local. Això no és cert.

L'autonòmic forma part de l'estat. A l'Expo aquesta confusió ha estat total. Nosaltres ens vam trobar que a l'hora de demanar com a Generalitat, i per tant com estat, que no ens cobressin l'IVA en les obres del pavelló. Doncs aquest tràmit el vam haver de fer a través de la Societat Estatal Expo 92, quan en realitat hauríem hagut de fer la gestió directament amb el ministeri corresponent.

Però, com et deia, tot ha funcionat i les petites disfuncions han estat d'estil, un estil més propi de l'època de la Feria de Campo. El llenguatge que s'utilitza és d'una altra època. Per exemple, ens deien que havíem d'utilitzar l'"atuendo regional".

—¿I ho faran?

—Nosaltres anirem d'europeus. No farem concessions a l'antropologia.

—¿Per què Catalunya participa en l'Expo 92?

—Era un compromís d'estat i el president de la Generalitat s'hi sentia plenament solidari. És com posar de llarg l'Espanya democràtica. A més, és un instrument de projecció internacional de primera fila. Una vegada que venia a casa la gran exposició mundial, no es podia desaprofitar.

No sé si es complirà la xifra de visitants prevista, que és de 250.000 persones per dia, però encara que no sigui així, l'afluència de visitants serà la més gran que mai ha tingut Espanya.

A Catalunya s'està tan prop dels Jocs Olímpics del 92 que no s'ha valorat prou l'Expo 92

—¿Quines seran les grans línies de l'exposició?

—A Sevilla, s'hi podia anar de moltes maneres. És una obra colossal. Pensa que aquesta ciutat, amb tota la seva història, només tenia dos ponts i ara en un sol esdeveniment en tindrà nou. La inversió és impressionant, l'Expo 92 ha tingut un cost enorme i el govern central s'hi ha abocat totalment. El president Pujol, l'única vegada que va visitar les obres, recordo que va dir *"estoy anonadado"*. Catalunya no podia competir per la via del colossalisme. Fer-ho hauria estat un error.

—¿Aleshores, quina és la via que han triat?

—Nosaltres hem optat per presentar un país de qualitat. Hi havia una austeritat necessària.

—Quan es fa una exposició d'aquesta mena, necessàriament s'ha de tenir una visió optimista del país. ¿Això li ha estat difícil?

—Evidentment, el lloc per explicar els problemes és el Parlament. Però, dit això, en la presència de Catalunya a l'Expo 92 no hi haurà res de cofoisme, ni d'autocomplaença, ni tampoc res de *tartanesc*. Som conscients que a l'Expo 92 hi haurà el bo i millor del món.

Per això nosaltres no farem cap concessió a l'antropologia. De moment els nostres mètodes estan generant imitació. Nosaltres vam dir que portaríem les arts plàstiques, resturació... i molts ens estant imitan. Això vol dir que la línia que hem triat és vàlida.

'Walkie-talkie'

En algún moment es va dir que tenia les coses difícils, que la seva capacitat liberal incomodava sectors convergents. La seva capacitat diplomàtica, però, sembla capaç de superar-ho tot. Ara deixarà la seva feina de l'Expo 92. Les tempestes ja han passat. Mentrestant Sanuy continuarà pilotant la nau del govern català a Madrid. Tenint en compte les seves habilitats negociadores no seria estrany que algun dia Pujol es trobés sense *walkie-talkie*.

—¿Podria explicar una mica més quins seran els continguts del que hi haurà dins el pavelló català de l'Expo 92?

—Nosaltres amb les arts plàstiques presentarem un catàleg, que difícilment cap altre país pot ensenyar, perquè en aquest tema som primera potència mundial. Els artistes que es podran veure al pavelló català són un total de 25, entre ells cal destacar la presència de Tàpies i Clavé.

També hi haurà una mostra de 26 restaurants. Obrirem amb el Via Veneto i tancarem amb l'Hispània.

—¿Sembla que també s'ha previst la presència del món empresarial d'una manera bastant preferent?

—Mentre a Múrcia presenten el submarí de Peral nosaltres no exposarem el d'en Montuirol. Hem escollit un camí diferent per presentar el nostre país.

A nosaltres ens interessa explicar que Catalunya des de l'inici de la industrialització, fins ara, està en la primera línia pel que fa a la utilització de les tecnologies més avançades. Per aquesta raó al pavelló català de l'Expo 92 hi estaran presents 25 empreses de tradició catalanes i 25 de multinacionals establertes a Catalunya. Hi ha un cas curiós en aquesta direcció de ressaltar la imatge de Catalunya com a centre industrial i és que, si les coses no canvien, la multinacional Philips celebrarà el seu centenari en el marc de l'exposició al pavelló català, en comptes de fer-ho a l'holandès com en un principi seria lògic.

—¿Quin ha estat el principal repte d'aquesta nau que aviat deixarà de pilotar?

—Un dels grans reptes ha estat explicar que aquest país té un idioma diferent. Al final vam decidir explicar-ho a través d'una exposició sobre llibres antics. D'aquesta manera explicàvem la nostra identitat i també la gran capacitat editorial de Catalunya.

—¿Un cop acabada l'Expo 92, què se'n farà del pavelló?

—Inicialment s'havia pensat de traslladar-lo, però el cost d'això seria tan alt que aquesta idea està quasi descartada. Ara estem estudiant les diferents possibilitats d'utilitzar l'edifici des de Sevilla mateix. De totes maneres totes les portes estan obertes per tal de poder traure el rendiment més alt a aquesta inversió. No serà difícil trobar-li una funció a aquest edifici.

—¿Li ha anat ve la seva fama de conciliador i bon negociador per portar a terme aquest encàrrec?

—De conciliador se'n ve de mena, jo sempre ho he estat. Si de cas no se n'aprén, sempre es va adquirint. Madrid dóna facilitat per tenir contactes.

—A l'Expo 92 hi ha hagut problemes i inclús escàndols de tota mena, en canvi vostè en dóna una imatge força optimista.

—Tothom coneix els problemes que hi ha hagut. No són cap secret. Però, les grans operacions al final no poden tenir conflictes. Això funcionarà. Tothom treballa per l'èxit. Nosaltres hi participarem amb tota la lleialtat.

Assumpció Maresma

Edifici del *Diari de Mallorca*. JOAN CELIA

SETMANA·PAÍS

Tal com va anunciar EL TEMPS, el *Diari de Mallorca* ha canviat de propietaris. La venda es va concretar el passat dijous. L'empresari Javier Moll, de l'editorial Prensa Canaria, que compta amb els diaris *Levante*, a València i *Información*, a Alacant, ha efectuat una operació de compra del 52% de les accions. Segons ha pogut conèixer EL TEMPS, la venda ha ocasionat un cert nerviosisme entre la redacció del diari, que desconeix els projectes del nou propietari.

Macià Alavedra. RAFA GIL

Macià Alavedra, conseller d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, va aconseguir una primera petita victòria en la reunió que mantingué amb els seus homòlegs d'altres comunitats i amb el ministre Solchaga. La seva pressió va ser decisiva per aconseguir que la reunió amb un calendari de negociació fix del nou finançament, que finalitzarà abans de final d'any, tal com desitjava el govern de Pujol.

"Jordi Garcia Candau es nega a dialogar"

El fulminant tancament de Ràdio 4 sembla que no ha estat tan bona jugada com semblava en un primer moment, ja que pertot arreu han sorgit protestes que, en el cas del País Valencià, s'han concretat en una Comissió Cívica en Defensa de la Ràdio Televisió Pública en valencià. En aquesta comissió es veuen representades diferents instàncies relacionades amb la cultura i la política valenciana.

Recentment va oferir una conferència de premsa, on informaren de la seua postura. Com anunciàvem la setmana passada, el Parlament valencià va demanar per unanimitat la reobertura de Ràdio 4, amb la puntualització que "seguesca emetent en valencià". Hi ha també encetades accions legals en la magistratura de treball per part dels sindicats UGT i CCOO perquè el tancament es va fer sense consultar el consell assessor de RTVE al País Valencià, de la mateixa manera que van presentar una carta a

Jordi Garcia Candau. RAFA GIL

García Candau, que, senzillament, es nega a negociar.

Com comentava el professor universitari Jaume Pérez Montaner l'assumpte és greu, ja que hi ha vora 1.800 treballadors que es queden al carrer i, a més, és un greu colp cultural veure's privat de 24 hores de ràdio al dia en la nostra llengua. Com va apuntar també el representant del PP a la conferència de premsa, Vicent Aparici, "és un atemptat també contra la difusió de la llengua i la llibertat d'expressió, massa assumit". El problema amaga en el fons una manca de sensibilitat des dels poders públics cap a la cultura i una mala gestió cultural dels ens públics. Cal assumir que un ens públic ha de funcionar el millor possible, encara que la funció consistesca només en un servei als ciutadans.

Es dóna la circumstància que RTVE ha contractat gent de fora de la *casa*, com el presentador impresentable Salvador Barber per a un càrrec de direcció.

El problema ha arribat fins i tot a l'escriptor Enric Valor, que té pendent un contracte sobre la seua obra rondallística amb la desapareguda Ràdio 4. "Jo no sóc més que un dels treballadors afectats", ha declarat l'escriptor. 1.801, aleshores..

Xavier Mínguez

Els opositors s'organitzen

El rotund canvi de direcció que han pres les oposicions a professors d'ensenyament mitjà, enfocades cap al contractament d'interins més que no a l'entrada de noves promocions ha creat malestar entre els opositors, alguns dels quals han constituït un grup de pressió anomenat COEP (Col.lectiu d'Opositors a l'Ensenyament Públic). Aquest col.lectiu ha fet públic un escrit que explica la seua situació i les irregularitats que s'han produït a causa del nou sistema de puntuació, on té més importància l'experiència que no la mateixa puntuació de l'examen. Aquest sistema ha permès accedir al funcionariat a interins que van traure un dos en la prova oral contra nous opositors que, amb una nota de nou i mig, han hagut de quedar-ne fora. El COEP acusa en certa manera els sindicats d'haver pressionat l'administració per a fer aquest sistema de puntuació en adonar-se que el col.lectiu d'interins s'havia consolidat com un grup fort dins dels mateixos sindicats.

EL TEMPS va consultar dues formacions sindicals, UGT i CCOO, per tal de demanar-los-en opinió. Segons l'UGT, aquest sindicat no va firmar l'acord, conscient del problema que podria generar el contingut del reial decret d'accés i ara intenta la via de la renegociació i estudia la plantilla incloent places catalogades i pressupostades per tal de tallar la situació precària dels treballadors. Per la seua part, CCOO defensa l'actual sistema d'oposicions,

RAFA GIL

perquè en realitat permet l'accés de desocupats a llocs de treball i al mateix temps la incorporació dels interins al funcionariat. Comissions Obreres afegia que no va donar suport a les vagues de gener perquè aquestes ignoraven la situació en què col.locaven als aturats. Paral.lelament a l'acord també va negociar una oferta pública de treball segons la qual entraran 9.000 aturats en territori MEC i un altre tant en les comunitats autònomes.

De moment el problema de les oposicions queda sense resoldre, perquè barrejar una problemàtica concreta, com és la dels interins, amb una altra de diferent, com és la dels nous opositors.

X.M.

Llaneres ho conta tot

Nicolau Llaneres, ex-regidor de cultura de l'Ajuntament de Palma i actualment portaveu del grup municipal socialista (ara a l'oposició juntament amb el PSM), participà recentment en el Mestratge de Periodisme i Comunicació que ha organitzat la Universitat de les Illes Balears. A preguntes dels aspirants a periodistes, el senyor Llaneres va fer diverses manifestacions ben saboroses.

Quan se li demanà si era cert que, com a regidor de Cultura de l'ajuntament, s'havia negat a informar determinats periodistes de Ciutat, Llaneres contestà que "efectivament, d'acord amb una determinació presa pel govern municipal, als periodistes del grup Serra se'ls convocava a les conferències de premsa però no se'ls facilitava un altre tipus d'informació ni se'ls concedien entrevistes". Com és sabut, el Grup Serra (de Pere Serra, editor d'*Última Hora* i de *Baleares*, entre altres mitjans de comunicació) s'enfrontà als socialistes durant anys. Des de les pàgines dels seus diaris no passava dia que no apareguessin fortes crítiques cap al govern municipal, aleshores socialista. Per contra, els responsables municipals del PSOE arribaren, a més de les mesures ja explicades, a ni tan sols comprar els diaris de Serra per a les biblioteques de l'ajuntament, ni a posar-hi publicitat institucional.

El tema de l'enfrontament Serra-PSOE (i més concretament Llaneres i l'ex-batlle Aguiló) centrà bona part de la intervenció de Llaneres en el Mestratge, a

Nicolau Llaneres, ex-regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma. JOAN CELIA

preguntes dels estudiants. En un to un tant irònic, Llaneres, que és psiquiatre, assegurà: "He tengut a la meva consulta alguns periodistes del grup Serra", i es va demanar "què tendrà aquella casa [el grup Serra] que provoca tants trastorns".

Interrogat sobre per què no reaccionà, tant ell com l'equip de govern, contra les contínues crítiques del Grup Serra, explicà que, encara que els seus assessors d'imatge li havien aconsellat fer les paus, ell preferí "aguantar, perquè creia que teníem raó". Aquesta obstinació, reconegué, havia influït en la pèrdua de l'alcaldia.

Miquel Payeras

Josep Duran i Lleida. JORDI MORERA

Unió Democràtica de Catalunya, consultada per EL TEMPS, no ha desmentit la informació apareguda els darrers dies, segons la qual el partit que dirigeix Duran i Lleida estaria interessat a comprar el *Diari de Barcelona*. Fonts d'Unió han afirmat que "no podem confirmar la notícia, però tampoc la desmentim". Aquesta revista ha pogut saber que, com a mínim, hi ha hagut contactes entre empresaris propers a Unió i el grup ONCE, tot i que podria ser que tot quedés en un simple gest.

Joaquim Ferrer. RAFA GIL

Joaquim Ferrer, senador per CiU, ha mantingut en els darrers dies una "correspondència" interessant amb el ministre d'Educació Javier Solana. El senador nacionalista va dirigir una pregunta al ministre el passat 2 d'octubre per saber quines gestions té previstes fer el ministeri per plantejar la inclusió de la llengua catalana al programa Lingua. Aquest programa de la CE té l'objectiu de fomentar l'aprenentatge mutu de les llengües dels estats membres. Quan va ser aprovat, l'any 1989, només s'hi inclogué la llengua castellana i Solana assegurà que dos anys després, en ocasió de la seva revisió, es podia plantejar incloure també el català. Passats els dos anys, la resposta del ministre al senador Ferrer afirma que "la iniciativa de revisió del programa depèn de la Comissió de la CE" i que, per tant, encara no hi pot fer res.

Una investigació pendent

Supose que algú ha de saber, encara que siga només per gust estadístic, quants docents, universitaris o no, figuren en les files del PSPV-PSOE. Però en deuen de ser un fum. És a dir, una multitud. No cal sinó fer una ullada als quadres dirigents, des del modest regidor de poble a l'encimbellat conseller, per a constatar l'excel.lent sintonia que es registra entre el gremi de professors i el citat partit.

No obstant això, i a pesar d'aquesta plètora didàctica, que s'ha de tenir per estudiosa i potser per curiosa, no s'ha realitzat encara, que jo sàpiga, una anàlisi ni tan sols elemental dels fonaments orgànics, diguem-ne que fisiològics, del lermisme. Dit d'una altra manera: ¿Com perpetua Joan Lerma el seu poder? ¿Quines ordidures, mecanismes, homes i interessos convergeixen per a prolongar quasi sense fisures l'hegemonia d'un cap –vull dir de Lerma– que no ha estat agraciat amb el carisma del lideratge, entre altres mancances.

Els anomenats "lermòlegs", observadors minuciosos del comportament del molt honorable, no han estat gaire rigorosos i aguts, fins ara. En qüestions com les enunciades es limiten a divagar sobre la sort del campió o al.ludeixen al fabulós tall de càrrecs i prebendes que permet fomentar clienteles ben retribuïdes.

La sumària explicació és tan òbvia com certa. Però també insuficient. El poder no es reprodueix per un repartiment mecànic de mercès o de parcel.letes de comandament. És més complex, perquè no afecta tants individus com famílies concertades en funció d'una estratègia que es compleix entre els plecs de les institucions del govern.

Així, per exemple, caldria escodrinyar què i qui són els "waleses", aquest braç armat de Lerma que capitaneja Eduardo Montesinos des de la direcció general de Treball; quines relacions tenen amb els seus afillats coneguts com als "pretorians" del professor Víctor Reglero, i quin n'és el grau de condicionament, com també els seu vertader treball de sapa de la totpoderosa federació ugetista de Serveis Públics, caixa d'enrolament pròdiga en ocupacions a càrrec del pressupost de la Generalitat. Anàlisi que ens abocaria al paper que en tot aquest embolic desenvolupa el líder sindicalista Rafael Recuenco.

Arribats a aquest punt, m'adone que aquesta investigació pendent no la farà mai cap dels professors militants del PSOE, perquè seria tant com una autodenúncia de la seua alineació amb i al lermisme.

J.J. Pérez Benlloch

IDEES

Candidat a la culpabilitat, ¡no gràcies!

Del meu article en EL TEMPS ("La nul.la sonoritat del silenci"), Francesc de P. Burguera se n'oblida (en la rèplica "La preocupant sonoritat de qui parla") de referir-se a la qüestió més essencial, és a dir, a la invitació genèrica que feia a la disjuntiva d'una "plural i immediata compareixença on acordar el termes del rèquiem a entonar; o, per contra, el compromís d'intentar enlairar una lectura menys dogmàtica de la realitat capaç de retornar la capacitat d'acció i d'il.lusió del plural món del nacionalisme (¡potser cal tornar a suggerir un Congrés Nacional Valencià!). En compte de centrar-se en allò positiu i fent gala d'una preocupant manca de rigor es deixa caure per l'habitual tècnica de fer gràcies al caramull de les quals m'emparella amb Lizondo. Doncs bé, anem per parts.

Efectivament, he participat en la política activa, i vaig ser l'autor de la ponència ideològica (i no "política" com diu el senyor Burguera) del II Congrés de PNPV (celebrat el dies 8 i 9 de maig del 1981 en un hotel de la platja del Saler); ponència que es va publicar en un llibre precisament prologat pel Sr. Burguera, aleshores secretari general del partit, a qui recomane la relectura per si de cas de les seues ratlles proemials i del meu text reconeix la coherència posterior que hem entès molts dels que aleshores li fèiem costat. Posteriorment, vaig assistir, també a l'equivocat procés conduït pel senyor Burguera cap a la liquidació del PNPV a mans d'una conspiració que algun dia hauré de contar. Junt amb un nombrós col.lectiu d'ex-militants d'aquest partit ens tornàrem a "equivocar" posteriorment amb l'aventura del PRD. I de totes aquelles aventures n'he fet durant els darrers anys la corresponent autocrítica públicament. Una actitud que contrasta vivament amb la del senyor Burguera, que no ha tingut mai la necessitat d'explicar-nos en què es va equivocar i a quines potes dels cavalls ens va aconduir amb una obsessió les raons de la qual també calle per pudor i dignitat. I més encara, antics militants de l'un i de l'altre partit vam coincidir en la tertúlia de l'Hotel Inglés per reflexionar sobre el difícil i dissortat procés del nacionalisme. Fonamentalment, Sr. Buguera, gent d'aquella il.lusió nacionalista que vostè va malbaratar –tot sabent que ho estava fent–, submergint-la amb les restes del comunisme fracassat de la transició i que no li va servir de res, perquè quasibé una dècada després encara no saben ni de quina nació són i s'han quedat en un sectarisme esquerrà que no té a penes lloc en la societat valenciana. Doncs bé, tots aquests anys hem estat molts els que hem fet l'exercici impagable d'esbrinar honestament en quina mesura maximalismes, frivolitat i utopies ens estaven barrant el camí d'un nacionalisme democràtic capaç de fer-se entenedor en una societat crispada ("Som el poble que som..." escrivia vostè al proemi d'aquella ponència) on el nacionalisme que es creia protagonista no era sinó víctima, sense oblidar-nos d'exercir la crítica més contundent cap al populisme demagògic del *lizondisme*. I si estem equivocats per reflexionar, per no voler-nos aturar "a construir quimèrics castells de sorra ni a somiar truites partint de plantejaments utòpics..." (com vostè deia en el text susdit) el temps ho haurà de dir.

Vostè dóna la sensació que el llarg exili madrileny (que mai no li hauria desitjat) no li ha fet gens de profit. Si un dia va dir que s'espolsava les espardenyes i que mai més no en volia saber res del País Valencià (amb gran pesar de molts nacionalistes), ara fa una temporada que ha rectificat i hi torna a la càrrega. Però em defrauda. Torna amb la mateixa música que el va dur a vostè i a nosaltres al fracàs. Es dedica a polemitzar amb tothom. Conta històries dels uns i dels altres i oblida explicar-nos la seua. Dedica epítets sagnants a tort i a dret, als enemics de sempre i als que li han estat fidels fins i tot guardant silencis honorables fruit de l'afecte que els ben nascuts tenen pels fracas-

sats. En l'escalada doctrinària es passa de la gràcia a la desqualificació i d'aquesta a l'acusació culpabilitzadora, potser segur que "els amics" no seran capaços de parlar clar i que perdonaran les *boutades*, les intemperàncies, fins i tot la pèrdua de facultats que impedeix llegir correctament allò que s'escriu amb coherència, només pel desig d'una notorietat que ja no li demana ningú. I en el recent i decebedor llibre *És molt més senzill encara: digueu-li Espanya* hi ha una bona mostra del que Miquel Nadal ha anomenat com a "literatura de tendència". No es toleren, perquè no es comprenen (ja són alguns anys a Madrid) les ironies dels altres o l'estil literari i es confon voluntàriament la frase ritual i canònica de les amonestacions matrimonials amb una comminació autoritària, perquè convé al propòsit previ. Vinga, ¡va home! I com a final de festa s'hi juga amb l'honorabilitat de les persones d'una manera bèstia, perquè l'estratègia és burda i irresponsable i la intenció innoble. Vaig dir, vaig voler dir, que als valencians ens estan passant altes, que no hi ha il.lusió nacionalista, que de sobte han emmudit molts i que el moment és crucial. Per això demanava que hauríem de fer nostra la sentència del ritual de les amonestacions matrimonials, i ni tan sols la citava literalment, car hauria d'haver-me referit als "impediments" per parlar si és que n'hi ha. Era el final de la crida i res més. Era convidar perquè la gent hi diga la seua, no perquè sobtats comissaris feren d'inquisidors tot trabucant la crida amb frases d'altri, aquestes sí, d'un sentit inequívoc. Mire Sr. Burguera, ni l'afecte personal que sempre li he tingut, ni la meua dignitat em permeten passar-li per alt la infàmia que vostè vol cometre en barrejar-me confusament, en actitud i intencions, amb el cabdill del populisme *blavero*. Això no li ho tolere. I espere de vostè una rectificació pública.

De la resta potser, sí, té raó i rectifique si és que algú –a banda de vostè– , de veritat ha pogut entendre que estic *au dessus de la melée*. Res de tot això. De tota manera, és bastant difícil explicar-li el que he anat fent tots aquests anys que vostè falta de València. Un passeig per les hemeroteques i resolt. Ara mateix, veu, algunes de les coses que ens han ocupat i preocupat els darrers anys a un bon grapat de nacionalistes i demòcrates comencen a concitar convergències esperançadores. I és precisament ara quan vostè torna amb les cançons d'ahir trepitjant el sembrat. Això, sí, la llibertat conquistada abasta fins i tot el sacrosant dret a parlar de bades. Més faltaria.

Vicent Franch i Ferrer

¿Bancaja podria ser un iceberg?

Les Caixes de Castelló i València ja no són germanes. Ara s'han convertit en un ens únic, poderós, lloable.

I això, ¿servirà per a alguna cosa més que no siga incrementar la xarxa d'oficines, el nombre d'empleats o les reserves? Els senyors que figuren al davant d'aquestes entitats són persones de cap gran i d'idees precioses. I sembla que convertir-se en la quarta entitat espanyola d'aquest estil no és la raó final de la fusió que acaben de fer.

Tenim un país poc estructurat. Tenim un marc polític que no es correspon exactament amb l'econòmic ni amb el social. Ací, a terres valencianes, i en l'any 1991 del senyor, cal que es facen tots els esforços possibles per dur a terme la integració sociològica del territori. No és un treball agradable però sí que és molt meritori, encara que possiblement donarà pocs vots en les properes eleccions, que és on els polítics posen la utopia. ¿Es, en aquest sentit, l'aparició de Bancaja un intent i un desig de crear alguna cosa que s'assemble a una corporació valenciana d'entitats bancàries, a falta d'uns bancs realment autònoms? ¿És això possible? ¿Desitjable?

No sabem si Bancaja es limitarà a fer el que ha fet fins ara; si es convertirà en algun iceberg d'un *lobby* confessat... Possiblement seria bo per tal que la presència valenciana en la taula dels senyors fora considerable i ajustada a mesura, potent.

Aquesta nova entitat, amb la quantitat de gent que viu al país, amb la renda per càpita nostra, amb la infrastructura de producció que tenim deuria ser, ens atrevim a dir, com un fill educat i de casa bona que demana el que li pertoca, amb mà fina però duríssima, duríssima.

¿Ho vol fer? ¿Ho aconseguirà? Això, lector, són figues d'un altre paner. Aquest destí de lletres d'or el podrà dur a terme si el rerefons polític li ho permet, si les capelletes i enveges casolanes de València no ho desfan tot, si la por de les élites governants no els ho impossibiliten.

Possiblement tot pot acabar una vegada creuat l'arc de triomf de les inauguracions. Aquest és un país de gent molt baixeta i amb mala llet.

Però si algú dels que mana vol guanyar-se el prestigi d'aquells que solament tenim la història com a recurs, seria bo que el projecte de banca pròpia tirara endavant.

Certament que a aquest convit arribaríem a l'hora baixa, capital de tancada la murada. Però la necessitat és molta, el capital considerable i sembla que les cartes poden anar ben donades.

Aquella burgesia nostra que ho intentà i que va entendre el segle, el missatge econòmic del segle, els quedaria eternament agraïda. I encara que sabem que l'autonomia econòmica és pura fal.làcia, mentida de nanos i gegants, no podem deixar de voler ser com els altres, com els poderosos de l'estat. Açò són coses aproximades, però bones de saber.

Tomás Escuder Palau

Les conquestes territorials de l'exèrcit serbi forcen Croàcia a la guerra total

Efecte Vukovar

Les fileres dels vençuts abandonant, entre plors i silencis, l'arrassada ciutat de Vukovar han tingut –per primer cop– un efecte colpidor en l'opinió pública internacional, però només una guerra a llarg termini (sense Cascos Blaus) pot obligar Sèrbia a negociar una veritable pau.

Primer Tomislav Ivcic cantava, dirigint-se al mercat comú, *Stop the war in Croatia*, ara ja es pensa –i s'escriu a les parets– que Europa no és a Croàcia. L'efecte Vukovar. El govern croat va creure que els Cascos Blaus de l'ONU (o la hipotètica UEO) salvarien les seves fronteres, ara temen que l'enviament de tropes internacionals doni entitat legal a les conquestes sèrbies. L'efecte Vukovar. Les terribles imatges de la destrucció de Vukovar no impediran que continuï l'ocupació de Croàcia igual que l'anihilació de Guernica no va salvar la república. L'efecte Vukovar. Per a la generació de catalans que van patir la guerra civil, la derrota, la fugida pels Pirineus, la persecució i els afusellaments, tot resulta massa familiar: la desolació als ulls, la humiliació d'una gent que durant tres mesos ha viscut arraconada en carboneres i refugis improvisats esperant el pitjor. Tot això, i moltes repercussions geopolítiques més, és l'efecte Vukovar. A casa nostra, i a Croàcia.

I tots els noms, totes les cares que ja hauran perdut, per sempre, la seva ciutat. Marjiana, la funcionària sèrbia de l'ajuntament que ja no es movia del soterrani de l'edifici, que no podia entendre l'obcecació salvatge de l'exèrcit contra una ciutat cosmopolita on havien conviscut sempre croats, serbis, hongaresos, eslovacs o ucraïnesos. Loncar, voluntari de les forces especials de la Guàrdia Nacional al quarter de Borovo-Nasselje, que a les rondes de nit es mirava el poble veí de Borovo Selo des d'on els tancs de la INA intentaven penetrar a Vukovar i es prometia resistir fins al final encara que ja sabés quin seria. Julije, l'enginyer de telecomunicacions que no havia disparat mai un tret però que s'havia afartat del poder que els comunistes serbis tenien sobre la política del municipi, sobre les principals empreses de la ciutat –la Borovo, de plàstics; la Vutex, del tèxtil–, sobre la policia. Tots ells, han desfilat –capcots i desarmats– cap als camps de refugiats junt amb 15.000 espectres d'aquesta ciutat dessagnada, o els han cobert els cossos escapçats amb mortalles brutes de sang coagulada. O, com uns mil soldats de la Guàrdia Nacional, van fugir cap a Vinkovci, a reforçar aquesta estratègica línia de front.

Ningú, però, farà recompte dels morts. Els observadors de la CEE no han pogut entrar a Vukovar els primers dies. Es trobaven al villatge de Negoslavsci es-

Les terribles imatges de la destrucció de Vukovar recorden inevitablement la destrucció de Guernica.

perant que l'exèrcit fes "neteja" de morts tal com va fer el passat 2 d'agost a Dalj, un poble de la comuna de Vukovar on uns noranta *gardistes* i un nombre indeterminat de civils croats reposen en fosses comunes mentre els serbis passegen en bicicleta pels carrers del poble. Com si la tragèdia de Vukovar no els afectés. Perquè no els afecta. A la comuna de Vukovar, els primers morts van ser croats. I els últims també. Víctimes de bombardejos aeris i navals indiscriminats, de bombes de fragmentació, dels projectils de morter. De l'exèrcit i els

ARXIU

txetnics, que han convertit durant el setge una joia del barroc vuitcentista en un matusser exercici de simulació en què la propaganda sèrbia desprecia el seu poble: se'ls informa que 41 nens serbis han estat afusellats per croats sabent que cap periodista no s'ho empassarà, s'ataca

La guerra de Croàcia, mil quilòmetres enllà

Diuen que a Angel Colom li va emocionar la invitació de Franjo Tudjman a passar revista a la guàrdia d'honor formada al pati del palau presidencial. Només per a ell. Després, es van reunir 45 minuts. Una rebuda tan espectacular com l'escorta que va tenir en aquest viatge per Croàcia i Eslovènia a mitjan de mes. Tot un barem, també, de les excel.lents relacions que s'estan produint entre Croàcia i Catalunya. Mentre Colom es trobava a Zagreb, Josko Paro, un filòsof i editor croat, arribava a Barcelona com a *enviat especial* del govern croat per lligar tot un seguit de contactes polítics i institucionals. Un objectiu que denota un acurat canvi d'estratègia en relació amb el factor europeu. La HDZ, la Comunitat Democràtica Croata, el partit del govern, havia confiat en el reconeixement internacional dels grans estats europeus per aturar la guerra contra Croàcia. El desinterès que va mostrar fa pocs mesos cap a una semi-clandestina delegació catalana que oferia una col.laboració activa al procés independentista croata en fou un bon exemple. Però Tudjman, i els seus consellers, no trigarien a descobrir la "cara pragmàtica" de l'Europa dels dotze.

Des de llavors, des que les diverses sessions a la Conferència de Pau de La Haia confirmaven als diplomàtics croats que Espanya ha estat un dels estats més actius, entre passadissos, contra el reconeixement internacional de Croàcia i Eslovènia –aliant-se així en el bloc iugoslavista que formen França i Anglaterra– el mateix Tudjman ha declarat que Espanya té por de l'efecte bumerang que la independència de Croàcia pugui tenir a Euskadi i a Catalunya. I per aquest motiu, una de les idees que ballen a l'agenda de Jordi Pujol podria ser una visita als presidents de les dues repúbliques secessionistes.

Simultàniament, la comunitat croata de Barcelona, més d'una vintena de persones, s'ha organitzat a l'entorn de l'Associació d'Amics de Croàcia (AAC) que es va presentar als mitjans de comunicació el passat dijous 21 de novembre. Ells van coordinar amb molt d'èxit, una campanya de recollida de roba i aliments que continuarà, amb l'ajuda de Càritas, aquest mes de desembre. Són entusiastes, tenen el suport d'ERC i d'UDC, i creuen que la població catalana pot entendre milllor que ningú l'agressió sèrbia contra aquest

Franjo Tudjman. ARXIU

país. El qual, però, també pot explicar un dels silencis més sorpenents d'aquestes darreres setmanes: malgrat la insistència amb què membres de l'AAC han demanat a la Creu Roja Espanyola que cooperi en la campanya d'ajuda humanitària a Croàcia, no hi ha hagut a hores d'ara cap resposta oficial. La delegació catalana, que havia expressat la seva intenció de col.laborar-hi, depèn de l'autorització de Madrid que no té en compte les directrius de la Creu Roja Internacional demanant als respectius comitès estatals l'organització de campanyes d'ajuda humanitària a les víctimes de la guerra de Croàcia. Les xifres no són cap broma. Hi ha 370.000 refugiats croats repartits entre la costa dàlmata, Zagreb, Eslovènia i Hongria. Però quan a **Delia Blancos,** responsable de relacions internacionals de la Creu Roja Espanyola li van demanar una resposta lògica a la seva indiferència, Blancos va ser taxativa: "Dels temes interns de la Creu Roja, ningú no n'ha de fer res".

Una actitud d'arrogància semblant, se la va permetre l'ambaixador de Iugoslàvia a Madrid, Faik Dizdarevic, que va vetar la presència de Miro Azic, conseller de l'expresident federal Franjo Tudjman, al plató en el debat que dilluns 18 de novembre va realitzar-se a Canal 33. El mateix que va enviar dos funcionaris de l'ambaixada a "visitar" les instal.lacions que la comunitat croata va habilitar el passat mes d'octubre per a la centralització de l'anterior campanya d'ajuda humanitària. L'ONU, la Unesco i el cos diplomàtic estan sota control serbi. La guerra exterior tot just ha esclatat. Però, a Catalunya, els croats van guanyant.

O.M.

l'hospital de Vukovar –malgrat els acords verbals a què s'havia arribat amb Cyrus Vance, l'enviat de l'ONU a la zona– perquè, segons l'exèrcit, hi havia guàrdies nacionals i a ningú se li escapa que l'operació pretenia realment capturar més militars croats. S'ensenyen als televidents de Sèrbia els cadàvers extesos pels carrers lunars de Vukovar atribuint-los a grups *ústaixa* (feixistes croats). Es parlava fa pocs dies d'un atac de forces croates contra la ciutat sèrbia de Sid quan a Vukovar i a Vinkovci amb prou feines podien defensar-se. Igual que Guernica fou destruïda pels mateixos republicans per fer-se propaganda, també la tragèdia de Vukovar és un invent. Dels feixistes croats, és clar.

Són les agredolçes victòries de l'efecte Vukovar. Es pot considerar que per primera vegada en aquesta guerra l'opinió pública internacional s'ha sentit trasbalsada per unes imatges que superen l'àmbit estricte d'uns "insolubles odis ancestrals" per convertir-se en una brutal agressió militar. Les mateixes declaracions de Francesco Cossiga, el president de la república italiana, denunciant el caràcter "nazi" de l'exèrcit iugoslau i la primera actuació internacional de suport humanitari –el "passadís" de Dubrovnik a Brindisi– són un indici que els països de *línia de front* (Itàlia, Àustria i Hongria), com també Alemanya, que de fet ja reconeixen la ciutadania eslovena i croata, podrien iniciar els tràmits per al reconeixement diplomàtic. Una acció tan necessària com els camions TIR de llicència hongaresa que transporten armes per a Croàcia sense patir excessius controls duaners. La mateixa Eslovènia, reticent a implicar-se en aquesta guerra, ha evolucionat cap a un suport més actiu que té en la figura de Karlo Gorinsek, el comandant en cap de la zona d'Eslavònia i antic general de la INA, una figura rellevant.

Però l'efecte Vukovar té altres connotacions més complexes. Un comunicat fet públic pel mateix govern croat fa pocs dies denunciant una temptativa de rebel.lió contra "el poder central croat" que, de fet, no ha existit a cap zona s'ha interpretat, en cercles polítics de Zagreb, com un avís del govern a possibles actuacions fora de control. En el mateix sentit, un decret presidencial prohibint l'organització de partits polítics a dins de la *garda* sembla indicar una voluntat de tallar de soca-rel el pes creixent que grups irregulars de voluntaris, vinculats a l'emigració i a grups polítics com el Partit del Dret, tenen a les forces armades.

L'efecte Vukovar pot acabar esquitxant a tothom, fins i tot a la mateixa Sèrbia. Tot i així, es confia tant en els problemes logístics de l'exèrcit iugoslau –la manca de gasolina, les desercions en massa, l'ús exagerat de reservistes–, en l'obertura de nous fronts i en les sancions econòmiques que la línia entre la realitat i l'esperança es torna massa confusa. Croàcia –de Split a Dubrovnik, d'Osijek a Sisak– es troba sota bombardeig constant mentre aprèn a fer la guerra. I, a diferència dels serbis que peten la xerrada als cafès de Belgrad, els homes i les dones de Croàcia no poden plantejar-se perdre. L'efecte Vukovar no condueix més que la inevitable necessitat de jugar-se-la al tot o res.

Oriol Malló

El Confident 15
192 pàgines
edicions 62

ANTHONY BURGESS

ELS QUE TOQUEN EL PIANO

Una excel·lent novel·la d'un mestre de la narrativa. La fantasia i la lucidesa, la tendresa i el sarcasme, la ingenuïtat i l'escepticisme barrejats amb un sentit de l'humor absolutament personal.

De venda a totes les llibreries.

ELS bons VINS VALENCIANS

Vins de la terra, amb color, caràcter i aroma.
Vins de criança i acurada elaboració artesanal.
Distinció en una bona taula.

Garantía de origen
VALENCIA
DENOMINACION DE ORIGEN

DENOMINACIÓ D'ORIGE VALÈNCIA

C. Augusto Egli S.A.

Criadors i exportadors de vi, Established 1903

Neonazis

L'extrema dreta, un fantasma que recorre Europa

Un fenomen social i polític digne d'atenció travessa Europa [en aquests últims anys]: l'avançament important i progressiu dels partits d'extrema dreta. En tota mena de comicis, locals, regionals o legislatius, aquestes formacions polítiques han aconseguit darrerament d'obrir un forat amb la força.

CARME PUERTOLAS

Desarmats i privats del seu principal enemic, el comunisme, després de l'esfondrament del bloc de l'Est, els partits i moviments d'extrema dreta de l'Europa Occidental recuperen avui el fenomen de la xenofòbia, com a resultat directe de la recessió. L'últim escenari del triomf de l'extrema dreta ha estat Àustria, pàtria d'Adolf Hitler, on el Partit Liberal, encarnació de la dreta nacionalista, ha experimentat un gran augment en les últimes eleccions regionals. Tan gros ha estat aquest augment del Partit Liberal que s'ha situat en segon lloc després dels socialdemòcrates. A altres països, com França i Alemanya, els triomfs de l'extrema dreta han vingut de la immigració. Quant a la Gran Bretanya, aquesta no té la força d'altres llocs del continent per raó de l'omnipresència política del Partit Conservador.

En canvi, aquest increment de l'extrema dreta no ha acabat d'agafar a les democràcies més joves del sud d'Europa –Espanya, Portugal i Grècia– que han eixit de llargs processos dictatorials. Això fa que la presència política d'aquestes formacions sigui gairebé nul.la. Pel que fa a Itàlia, hi ha hagut una important reculada de l'extrema dreta, responsable de grans accions terroristes i de tota mena d'intents de desestabilització durant els anys 70 i 80. EL Moviment Social Italià (MSI), una mena d'equivalent del Front Nacional francès, veié com el seu 6,5 per cent d'electors aconseguits en 1985 es reduïa a un 3,9 per cent en les eleccions regionals del 1990.

Després de les reticències que desvetllaven al final de l'experiència del nazisme i el feixisme, avui una bona part de les formacions d'extrema dreta repartides per Europa han sabut connectar amb els desitjos dels ciutadans. Les seves idees basculen sobre dos punts bàsics: lluita contra la immigració en massa, que és la causant –segons ells– de problemes econòmics i socials, i crítica a la política fiscal. Però l'extrema dreta creix no solament a llocs amb antecedents històrics, sinó també als països nòrdics o a Suïssa, llocs on l'estat social ha aconseguit el seu sostre més alt.

ALEMANYA, XENOFÒBIA I PROLETARITZACIÓ

Dissabte, 16 de novembre. Berlín. Una marxa pacífica de 5.000 persones –la majoria turcs que retien homenatge a un jove d'aquesta nacionalitat mort en un atac de xenofòbia– s'acaba amb violents enfrontaments entre manifestants i policies. Després de la manifestació, uns 300 joves turcs, entre els quals hi havia militants de l'esquerra autònoma, van atacar els agents de la policia amb pedres i ampolles. La marxa havia estat convocada per l'associació de pares de família turcs i per diverses organitzacions antiracistes a conseqüència de la mort del jove de 19 anys, Mete Eksi, apallissat per tres joves alemanys que van bastonejar-lo de forma salvatge amb un bat de beisbol. Aquesta és la cinquena víctima que hi ha hagut en els enfrontaments que des de fa més de dos anys tenen per escenari els carrers de Berlín.

Diumenge, 17 de novembre. Salzgitter (Baixa Saxònia). Baralla multitudinària entre 50 *skin-heads* alemanys d'extrema dreta i els convidats a unes noces de ciutadans turcs. Quan els assistents al casament desfilaven pel centre de la ciutat, un grup de caps rapats va començar a baladrejar eslògans racistes i va tirar un artefacte incendiari, que no va esclatar, contra els convidats. Uns 25 residents turcs van perseguir i atrapar els *skin-heads* que havien fugit i durant la baralla va resultar lleument ferit de ganivetada un dels convidats a noces. La nova ona-

da d'aversió contra els estrangers que sacseja Alemanya ha donat de moment la mort de 30 estrangers, a conseqüència dels atacs dels extremistes ultradretans.

L'any 1990 els serveis de seguretat alemanys tenien fitxades oficialment 69 organitzacions d'extrema dreta que agrupaven més de 35.000 persones. Però la més important de totes, el Partit Republicà, considerat per molts observadors com un perill potencial per a l'ordre constitucional a Alemanya, no figurava no accepten la frontera Oder-Neisse amb Polònia.

JEAN MARIE LE PEN, L'HOME

França, un país de llarga tradició democràtica, ha estat escenari aquests últims anys de l'ascensió del Front Nacional dirigit per Jean Marie Le Pen, un polític que fonamenta la seva visió de la política en l'atac als estrangers i la defensa d'un nacionalisme francès a ultrança. propugna és la necessitat de crear una Europa forta que sigui el *heartland,* el centre del món, enmig de les dues superpotències existents a final dels 70 i rebutja tots els petits nacionalismes que avui dia sondrollen el continent.

Els resultats no van fer-se esperar. El primer èxit electoral del Front Nacional va tenir per escenari les eleccions al parlament Europeu de l'any 1984. Gràcies al sistema proporcional, el Front Nacional va obtenir el control de l'onze per cent

El ressorgiment dels partits d'extrema dreta a esquitxat els països nòrdics. CARME PUERTOLAS

en aquesta llista. Els republicans van aconseguir un èxit espectacular a les eleccions del Parlament europeu, l'any 1989, amb un set per cent dels sufragis i sis diputats al Parlament.

La majoria de les organitzacions d'extrema dreta fan campanya en favor de la Gran Alemanya: els moderats es conformen amb tal com eren les fronteres en 1937 i els més expansionistes són partidaris de les fronteres existents l'any 1914, amb inclusió d'Alsàcia i Lorena. Aquests grups també proven d'explotar els sentiments dels alemanys expulsats dels territoris de l'Est després de 1945 i

Le Pen no ha amagat mai les seves idees i, al congrés que el seu partit va fer l'any 1985, ja va deixar ben clar que havia "d'alliberar França del socialisme, la tirania fiscal i la immigració". Ara bé, contra allò que molts podrien pensar, aquest moviment té a França arrels profundes. En 1979, Alain de Benoist, un escriptor i periodista francès, ja va posar els fonaments del que després s'ha considerat com la filosofia de la Nova Dreta, una mena de preàmbul cultural que molts consideren semblant al que va tenir a Alemanya el nazisme abans del seu triomf. En essència la nova dreta el que

dels vots. Amb el pas dels anys, la seva força ha anat creixent; a les últimes eleccions legislatives, el Front Nacional va aconseguir més de dos milions set-cents mil vots, és a dir, 35 escons, cosa que li va permetre de crear el seu propi grup parlamentari.

L'EXTREMA DRETA ARRIBA AL NORD D'EUROPA

El ressorgiment dels partits d'extrema dreta ha esquitxat amb força els països nòrdics. Per norma general, aquestes formacions polítiques fan servir com a prin-

cipal argument per a captar l'opinió pública la seva oposició a la intensa pressió fiscal, punt sempre en debat en aquesta àrea, i en segon lloc el seu rebuig a la immigració.

A Dinamarca, l'extrema dreta és representada pel Partit del Progrés, creat en 1972 per lluitar contra la pressió fiscal del govern de Copenhaguen. El seu dirigent inicial fou l'advocat Mogens Gilstrup, que va entrar a formar part del Parlament un any després. En 1983, el Tribunal Suprem el condemnava a tres anys de presó. Avui dia, Gilstrup és assessor honorari del partit, després d'haver perdut dues vegades la seva immunitat parlamentària i el seu escó al Parlament.

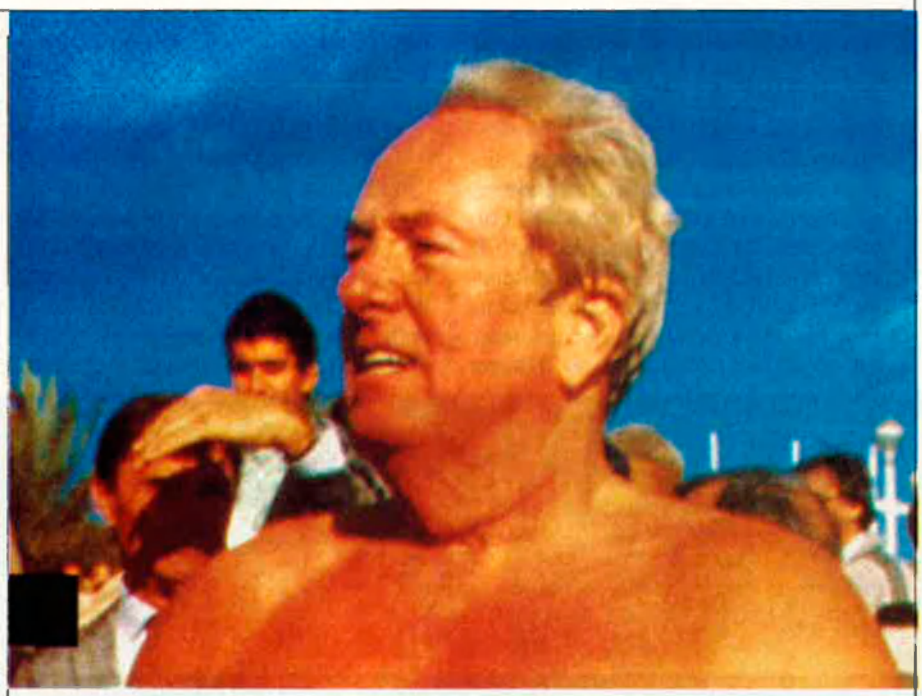
Ara, al capdavant d'aquesta formació política que va aconseguir setze escons a les últimes eleccions, hi ha una dona, Pia Kjaersgaad, considerada molt més moderada en qüestions fiscals, però més dura a l'hora de rebutjar els estrangers, per als quals proposa de tornar al seu país només amb bitllet d'anada. Dels 5.130.000 habitants que té Dinamarca, uns 133.000 són estrangers, dels quals 55.000, provinents d'Europa i els Estats Units, uns 53.000 són immigrants i els 24.500 restants, refugiats polítics.

Segons els sociòlegs, si bé les xifres no són elevades, la concentració de gent de religions no cristianes amb força fills i vells que gaudeixen dels avantatges socials del país, igual que determinats incidents protagonitzats per refugiats provinents de l'Orient Pròxim, han fet canviar l'orientació política de l'electorat danès.

Però Dinamarca no n'és l'únic cas. A Noruega, el Partit del Progrés va aconseguir el 12 per cent dels vots a les eleccions municipals del setembre de 1987. Un augment del 100 per cent amb relació als comicis legislatius del 1985. El seu líder Carl I. Hagen, el polític noruec amb "millor imatge televisiva" va fonamentar la seva campanya en una crítica a la política del govern pel que toca als refugiats. Tots aquests partits polítics mantenen estretes relacions i es donen suport en les eleccions dels seus respectius països.

L'extrema dreta europea té una magnífica tribuna al Parlament Europeu d'Estrasburg per a fer públiques les seves idees respecte al que hauria de ser el nou ordre europeu gràcies al Grup Parlamentari de les Dretes Europees. Jean Marie Le Pen, president d'aquest grup parlamentari, s'ha mostrat partidari d'una Europa imperial oposada al cosmopolitisme econòmic de determinades elits. Segons el dirigent del Front Nacional francès, en aquests moments els quatre enemics principals d'Europa són aquests: la immigració procedent del Tercer Món, la Unió Soviètica i el comunisme internacional, el terrorisme i la sida. L'augment de les ideologies ultraconservadores és conseqüència, segons els experts, de la dualitat social que va deixant al seu pas la modernització dels països hiperindustrialitzats amb una part de la societat integrada en la dinàmica social i política i una altra de formada per immigrants, desocupats i altres marginats, votants en potència de partits extremistes. Aquesta és la situació que es dóna en aquests moments a Europa, per tal com en la modernització del vell continent no tothom avança al mateix ritme. Com diu el politicòleg francès Maurice Duverger, "correm el risc de pagar molt car un progrés econòmic sense reequilibri social".

Josep Morell

Segons Le Pen els quatre enemics d'Europa són: la immigració, l'URSS, el comunisme i la sida. ARXIU

Automobilistes i ultradretans, al país dels bancs

Berna, 21 d'octubre. El Partit dels Automobilistes (PDA) i els Demòcrates suïssos, dues formacions d'extrema dreta, es converteixen en els grans guanyadors de les eleccions federals suïsses. El gran augment del Partit dels Automobilistes, experiència política única en defensa dels usuaris del cotxe, va inclinar el resultat d'aquestes eleccions en favor de l'extrema dreta i integrà aquest país en el corrent que ressegueix Europa. Aquest nou èxit de l'extremisme de dreta, juntament amb la consolidació dels nacionalistes, marca la victòria d'una Suïssa que té dificultats per a obrir-se a l'exterior i sortir del paper que ha anat fent durant dècades. Poques hores després de saber-se aquests resultats electorals, un conegut periodista de Ginebra comentava: "Aquests triomfs populistes són els d'un país individualista, que té por i mostra hostilitat davant els estrangers; són, en definitiva, una victòria dels descontents. La reculada al Consell Nacional, el Parlament, de les dues principals formacions de centre, radicals i democratacristians i el lleuger augment dels socialistes que van perdre posicions al Consell d'Estat, el Senat, van convertir el Partit dels Automobilistes en el gran triomfador d'aquests comicis. Aquesta formació, amb una àmplia base a la Suïssa de parla alemanya, tindrà sens dubte uns bons aliats en les formacions polítiques anomenades Demòcrates Suïssos, l'antiga Acció Nacional, que va aconseguir cinc escons, la Lliga de Ticino, aliada dels Automobilistes, que va obtenir dos escons i la Unió Democràtica Federal que va aconseguir-ne un. Qualificat com un "moviment contestatari de dreta", el Partit dels Automobilistes s'ha beneficiat de la decisió del govern de cedir a les pressions dels partits ecologistes i augmentar els impostos sobre la gasolina. **J.M.**

NOVETATS EDITORIALS

La impremta valenciana

Una fita històrica –el naixement de la impremta a València– serveix de partida per a una rica exposició monogràfica sobre les arts gràfiques i el llibre, amb la col·laboració de diversos especialistes.
Ha estat Premi Nacional com a millor llibre editat en 1990, dins la modalitat d'obra general i de divulgació.
P.V.P.: 5.000 ptes (IVA inclòs)

Les vistes valencianes d'Anthonie van den Wijngaerde (1563)

Aquesta obra, confeccionada a partir dels dibuixos de l'holandés Anthonie van den Wijngaerde, amb textos de diversos investigadors, sota la direcció del professor Vicenç M. Rosselló, constitueix un testimoni d'incalculable valor que mostra la vida de distintes ciutats valencianes durant l'època foral.
Ha estat Premi Nacional com a millor llibre editat en 1990 dins la modalitat d'obra tècnica d'investigació i erudicció.
P.V.P. : 4.000 ptes. (IVA inclòs)

LLIG. Llibreria de la Generalitat

Nom i Cognoms .....
Empresa/Entitat ..... C.I.F./D.N.I. .....
Adreça .....
Localitat ..... C.P. .....

Desitjaria rebre les següents publicacions editades:

Títol	Núm. Exemplars	Preu unitari IVA inclòs	Ptes.

FORMES DE PAGAMENT

☐ Adjunte taló a nom de LLIG. Llibreria de la Generalitat.
Pl. Manises, 3. 46003 València.
Telèfon (96) 386 61 70.

☐ Adjunte justificant de transferència bancària al compte corrent:
Núm. 3110.200.000030/2
Caixa d'Estalvis Provincial d'Alacant i València.

Data i signatura

Simon Peres. AHXIU

SETMANA INTERNACIONAL

El líder del Partit Laborista d'Israel, **Simon Peres**, ha demanat oficialment al govern del seu país que atura la colonització dels territoris ocupats. Amb tot, la proposta de Peres, exclou Jerusalem. El líder laborista va inaugurar la setmana passada el cinquè congrés del seu partit parlant de "compromís territorial" amb els palestins i anunciant que el seu partit provaria de fer derogar al Parlament la llei que prohibeix tot contacte de persones o institucions israelianes amb l'OAP.

François Mitterrand. ARXIU

47 països han anat a París per participar en la Cinquena Cimera Francòfona, que va inaugurar el president francès **François Mitterrand**. Les cimeres francòfones reuneixen aquells estats o països que tenen el francès com a llengua nacional o d'estat, o fins i tot com a llegua d'ús d'algunes minories. Així hi participen països com ara Bèlgica, el Canadà o Haití. A aquesta cimera s'han incorporat en qualitat d'observadors tres nous països, que són Bulgària, Romania i Cambodja. Segons les dades dels organitzadors, a Romania hi ha més d'un milió de persones que parlen francès i a Bulgària 350.000. Hi ha països que participen en les cimeres francòfones i tenen, encara, un nombre menor de francòfons. És el cas, per exemple, d'Egipte o Síria.

Xevarnadze torna a manar

El màxim dirigent del Moviment per les Reformes Democràtiques, Edvard Xevarnadze, torna a ser el ministre d'Afers Estrangers de la Unió Soviètica. Xevernadze ha estat cridat al càrrec pel president Gorbatxov després d'estar-ne gairebé un any retirat.

Pel desembre de l'any passat Edvard Xevarnadze protagonitzà un dels episodis més sonats de la *perestroika* quan dimití de manera pública amenaçant amb el risc d'una involució dictatorial en el país. Posteriorment es va concentrar en la creació d'un partit de caire socialdemòcrata, el Moviment per les Reformes Democràtiques, que, ara mateix, és el grup més ben preparat de tots els que existeixen en l'URSS. Xevarnadze és un polític molt ambiciós i això ha fet que es disparen els rumors sobre les seues aspiracions polítiques, que no descartarien ni tan sols la successió del president.

Xevarnadze va ser nomenat ministre d'Afers Estrangers en 1985, en substitucióo d'Andrei Gromyko. Gromyko, que ja havia estat present en la cimera de Ialta, era considerat la imatge de la diplomàcia soviètica més tancada (era conegut amb el motiu de *Mister Nyet*). En contrapartida, Xevarnadze es va convertir en l'estendard internacional de la nova política reformista i aportà les seues grans dots de negociador a la solució de problemes com la guerra de l'Afganistan o la unificació alemanya.

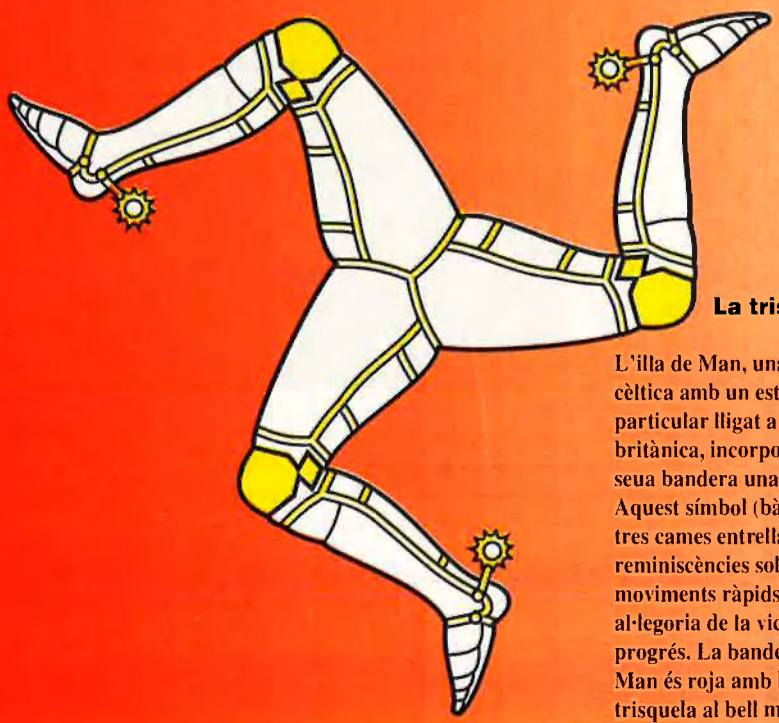
Edvard Xevarnadze. ARXIU

El fet que Xevarnadze siga un dels pocs polítics del país amb prestigi i que siga georgià podrien indicar que amb el seu retorn Gorbatxov aspira a reforçar la seua posició cap a l'exterior, però també cap a l'interior de la Unió Soviètica. En aquest sentit podria interpretar-se una de les primeres mesures anunciades pel retornat ministre d'Afers Estrangers i que consistiria en una reducció a gairebé la meitat del dispositiu del ministeri i el traspàs a les repúbliques de diverses competències en matèria d'afers estrangers.

T. L.

El món de les nacions

M A N

La trisquela

L'illa de Man, una nació cèltica amb un estatut particular lligat a la corona britànica, incorpora a la seua bandera una trisquela. Aquest símbol (bàsicament tres cames entrellaçades) té reminiscències solars, indica moviments ràpids i és una al·legoria de la victòria i el progrés. La bandera de Man és roja amb la trisquela al bell mig.

VICENT PARTAL + VICTOR NAVARRO

Ostatges al Líban: en queden menys ...d'occidentals

Amb l'alliberament de Terry Waite i Thomas Sutherland per la *jihad* islàmica, ja son només sis els ostatges occidentals que queden al Líban. Segons diverses fonts (veus autoritzades de l'ONU, Iran i inclús el mateix Terry Waite), a finals d'any tots aquests ostatges podrien haver tornat a casa, donant per tancat un episodi que ha durat tota una dècada.

L'alliberament dels ostatges té una de les claus en la lluna de mel aparent que es viu entre els Estats Units i Síria i en la moderació de què fa gala el règim iranià. Les bones relacions entre Washington i Damasc han arribat a l'extrem que el govern americà, contràriament al que afirmà durant anys, afirma ara que no son els sirians els causants de l'atemptat contra un avió de la Panam comès sobre cel escocès i en el qual moriren centenars de ciutadans americans.

L'alliberament d'aquests dos ostatges ha estat envoltat de polèmica ja que Oliver North va insinuar des dels Estats Units que Terry Waite havia caigut de forma involuntària en la xarxa de l'Irangate i no se n'havia pogut sortir. L'arribada de Waite a Anglaterra va ser espectacular, amb les campanes de totes les esglésies sonant i milers de persones aclamant-lo. Waite era dirigent de l'església anglicana i va ser enviat al Líban en qualitat de mitjancer per part de l'arquebisbe de Canterbury. Ha viscut en captiveri 1.736 dies.

Però a qui no els ha arribat ni gens ni mica l'alegria de l'alliberament és als familiars dels milers d'ostatges no occidentals que encara viuen segrestats al Líban. Poc interessants per a la premsa occidental, els ostatges libanesos són els que pateixen d'una manera més dura la situació del seu país on, ben sovint, son segrestats per a intentar l'alliberament d'algun altre segrestat. La seua situació no provoca, però, la condemna de les organitzacions internacionals, amb molt poques excepcions, que en canvi s'han mogut intensament per a alliberar un grapat d'occidentals.

E.T.

Terry Waite. ARXIU

Gustav Husak. ARXIU

L'ex-president de Txecoslovàquia, Gustav Husak, va morir d'un infart a la capital d'Eslovàquia, Bratislava. Husak havia substituït Alexander Dubcek en la presidència del país, després de la Primavera de Praga i fou destituït per la revolució de vellut encapçalada per **Vaclav Havel**. En els seus últims dies de vida Husak va protagonitzar una polèmica conversió a la fe catòlica.

James Baker. RAFA GIL

El govern xinès està molt satisfet de la visita feta al país pel secretari d'estat **James Baker**. Baker no ha aconseguit en el seu viatge res més que promeses vagues sobre el respecte als drets humans, el control d'armaments i el manteniment de les normes del comerç internacional. La visita de Baker era la primera d'alt nivell feta per un diplomàtic nord-americà des de l'hecatombe dels estudiants a Pequín, el juny del 1989. Per a les autoritats xineses era una visita molt important perquè implicava un suport a la seua reincorporació a la comunitat internacional; una mena de perdó per Tiananmen.

El secretari d'Estat nord-americà no ha aconseguit ni tan sols l'alliberament d'alguns dels dirigents de la protesta que encara són a la presó. En aquest sentit s'havia especulat molt amb la possibilitat que les autoritats xineses alliberaren **Wang Dang** en un gest de bona voluntat davant els seus interlocutors occidentals. Doncs no ho han fet.

Sentor de catàstrofe

És difícil sostraure's a un cert desassosec si llegim, unes pàgines més enrere, l'informe elaborat per Josep Morell sobre l'ascens de l'extrema dreta arreu d'Europa i el relat que fa l'Oriol Malló de la caiguda de Vukovar.

Últimament es fa difícil no fer comparacions històriques entre aquest temps nostre i els anys anteriors a la segona guerra mundial –la tercera guerra franco-prussiana, que diria un benemèrit patriota castellonenc.

Les aparences hi porten. ¿La manera que tenen les potències europees occidentals de desentendre's de Croàcia no recorda un comportament igual que van tenir amb la república espanyola? ¿I què dir d'Alemanya? L'efecte que produeixen els anuncis contra del racisme és punyent. Però ¿no és terrible que la televisió haja de fer anuncis contra el racisme? L'ascens de les forces nazis encara és només detectable a nivell de carrer i no gaire (per sort) a les urnes. Però ¿i a Austria, on ja tenen èxits electorals? ¿I aquesta extensió del fenomen que té lloc una miqueta pertot arreu?

Tot això, i més, porta a una sensació que, per poc que te la presenten al davant d'una manera extensa, com fa aquest número d'EL TEMPS resulta torbadora.

I tanmateix no seria bo oblidar que hi ha diferències enormes entre els esdeveniments de final dels anys trenta i els de final dels anys vuitanta. No hi ha cap enemistat entre França i Alemanya, per exemple. Ni la guerra civil iugoslava no té components tant clarament ideològics. O, per a matisar-ho, no té components tan clarament lligats a potències exteriors que basen la seua geopolítica en termes ideològics.

Ara bé, tot això és parlar per parlar. Perquè el que afecta més és l'estat d'ànim: no és bo perdre de vista aquestes diferències evidents, però tampoc no podem evitar aquesta ferum de catàstrofe que ens assetja.

Això de Croàcia, això dels nazis, ens limitem a somatitzar-ho, a guardar-nos-ho al pap, com esperant que no passe. Ens volta un cert aire pessimista que no sabem escampar del cervell amb la rapidesa que voldríem, un mal sabor de boca que, tant de bo que ens servís almenys per a estar alerta.

Vicent Partal

SOCIETAT

EL TEMPS posa a prova les cartes adivinatòries

Tarot per a tots els gustos

Cada dia el vestíbul del metro de la plaça de Catalunya de Barcelona s'omple de personatges que ofereixen els seus serveis esotèrics: vidència, tarot, quiromància... Una persona s'ha fet tirar les cartes del tarot per cinc d'aquests *bruixots* i el resultat ha estat, com a mínim, curiós.

Quants fills tindré?", pregunta el client fictici. "Aviam, deixa que et miri la mà dreta... en tindràs tres, més o menys". És la resposta d'Ivan Moreno, el primer dels personatges consultats. Tres fills "més o menys" pot voler dir dos i pot voler dir quatre. D'això, se'n diu fer una aposta fàcil.

"Veig que el teu primer fill serà mascle", contesta el segon, home de barbes abundants, després d'analitzar la mà esquerra del client. "¿Això vol dir que en tindré més d'un?", insisteix aquest. "Això no se sap mai, depèn del que tu vulguis. Ara hi ha mètodes anticonceptius... És millor tenir-ne un que no tres o quatre fent grans esforços econòmics".

"Tindràs dos fills i una pèrdua", assegura el tercer consultat. És una dona amb els cabells curts, molt seriosa. Ho diu després de mirar la mà dreta del client ajudant-se s'una mena de llanterna.

"Només et veig un fill". És la resposta de *Es Mallorquí*, el més semblant a un bruixot dels cinc. Si més no, per l'aspecte extern: és un d'aquests *hippies* dels anys seixanta amb els cabells llargs, ulleres rodones, vestit amb túniques i ple de penjolls pertot arreu. La diferència amb els altres és que dóna la resposta a través de les cartes i no de la mà. El client mostra la seva sorpresa per aquest fet. "Amb les cartes es pot saber tot", contesta gairebé ofès.

"Ho sento, amb les cartes no et puc dir el nombre de fills. T'hauria de mirar la mà i això són mil pessetes més", objecta la Sra. Dolores, cinquena i última consultada, a la petició del client. ¿En què quedem, amb les cartes es pot o no?

LA FAMÍLIA

"¿Com està la meva família? ¿Com estan de salut? ¿Passarà alguna cosa important pròximament?". És la segona pregunta del client fictici. Una pregunta molt àmplia i, per als *tarotistes*, molt agraïda. S'hi poden explaiar.

"La teva mare és una persona hipocondríaca, sempre s'està queixant però en realitat és molt forta", afirma Ivan Moreno. Una pausa. "També veig que està a punt de resoldre's un assumpte legal, de papers, que us té molt amoïnats".

A l'home de les barbes les cartes no li diuen res sobre la família del client. Davant la insistència, deixa anar uns quants consells: "No vulguis entendre la teva mare. És una dona, i els homes no les podem entendre. Per a ella ja és un triomf haver tingut fills". ¿Algun assumpte legal? L'home de les barbes no el veu enlloc.

"Hi ha una persona molt malalta molt aprop teu. Aquesta persona pot ser molt perillosa". El to de la senyora dels cabells curts és solemne. "A banda d'això, hi ha algú a la teva família que té problemes d'artrosi. Li fan mal els ossos, li costa aixecar-se de les cadires". Cap menció al famós assumpte legal.

"La teva mare pot tenir problemes de dentadura i depressions". ¿Però no era cosa d'artrosi? *Es Mallorquí* continua: "Per la família no has de patir. Ho veig tot molt bé".

"La teva casa és un infern, una guerra contínua. ¿Oi que sí?". El client ho nega. "El que passa és que deus passar molt temps fora de casa i no t'assabentes del que passa". La Sra. Dolores fa un judici implacable, complementat amb apreciacions sobre la salut: "El teu pare té problemes de nervis i un possible problema de cor. No estaria malament que anés a fer-se una radiografia". ¿I la mare? "Té malament les cervicals". Per fi, torna a sortir l'assumpte dels papers: "El pis on viviu ¿és de lloguer o de propietat? Penseu que si és de lloguer i el propietari vol vendre, la primera opció de compra és per a vosaltres". Assessoria immobiliària inclosa en el preu.

AMOR, AMOR, AMOR...

"¿Com tinc la qüestió sentimental?". Una altra pregunta tòpica, propensa a respostes "en confiança" i a consells paternalistes.

"Les cartes em diuen que has de practicar el sexe per arribar a Déu. ¿Com et sona, això?". Ivan Moreno entra en el seu tema preferit. "Cal que exercitis el *cundilini*". Mare de Déu, ¿i això què és? "És l'energia sexual que tots portem dins i que et farà ser equilibrat espiritualment". ¡Ah, era això! "¿Per cert, tens parella?", pregunta al final.

"Segons les cartes, actualment tens una parella estable. Tu penses molt en aquesta persona, ¿oi?". Les cartes de l'home de les barbes no donen per més. Només un últim consell: "Obre't amb la teva parella i sigues tu mateix".

La dona del cabell curt encadena tres intents d'encert seguits: "Estàs enamorat. La persona de qui estàs enamorat és la teva parella. Té el cabell llarg i de color negre". Com a mínim, entra una mica en detalls. "Aquesta persona pensa molt en tu. Arribareu lluny, fareu vida en comú".

Es Mallorquí sembla que també ho veu clar: "Veig que actualment tens una parella estable. Voleu canviar de domicili però factors externs us ho impedeixen". El client s'interessa pel futur. "Teniu molt bones perspectives. En les cartes em surt una evolució perfecta".

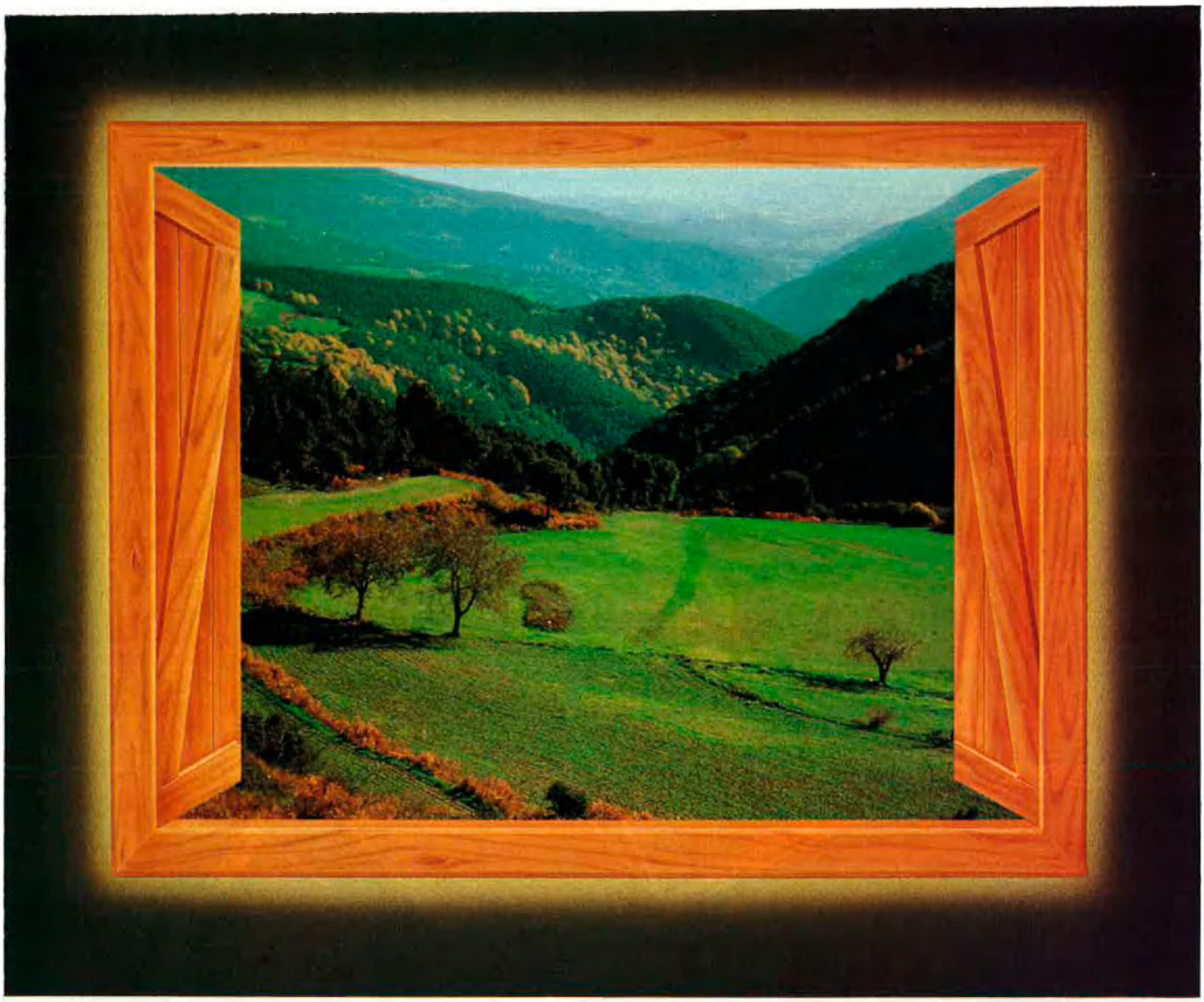
"Ho sento, amb aquesta tirada no et puc parlar del tema sentimental". Caram, ¿com és això? "Hauria de tornar a tirar les cartes per separat i et costarà 1.000 pessetes més". La Sra. Dolores no perd el temps. El client ja no vol pagar més. "Només veig una cosa. Actualment no tens parella i això no t'ha de preocupar gaire. Tot arribarà". Resignació, doncs.

ÚLTIMES CONSIDERACIONS

Després de l'experiència realitzada, es pot afirmar que pràcticament l'única similitud entre els cinc pronòstics rebuts pel nostre client fictici és el preu de la consulta. Una tirada de cartes del Tarot al vestíbul del metro de la plaça de Catalunya de Barcelona costa, indefectiblement, mil pessetes. A partir d'aquí tot és diferent, des del tipus de cartes emprades fins a la manera d'encapçar-les i repartir-les sobre la taula. Des de l'estona necessària per a fer una consulta –de deu minuts a mitja hora, segons el cas– fins al tipus de llenguatge utilitzat.

Amb els resultats sobre la taula, però, EL TEMPS ha preguntat al client fictici si potser algun dels endevinadors havia encertat en els seus pronòstics. No ha volgut contestar.

CONNECTA AMB AQUEST CANAL

Tenim la millor programació per a la teva escola, entitat o grup: cursets d'esquí, esports d'aventura amb monitors, excursions, passejades en bicicleta, circuits d'educació ambiental... Tot això ho trobaràs a les nostres instal·lacions. A més, t'oferim l'allotjament a un preu que només et faria un amic: la Diputació de Barcelona. Vine a Guardiola de Berguedà, Rupit i Pruit, Castellar de N'Hug i Castellfollit de Riubregós. Durant aquests dies viuràs d'una altra manera.

Connecta amb nosaltres, i... desconnecta.

Informa't al 402 22 22 (ext. 3865)

Diputació de Barcelona
Servei de Joventut

Un debat que remou l'estat francès

Torna la pena de mort

Deu anys després de la seva abolició, diverses veus demanen la restauració de la pena de mort per a determinats delictes. L'inici del debat va ser la violació i l'assassinat de dues nenes a la Catalunya Nord.

La violació i l'assassinat a la Catalunya del Nord de dues nenes de deu anys, Ingrid Van de Portaele i Muriel Sànchez, desaparegudes el passat 19 d'octubre i els cossos de les quals van ser descoberts el passat 3 de novembre al fons d'un avenc prop de Lodeva, al departament de l'Erau, ha tornat a obrir a l'estat francès el debat sobre la pena de mort abolida ara fa deu anys.

Iniciat als carrers d'Elna, al Rosselló, el debat s'ha anat extenent a tot l'estat francès a través del ressò que tots els mitjans de comunicació van donar al desenllaç tràgic de la doble desaparició. Al Parlament alguns diputats de l'oposició conservadora i liberal no van deixar passar l'ocasió per proposar la restauració de la pena capital. El dossier va acabar aterrant a l'Elisi, sobre la taula del president de la República, François Mitterrand.

Durant dues setmanes, penjats de la ràdio i atents al diari per conèixer les últimes notícies, els habitants d'Elna van viure al ritme de les investigacions de la gendarmeria, participant en els escorcolls de camps, pous i recs del terme municipal. Dues llargues setmanes durant les quals com més passava el temps més disminuïa l'esperança de retrobar sanes i estàlvies Ingrid i Muriel. Per als investigadors la tesi del segrest augmentava ràpidament per sobre la hipòtesi d'una fuga o d'un accident. Malgrat la falta de demanda de rescat i els dies que continuaven passant, angoixants, tots, fins a l'últim moment, han volgut creure en un desenllaç feliç, i han expressat a cada instant la seva solidaritat i intentant reconfortar els pares i els familiars de les nenes.

Malauradament, la notícia de la detenció, el divendres 1 de novembre a Saint Dizier, a l'Haute Marne (nord-est de França), d'un sospitós, Christian Van Geloven, de 46 anys, i la seva posterior inculpació pel rapte i segrest d'infants menors d'edat pel jutge d'instrucció de Perpinyà, Calude Gauze, dissipà les esperances d'un final feliç.

El diumenge dia 3 al matí Narcís Planas, alcalde d'Elna, anunciava el desenllaç fatal a la població aplegada davant de l'ajuntament. A mesura que passaven les hores, la còlera i l'odi anaven superant el dolor, i va arribar al paroxisme a final de la tarda, amb la notícia de la inculpació de Van Geloven per "atemptar contra el pudor, per violació i per assassinat". Malgrat la crida dels pares d'Ingrid, que ja al matí havien demanat als habitants "de restar dignes per respecte a les nostres dues filles", uns fulls de peticions de signatures per demanar el restabliment de la pena capital començaven a circular entre la gent aplegada al carrer per demanar venjança. Emmanuel Sànchez, pare de Múriel, es dirigia a la gent demanant una "revisió de la justícia" i "la restauració de la pena de mort". En els bars, com per exorcitzar la seva impotència, cadascú tenia la solució i les discussions no estalviaven definir plans de futures accions punitives i el suplici més adient per al culpable. Malgrat les seves repetides crides a la població demanant tranquil.litat i respecte a l'ordre públic, l'alcaldia mateixa no podia resistir la pressió i també es pronunciava públicament a favor de la restauració de la pena de mort per castigar "el monstre".

El ressò donat a aquest fet dramàtic des dels primers dies per la premsa local i posteriorment pel conjunt de mitjans de comunicació estatals provocà un efecte expansiu a tot Catalunya Nord i a tot l'es-

Dalt, Christian Van Geloven, assassí de Muriel Sànchez i Ingrid Van de Portaele. Baix, soterrament d'una de les víctimes. PERE CODONYAN

tat. Així, dels carrers d'Elna, el debat es traslladava a totes les cases mitjançant la televisió i diverses emissions més o menys polèmiques dedicades al tema. En aquests debats televisius, partidaris i contraris a la pena de mort intercanvien sempre els mateixos arguments en unes discussions en les quals passió i raó es tutegen sense poder trobar-se mai. Discordant de les seves primeres declaracions, cada vegada que va intervenir en un d'aquests debats, el pare de Muriel Sànchez va fer mostra de coratje en rebutjar la pena capital, però va afirmar la necessitat de penes substitutòries que impedeixin els criminals del tipus de Van Geloven de reincidir. Així, els pares de les dues petites víctimes d'Elna, que han rebut el suport d'altres famílies que van patir un drama similar, s'han associat per exigir la "pena de vida" per als assassins d'infans. Volen una pena de cadena perpètua irrevocable. El passat dissabte 16, molts habitants d'Elna lluïen un mocador blanc en signe de solidaritat amb la campanya iniciada per les famílies víctimes que també van demanar d'escriure una carta al president de la república Mitterrand, amb un únic mot: "perpetuïtat".

Com és fàcil d'imaginar, l'amplitud del debat no podia quedar sense repercussions en el món polític, on ha pres una connotació partidista i electoralista. Proposada pel candidat François Mitterrand a les eleccions presidencials de 1981, l'abolició de la pena de mort va ser una de les primeres mesures que van prendre els socialistes una vegada al poder a França. Va ser votada el 19 d'octubre de 1981 per una àmplia majoria de diputats de totes les tendències polítiques. En aquell moment, segons els sondejos, els partidaris de la pena eren menys del 50 per cent, però avui són més del 70 per cent els francesos partidaris del seu restabliment.

L'emergència del Front Nacional (FN) en l'escena política francesa ha provocat la radicalització del debat. Així, mentre a Elna militants del FN de Perpinyà llançaven oli al foc, a París, Bruno Mégret, l'encarregat general del FN, no va perdre un minut a afirmar que "aquests crims ignominiosos criden a la necessitat del recurs de la pena capital" i va demanar al conjunt de la classe política "del Reagrupament per la República (RPR) i al Partit Comunista Francès (PCF), de respectar la voluntat majoritària del poble francès amb el restabliment de la pena de mort".

A causa del perill de veure relliscar una part del seu electorat cap al FN, alguns membres de la dreta conservadora i liberal han endurit la seva posició respecte a la pena de mort. Des de 1988, diverses propostes de llei exigint-ne l'aplicació han estat presentades en va per parlamentaris de l'oposició conservadora elegits en unes circumscripcions on el partit de Le Pen és important, com és el cas de Catalunya Nord.

Així, no és tan estrany que bon punt es va conèixer el desenllaç tràgic de la desaparició de les dues nenes, el senador i alcalde centrista de Perpinyà, Paul Alduy, depositara en la cambra alta francesa una proposta de llei a favor del restabliment de la pena de mort per als autors de "crims de sang amb violència sexual perpetrats contra menors d'edat". Posteriorment, dos diputats del RPR feren una petició en el mateix sentit.

El dimecres 6 de novembre, l'endemà dels funerals, el ministre francès de Justícia, Henri Nallet, manifestava a l'Assemblea Nacional que no era desitjable tornar a obrir el debat sobre la pena capital, perquè "la justícia no es construeix sobre l'odi". Malgrat això, alguns sectors continuen la seva croada, tot i que amb escasses possibilitats d'èxit tenint en compte l'actual correlació de forces.

Pere Codonyan

Dalt a l'esquerra, Ingrid Van de Portaele. A la dreta, Muriel Sànchez.

PERE CODONYAN

PATROL TOP GREEN

AQUEST ANY, 300 CONDUCTORS MIRARAN DE DALT A BAIX EL'S ALTRES

AQUEST ANY, NOMÉS UNS POCS PRIVILEGIATS PODRAN POSAR-SE AL VOLANT D'UN VEHICLE COM EL PATROL TOP GREEN, UNA SÈRIE LIMITADA A 300 UNITATS PER SATISFER LES MÀXIMES EXIGÈNCIES DEL CONDUCTOR URBÀ.

EL PATROL TOP GREEN APLEGA LES PRESTACIONS D'UN GRAN TURISME I UNS ACABATS DE LUXE PER CREAR UN NOU CONCEPTE DE VEHICLE URBÀ AMB UN NIVELL D'EQUIPAMENT QUE INCLOU EQUIP ESTÈREO DE SÈRIE. TOT AIXÒ EN UN COLOR VERD METAL·LITZAT FOSC I UN MARCATGE EXCLUSIUS QUE L'IDENTIFIQUEN COM UN DELS ÚNICS 300 VEHICLES COM AQUEST QUE HI HA.

SI VOL COMENÇAR A GAUDIR DE MOLT MÉS QUE UN SIMPLE COTXE, POSI'S AL VOLANT D'UN PATROL TOP GREEN. AQUEST ANY TÉ 300 OPORTUNITATS PER ELEVAR EL SEU NIVELL DE CONDUCCIÓ.

PATROL 4x4

NISSAN

Només hi ha un camí: ser els millors.

'Top Models'

Les més cares del món

La bellesa, en contra del tòpic, ja no està renyida amb la intel.ligència. Cindy, Naomi, Claudia i les altres ho demostren cada dia: són guapes, riques, i encara que a alguns els faci ràbia admetre-ho, no tenen ni un pèl d'estúpides. Són les *top*.

Expliquen que un dia, durant un sopar benèfic, a una famosa model i a un Premi Nobel els va tocar seure de costat. La model va intentar en diverses ocasion trobar un tema de conversa, però el Premi Nobel era un home de poques paraules i contestava amb monosílabs. Cap a les postres, i neguitosa per no haver sabut motivar el científic, la model va dir-li somrient: "¿S'imagina quin fill podríem tenir vostè i jo si sortís tan savi com vostè i tan guapo com jo?" Es va fer un gran silenci. El Premi Nobel va eixugar-se els llavis i després, mirant-la detingudament (la noia era realment una preciositat) li va contestar: "Imagini's que passaria, però, si sortís tan lleig com jo i tan ximple com vostè".

Aquesta anècdota (que alguns adjudiquen a Einstein) és il·lustrativa del concepte que generalment es té de les guapes i sobretot de les que es dediquen a la professió de model: ningú no en posa en dubte la bellesa, però tothom està d'acord a pensar que tenen menys intel.ligència que un mosquit.

La situació, però, ha canviat o va canviant. Avui, són les pròpies models, les poquíssimes que aconsegueixen entrar en el restingit món de les *top*, les que marquen la llei. I les agències assisteixen incrèdules i preocupades a la revolució protagonitzada per aquestes noies que han posat punt i final a la tradicional ignorància de les models. I és que les *top* s'han adonat que aquest és un negoci en majúscules (algunes guanyen més de mil milions de pessetes l'any) i no tenen gens de ganes que vagi a parar a altres butxaques que no siguin les seves.

PARÍS, MILÀ, NOVA YORK

Duen un ritme de vida similar al de James Baker i, com ell, el seu domicili és l'avió: una setmana qualsevol pot començar a París (per una sessió fotogràfica per a la revista *Elle*); l'endemà a Milà

PATROL FOREST

PASSI EL CAP DE SETMANA EN PARADOR DESCONEGUT

ALGUNS CONDUCTORS SABEN QUE LES MILLORS AVENTURES ES VIUEN LLUNY DEL SOROLL DE LES CIUTATS I LES AUTOPISTES. PER A ELLS, NISSAN HA CREAT EL PATROL FOREST, UNA SÈRIE EXCLUSIVA ESPECIALMENT CONCEBUDA PER DESCOBRIR I ADMIRAR LA NATURA.

PER A AIXÒ, EL PATROL FOREST DISPOSA D'UN EQUIPAMENT ESPECIAL QUE EL CONVERTEIX EN EL VEHICLE IDEAL PER ENDINSAR-SE EN LA NATURA: LLUMS ANTIBOIRA DEL DAVANT I DEL DARRERE, UNA BARRA PROTECTORA ANTIBOLC, REIXETES PER PROTEGIR ELS FARS I RODES AMPLES. TOT AIXÒ AMB UN MARCATGE I UN COLOR VERD EXCLUSIUS QUE L'IDENTIFIQUEN COM UN TOT-TERRENY NASCUT PER GAUDIR DE LA NATURA.

EL PRÒXIM CAP DE SETMANA DESCOBREIXI NOUS CAMINS I ESCAPI'S AMB EL PATROL FOREST A CENTENARS DE QUILÒMETRES DEL TELÈFON MÉS PROPER. EN PARADOR DESCONEGUT.

PATROL 4x4

NISSAN

Només hi ha un camí: ser els millors.

Els calendaris de luxe són una altra font d'ingressos per a les models. ARXIU

(per presentar les últimes novetats en roba interior de Dolce & Gabbana); després, dos dies a les Seychelles (per a posar en vestit de bany per a *Sports Illustrated*), i la setmana pot acabar a Nova York (a la presentació del darrer disc de Michel Jakson o a la inauguració d'un restaurant de luxe). I cap d'aquestes coses no es fa gratuïtament. Tatiana Patitz, Claudia Schiffer, Monica Belluci, Cindy Crawford i les altres poques escollides han après molt bé la lliçó de les seves predecessores, que tenien una vida molt curta i dels èxits de les quals se'n beneficiaven més les agències i els altres intermediaris que no elles mateixes. Les *top* models d'avui han après a ser calculadores i són conscients que no poden perdre ni un minut i que han de traure el màxim rendiment del producte (el seu cos) en un temps relativament curt (a partir dels vint-i-cinc ja són "velles"). Per això sospesen molt bé qualsevol aparició en públic: saben que els modistos les prefereixen a elles i es fan pagar l'hora a preu d'or (uns deu mil dòlars de mitjana, més d'un milió de pessetes); també mesuren les seves aparicions a la premsa, escullen els fotògrafs que més els agraden i no es deixen entrevistar per qualsevol periodista. Són, en definitiva, les dives dels anys noranta. "Des que el *star system* de Hollywood", escrivia fa poc Riccardo Gay, de l'agència Stage, "ha optat per un tipus de dona compromesa, intel.lectual, molt bona actriu però d'una bellesa no espectacular, la imaginació dels homes, i també de les dones, es dirigeix cap aquests miracles de la naturalesa".

ASSEGURAR-SE LES PORTADES

Els modistes també ho tenen molt clar. Prefereixen pagar les xifres astronòmiques que reclamen les *top* abans de recórrer a la fórmula fins fa poc habitual: trenta o quaranta noies que en moltes ocasions cobraven en espècies. Ho diu un famós modista milanès: "Poder comptar amb una *top* em costa més de deu mil dòlars, i si són menors encara més, ja que estic obligat a pagar el viatge i l'allotjament del familiar que les acompanya, però això m'assegura la presència de tota la premsa especialitzada i per tant una

PATROL CANARIAS

AL PAÍS DEL SOL, EL PATROL ES DESCOBREIX PER A VOSTÈ

ARA EL PATROL FA UN PAS MÉS: ES DESCOBREIX PER A VOSTÈ. NISSAN HA CREAT UNA SÈRIE ESPECIAL DE PATROL DESCAPOTABLE: EL PATROL CANARIAS. UN VEHICLE QUE LI PERMETRÀ GAUDIR A L'AIRE LLIURE DE LA CONDUCCIÓ DE TOT UN 4×4 EQUIPAT AMB TOTES LES COSES NECESSÀRIES PER VIURE A FONS EL SEU TEMPS LLIURE, A LA PLATJA O EN PLENA MUNTANYA.

EL PATROL CANARIAS ESTÀ ESPECIALMENT CONCEBUT PER AL TEMPS LLIURE I COM A RENT-A-CAR. AMB LES SEVES NOU PLACES, EL PATROL CANARIAS EL PORTARÀ FINS ON CAP COTXE NO PODRIA PORTAR-LO, AMB UNA POTÈNCIA I UN NERVI QUE ENVEJARIA QUALSEVOL TURISME. TOT AIXÒ, AMB UN MARCATGE EXCLUSIU QUE L'IDENTIFICA COM UN MODEL ÚNIC.

QUAN PENSI EN UN VEHICLE PER AL SEU TEMPS LLIURE, DONI UN PAS ENDAVANT. PERQUÈ AL PAÍS DEL SOL EL PATROL ES DESCOBREIX PER A VOSTÈ.

GAUDEIXI'N.

PATROL 4x4

NISSAN

Només hi ha un camí: ser els millors.

Per a mostra, vuit botons

ARXIU

Cindy Crawford. Nord-americana, més coneguda com Cindy C., per la cançó que li va dedicar Prince. És casada amb l'actor Richard Gere. Cobra 15.000 dòlars per cada desfilada. Una mica més d'un milió i mig de pessetes.

ARXIU

Naomi Campbell. Aquesta bellesa negra, ex-dona del boxador Tissen i que actualment viu amb Robert de Niro, no puja a la passarel.la per menys de 10.000 dòlars. Fa poc el *Times* li va dedicar la portada.

ARXIU

Ciaudia Schiffer. Aquesta alemanya, meitat Brigitte Bardot,meitat Barbie, només accepta propostes a partir dels 15.000 dòlars.

ARXIU

Linda Evangelista. Canadenca d'origen italià. Cobra com les que més: 15.000 dòlars per desfilada.

ARXIU

Yasmeen Gahauri. La model franco-pakistanesa nascuda al Canadà és una de les més demanades pels modistos, que diuen que desfila (per 10.000 dòlars) "com una princesa".

ARXIU

Tatiana Patitz. Coneguda també com la *Russa*.

Ha obert les portes a les models dels països de l'Est. No es mou per menys de 12.000 dòlars.

ARXIU

Monica Belluci. La italiana descoberta pels francesos i els americans: ningú no és profeta a casa seva. La seva tarifa és deu mil dòlars per "actuació".

ARXIU

Christy Turlington. Va començar als catorze anys. La seva reticència a posar nua l'ha fet famosa. "Si es despullés seria la reina", diuen. Per ensenyar-se vestida cobra 12.000 dòlars.

millor difusió de la col.lecció". I continua: "Ara amb tres o quatre *tops* dalt la passarel.la t'assegures la portada de les revistes més influents. ¿Que algunes caminen com un camell? Això per al públic és irrellevant. El que volen és veure-les de prop. Poder explicar que han estat a menys d'un pam de Linda Evangelista o que Christy Turlington els ha fet l'ullet".

VEUS CRÍTIQUES

I no és l'únic que ho té tan clar. Gianni Versace va ser un dels primers a optar per la carta de les *top*. I li ha sortit a compte. A moltes festes i *partys*, Naomi Campbell i les seves amigues es passegen entre la gent (¡i entre els fotògrafs!) amb roba signada per ell. Domenico Dolce, per la seva banda, assegura que no li sap cap greu pagar aquestes xifres: "En el seu lloc, jo fins i tot demanaria més diners. Tothom sap que una desfilada no serveix per a res. Una desfilada avui dia ha de ser un *show*. Cal suggerir, emocionar i fer somniar al públic i en això no hi ha ningú que les guanyi".

Com en tot, però, també hi ha veus crítiques. Armani hi va al capdavant, que ja fa temps que ha dit que no pensa entrar en aquest joc, o Krizia que creu que no n'hi ha per tant: "Em sembla que s'ha exagerat tot, començant pel preu. Un cop vaig intentar treballar amb una, per al meu gust tenia el cul massa baix ¡i a més volia no sé quants milers de dòlars! Però, ¿què es pensen? El món és ple de noies esplèndides".

El món és ple de noies esplèndides, això és cert. Només cal passejar una estona per qualsevol carrer de qualsevol ciutat o poble per adonar-se'n, i per adonar-se, també, que de Lindas, Tatianas, Moniques, Cindys o Caludies, per sort o per desgràcia, n' hi ha molt molt poques.

Lola Terraza

PATROL DAKAR II

QUAN LA META ÉS A 10.000 KM, VAL MÉS ESTAR AL VOLANT D'UN PATROL 4×4

AQUEST ANY, PER NOVENA VEGADA CONSECUTIVA, EL NISSAN PATROL S'HA PROCLAMAT CAMPIÓ EN LA BAJA MONTESBLANCOS EN LA CATEGORIA DIESEL, TAL COM JA VA FER EN TRES EDICIONS DEL RALLY DELS FARAONS I EN DOS DEL RALLY DE TUNÍSIA.

L'ANY 1987, EL PATROL FOU EL NÚM. 1 EN LA CATEGORIA DIESEL DEL PARÍS-DAKAR. UN ÈXIT QUE HA REPETIT EN TOTES LES EDICIONS DELS ÚLTIMS ANYS DE LA COPA D'ESPANYA DE RAIDS. ARA, NISSAN SINTETITZA TOTA L'EXPERIÈNCIA ADQUIRIDA A LES PISTES DE COMPETICIÓ EN UNA NOVA SÈRIE EXCLUSIVA DE PATROL: EL PATROL DAKAR II. DOTAT D'UNA MOTORITZACIÓ TURBO DIESEL DE 6 CILINDRES I LA TECNOLOGIA QUE HA CONVERTIT EL PATROL EN UN VEHICLE MÍTIC EN LES PROVES MÉS DURES DEL MÓN.

SI VOL AFRONTAR L'AVENTURA DEL RALLY, COMPTI AMB L'EXPERIÈNCIA D'UN GUANYADOR.

PATROL 4x4

NISSAN NISSAN

Només hi ha un camí: ser els millors.

Les vídeo-conferències, el futur de la comunicació ja és aquí

El futur ja és aquí

La Cambra de Comerç de Balears ha inaugurat recentment una sala de vídeo-conferències, enllaçant així Palma amb les principals capitals europees a través d'aquest nou sistema de comunicació destinat a acabar amb els inconvenients dels desplaçaments per a reunions.

El futur ja és aquí. La dictadura de l'avió i el vaixell ha acabat. Ja no és necessari desplaçar-se centenars o milers de quilòmetres per a assistir a les reunions d'empresa. Si vostè és un executiu o empresari que, al llarg de l'any ha de fer nombrosos viatges de curta durada només per parlar amb uns clients o companys d'empresa, ja s'ho pot estalviar. La vídeo-conferència li permet fer-ho còmodament assegut. I sense sortir del seu lloc de residència.

¿QUE ÉS LA VÍDEO-CONFERÈNCIA?

En síntesi, el sistema de comunicació per vídeo-conferència és la transmissió d'imatge i so entre diversos interlocutors separats entre, a través d'una línia d'alta velocitat (dos megabytes per segon) que permet la comunicació de forma instantània.

La sala on s'instal.la aquest sistema està equipada amb diversos vídeos, uns d'entrada i d'altres per a veure el que surt, unes càmeres que prenen la imatge, una altra càmera per a la transmissió gràfica d'alta qualitat i un fax. Tots els estris d'alta tecnologia per a estar al dia en matèria de comunicació d'alta tecnologia.

Els avantatges que aquest sistema representa són múltiples. Pau Català, president de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Balears ho explica: "Aquest sistema ens evita els desplaçaments. Això implica eliminar un dels factors de dependència, com és el transport, que en el cas de les Illes, per raons òbvies, té una importànica que a altres llocs de la Península pot ser no en té, almenys de forma tan accentuada".

Al marge d'aquest fet evident, la sala de vídeo-conferències permet una sèrie d'avantatges impensables fins fa poc. "Tengui en compte –explica el Sr. Català– que, per exemple, pot vostè estar enmig d'una reunió a la sala i de sobte necessita la participació d'una persona concreta que no és a la sala. No hi ha cap problema perquè aquesta vengui i pugui aportar tot el que es necessiti. Això, lògicament, és una flexibilitat que no s'aconseguirà mai en reunions que es programen amb molta antelació i que requereixen de desplaçament".

"La vídeo-conferència permet prendre decisions de forma ràpida" (P. Català). J. CELIA

El temps i els doblers són un factor també que cal tenir present. "¿Què els costa agafar l'avió a dos o tres persones per anar, per exemple, a Barcelona? I no sols és aquest cost. S'hi han d'afegir les dietes, l'hotel, etc.. Per una reunió d'unes poques hores t'has de quedar, normalment, una nit. Per tant, perds, entre anar i tornar, gairebé un dia complet amb un cost considerable. Doncs bé, utilitzant la sala de vídeo-conferències, el cost és mínim i la inversió de temps reduïdíssima, simplement el temps que dura la reunió".

Aquestes són les principals raons que ja justifiquen per elles mateixes aquest sistema de comunicació, però n'hi ha d'altres. Pau Català creu que sens dubte, avui per avui, aquest és el millor sistema, "Cosa que no significa que d'aquí a uns anys s'inventi una altra de millor. La vídeo-conferència et permet prendre decisions de forma ràpida, ja que el nombre d'interlocutors presents pot ser considerable, fins i tot en distints llocs de la geografia. Pots aportar a la reunió tot el material que vulguis, des de simples fax, a diapositives, transparències,

PATROL POLARIS

10 SOTA ZERO. TEMPESTA DE NEU. UN DIA IDEAL PER PUJAR A LES PISTES

UN DIA COM AQUEST POSARIA FORA DE JOC QUALSEVOL COTXE. NO OBSTANT AIXÒ, AQUEST ÉS EL DIA IDONI PER A DEMOSTRAR QUE EL PATROL POLARIS ÉS EL COTXE IDEAL PER A QUI FA DE LA MUNTANYA I DE LA NEU UNA AVENTURA DURANT TOT L'ANY.

EL PATROL POLARIS ESTÀ EQUIPAT AMB BARRES MULTIÚS I UN PORTA-ESQUÍS DE SÈRIE. AL SEU ESPAIÓS INTERIOR, TOTES LES COMODITATS I ELS ACABATS D'UN GRAN TURISME.

AIXÒ SÍ, AMB MOLT MÉS ESPAI. I, AL COR, UNA MECÀNICA DE FINS A 136 CAVALLS A TOTA PROVA QUE NO S'ATURA ON S'ATUREN ELS ALTRES I QUE LI PERMET D'EXPLORAR UN NOU CONCEPTE EN LA CONDUCCIÓ DE VEHICLES DE TRACCIÓ A 4 RODES.

SI LA NEU ÉS PART DE LA SEVA FORMA DE VIDA, DESCOBREIXI EL PATROL POLARIS: MOLT MÉS QUE UN COTXE; DES DE L'AUTOPISTA FINS A LA COTA MÉS ALTA.

PATROL 4x4

NISSAN

Només hi ha un camí: ser els millors.

La vídeo-conferència permet veure i parlar amb els clients sense moure's de casa. JOAN CELIA

etc. Tot el que vulguis. Imagini's que se'n va de viatge ¿quant de material hauria d'endur-se'n? D'aquesta manera pot disposar de tot el necessari al moment".

La instal.lació d'aquesta sala de vídeo-conferències a la Cambra de Comerç, a Palma, ha costat un bon tros més de 20 milions de pessetes, perquè s'ha realitzat a través d'un conveni amb el Consell Superior de Cambres de Comerç d'Espanya. Un cost molt assimilable sobretot pel profit que se'n traurà. "La demanda d'utilització és prou elevada", manifesta Català.

A hores d'ara ni ha nou sales d'aquestes característiques –instal.lades a cambres de comerç– a tota Espanya. Durant el 92 està previst que arribin a ser unes 25. A més s'hi han d'afegir les que no són de les cambres. Es pot dir que, en breu temps, qualsevol ciutat que tengui una mínima importància econòmica, sigui europea o americana, disposarà d'algun lloc on es pugui utilitzar aquest sistema de comunicació. És el futur. S'ha acabat la dictadura del transport aeri i marítim. Almenys pel que respecta a les reunions de treball entre persones de residència a ciutats diferents.

UN SISTEMA BARAT

Suposi que vostè és gerent d'una empresa domiciliada a València i que treballa tant a Barcelona com Palma. Suposi que cada determinat període de temps necessita reunir a València els seus directors territorials. Dos a Palma i posem que tres a Barcelona. Doncs bé, aquesta reunió té una durada calculada en un parell d'hores. El cost que li representaria seria: dos billets d'avió Palma-València-Palma (34.800 pessetes); tres billets d'avió Barcelona-València-Barcelona (55.200 pessetes). A les despeses de transport s'hi han d'afegir unes mínimes dietes perquè els pobres directors puguin alimentar-se, possem que només són 7.500 pessetes per persona (38.500), que els permetran dinar i sopar, ja que han arribat al migdia per a la reunió de l'horabaixa. Si per qualsevol motiu han de fer nit, els caldrà un hotel. No cerquem luxe, els hi basta un hotelet un tant matusser situat al centre de la ciutat, unes 4.000 pessetes, per cinc persones, 20.000 pessetes.

És a dir, que vostè es gastaria un total d'unes 150.000 pessetes. Més o menys el que li costaria estar reunits, a través de la vídeo-conferència, durant les mateixes tres hores.

A més, si vostè és un bon patró tendrà present el que significa per a molta gent pujar a un avió. L'angúnia que alguns pateixen no la pagen els doblers. Si li costa pràcticament el mateix, podrà reunir-se amb els seus directors a un preu molt assequible i amb la comoditat de no traslladar-se de ciutat.

Algunes de les tarifes de la utilització de la Sala de vídeo-conferència de la Cambra de Comerç de Palma són realment molt assequibles. Uns exemples: una hora interprovincial, 30.000 pessetes, amb Europa, 75.000 ptes.; amb Amèrica, 140.000 i amb la resta del món, 200.000.

Realment pocs doblers per a posar-se a l'avantguarda en comunicació. El futur ja és aquí.

Miquel Payeras

Si està cansat de cotxes sense personalitat, el Patrol les hi ofereix totes

Si està cansat de cotxes sense personalitat, descobreixi un vehicle que li ofereix molt més que qualsevol cotxe: la gamma Patrol.

Per la seva potència fins a 136 cavalls. Pel seu espai vital, amb tot el confort i els acabats d'un gran turisme, des de l'aire condicionat fins a l'equip estèreo o el tancament centralitzat. Per la seva seguretat. amb les rodes amples i el xassís d'estructura integrada per bastiment que fan del Patrol una fortalesa. Capaç de superar pendents del 100% i travessar profunditats d'aigua de mes de mig metre.

Per tot això, el Patrol sobrepassa la noció de l'automòbil convencional. Fins i tot en la seva **garantia de 3 anys**.

Segons la seva necessitat, hi ha una versió de Patrol adequada a les seves exigències. Un vehicle que li ofereix respostes que un cotxe mai no podrà igualar. Perquè el Patrol, a la ciutat o a la muntanya, és molt més que un cotxe.

PATROL 4x4

NISSAN

Només hi ha un camí: ser els millors.

Pasqual Maragall. D UMBERT

SETMANA-SOCIETAT

Pasqual Maragall va ser l'encarregat de clausurar les Jornades sobre deliqüència tingudes aquests dies a París. Aquest encontre, organitzat pel Fòrum de Col.lectivitats Locals Europees, la Conferència d'alcaldes dels EUA i la Federació de Municipis del Canadà, ha posat en evidència, una vegada més, l'augment de la delinqüència a tot el món i que aquest és un problema que tant afecta els països rics com els països pobres.

ARXIU

Per un grapat de pessetes que no de dòlars, una banda d'encaputxats va realitzar la passada setmana un robatori digne d'una pel.lícula de Sam Peckimpah. La banda, coneguda com la Banda del Guadiana, pel seu costum d'aparèixer i desaparèixer amb molta facilitat, va entrar en una fàbrica de vídeo-jocs del polígon industrial del Forn d'Alcedo i es van repartir entre el bar, on es trobava la major part dels treballadors esmorzant, les oficines, on uns treballadors guardaven la recaptació, i els accessos a la fàbrica. Segons anaven arribant clients i treballadors els encaputxats, armats ostensiblement, els obligaven a entrar a la cafeteria amb l'amenaça de matar tot aquell que fera algún moviment sospitós. Els sis atracadors es fugaren amb el cotxe d'uns dels clients, un flamant BMW, amb la qual cosa deixaren la Guàrdia Civil sense pistes.

L'església i la Generalitat

Últimament l'església catalana causa molt d'enrenou a la vida política del país. Passat el cop d'efecte del *Full Diocesà* del mes de setembre, que qüestionava l'autogovern, ara el *Full Parroquial* del Bisbat de Girona fa una crítica dura i clara a les campanyes publicitàries de la Generalitat de Catalunya. Concretament, diu: "tant els marginats com els ciutadans que han assolit un cert nivell de vida, però que ja estan farts de consumisme, necessiten quelcom més que propaganda institucional, un quelcom més que la gent no troba perquè potser els nostres dirigents encara estan lluny de la categoria moral d'un Havel o d'un Arístide".

Utilitzant l'exemple d'aquests dos polítics estrangers, que el Full considera com a exemples que és possible fer política no corrupta, la publicació del Bisbat de Girona proposa de fer una anàlisi comparativa entre el missatge d'aquests dos polítics i el

Jaume Camprodon. ARXIU.

del govern de Catalunya perquè "les campanyes moralitzadores de la nostra Generalitat, que, amb diners públics i amb un gran desplegament en tots els mitjans de comunicació, està cultivant a base de propaganda milionària i electoralista una política de façana externa, que no és pas precisament la que reforça més els interessos dels sectors socials més mancats de força".

El bisbe de Girona, Jaume Camprodon, que era a Madrid en el moment de fer-se públic aquest document, va manifestar que no podia subscriure'l i que en desconexia l'existència. El bisbe, desmarcant-se del *Full Parroquial*, que compromet les relacions entre el bisbat i la Generalitat de Catalunya, va recordar que en el moment de ser redactar aquest article era de viatge a Roma.

Segur que aquest Full Parroquial portarà cua. La publicació ha coincidit justament amb la denúncia d'Iniciativa de Catalunya sobre els pressupostos de la Generalitat perquè serien "un aparador de protocol i publicitat".

Dolors Terraza

Ciscar va signar l'acord d'homologació de títols de català

A algunes setmanes la notícia d'uns mallorquins que havien estudiat català a la Universitat de València i als quals no se'ls permetia presentar-se a les oposicions per a professors a les Illes eixia al carrer. Els afectats havien cursat estudis de "filologia valenciana" i es trobaren amb la gran sorpresa que aquest títol no els servia a l'hora de buscar treball a la seua comunitat. Des d'aleshores diversos col.lectius han mirat de solucionar la complicada situació que provoca el fet que els estudis de català de la Universitat de València no estiguen homologats en la resta dels Països Catalans. En concret, el Col.lectiu d'Estudiants de la Facultat de Filologia de la Universitat de València (que inclou totes les línies que s'imparteixen en català en el primer cicle i tot el segon cicle de l'especialitat de "Filologia Valenciana") ha fet pública en comunicat de premsa la situació de greuge comparatiu que pateixen com a estudiants i futurs llicenciats.

La possible solució al conflicte es remunta a un acord que van signar els departaments i conselleries d'Educació del País Valencià, de Catalunya i de les Illes Balears durant el curs 1988/1989. En aquest acord s'homologaven les llicenciatures de Filologia Valenciana amb les corresponents de català de les altres dues comunitats autònomes. Aquest compromís ha estat publicat ja per les conselleries de les Illes i del Principat però falta el vist-i-plau definitiu de la

RAFA GIL

Conselleria d'Educació del País Valencià, que va bandejar l'acord una vegada signat per l'aleshores Conseller Ciprià Ciscar. Tot es redueix, en certa manera, a un conflicte administratiu, encara que la situació actual impedeix als socialistes valencians posar en marxa, definitivament, l'acord ja signat. Però allò que està en joc no és sols un assumpte polític, es tracta també del futur d'un gran nombre d'estudiants i la degradació evident de la carrera. Falta saber de quin prestigi gaudirà, a partir d'ara, la carrera de "filologia valenciana" a les universitats de l'estat i l'estranger. Una situació amb conseqüències fatals.

Xavier Mínguez

Irregularitats al consolat marroquí de Barcelona

Un conflicte diplomàtic entre el Marroc i l'estat espanyol podria sorgir arran de la investigació judicial a què està sotmès el cònsol d'aquest país, Abdel.latif Boumhadi Tanjaoui, a Barcelona. La investigació va arrancar de 400 certificats de residència amb dades falses. Aquests certificats eren expedits a canvi de compensacions econòmiques que oscil.laven entre les 15.000 i 100.000 pessetes.

Aquests certificats falsos poden ser molts més perquè durant aquests últims mesos el consolat marroquí a Barcelona havia atès més de 17.000 sol.licituds.

De moment han passat a disposició judicial vuit marroquins, que formaven part d'una xarxa que tenia com a missió posar en contacte els immigrants amb els funcionaris del consolat. El jutge que dirigeix el cas, José Pérez-Beneyto, també ha ordenat de decomissar el compte bancari que el cònsol té a la sucursal de Barcelona del Banc Crédit Lyonnais, en el qual, segons fons acostades a la investigació, el cònsol hauria mogut unes quantitats de diners molt importants.

Aquesta investigació justificaria el fet que molts certificats de residència falsificats fossin de persones que no treballaven a Catalunya, sinó que ho feien il.legalment a altres països europeus com ara l'estat francès o Itàlia. Aquests marroquins venien a Barcelona per aconseguir, com a mínim, una legalitat europea, atrets per les facilitats que donava el consolat barceloní del Marroc.

LOLA CARRASCO

De moment, el cònsol Abdel.latif Boumhadi ha recorregut al Conveni de Viena per evitar la seva presència davant del jutge. Però aquest benefici diplomàtic potser no impedirà que la investigació avanci, perquè aquest conveni internacional matisa que els diplomàtics podran fer les declaracions per escrit, sempre que no hi hagi un procés penal contra el funcionari consular.

Aquesta investigació es va obrir davant el fet que de 400 expedients, 66,6% tenien informació falsa.

Carme Garcia

Earvin *Magic* Johnson. RAFA GIL

Earvin *Magic* Johnson podria haver-se infectat amb el virus de la sida a Barcelona, segons que ha revelat el diari El Periódico. Tal com informa aquest rotatiu, tres especialistes americans investiguen aquesta possibilitat, perquè segons les proves efectuades a Magic, aquest hauria agafat la malaltia durant els últims dies de juliol o primers d'agost, dates en les quals era a Barcelona.

Juani Martín, propietària del Bagdad, lloc on, segons aquestes informacions, Magic hauria passat la seva única nit boja a Barcelona, ha negat que hi hagués cap història entre les noies que treballen allà i el jugador de bàsquet. El que sí que ha explicat és que "El jugador es va posar calent. Això ho vam notar totes. Va besar i grapejar totes les que ens acostàvem a ell per demanar-li un autògraf".

Juani continua el seu relat dient: "No m'estranya que hagi agafat la sida, perquè era com un pop. Quan veia una dona mirava fer-se-la seva ràpidament. No crec que s'hagi infectat a través d'un contacte homosexual".

El Bagdad és un local històric barceloní de fama europea pels seus *shows* pornogràfics. *Magic* va quedar captivat pel número *Chin Chin*, que és una orgia lèsbica de sis noies.

Si aquestes informacions es confirmessin, a la Barcelona olímpica li podria haver sortit un problema d'imatge que els puritans americans segurament que no passaran per alt.

Les memòries de Leni

Barcelona ha rebut aquests dies una visitant il.lustre: la directora de cinema, fotògrafa i escriptora alemanya Leni Riefenstahl. Ningú del món no coneix millor que ella els secrets de com filmar l'exaltació èpica del cos perfecte i el lligam amb el clímax esportiu. Ho va fer en la millor pel.lícula que mai s'hagi filmat sobre els Jocs Olímpics, *Olímpia*, document, impressionant i aterridor, exaltador dels Jocs de Berlín, obra apoteòsica de l'estètica nazi. Efectivament, Leni Riefenstahl va ser en el seu moment la directora que va establir un llenguatge cinematogràfic apropiat per al cultiu dels principis racistes i de puritanisme geomètric tan car al nazisme alemany i va saber trobar en l'estètica esportiva un camp adobat per a aquest art de la sublimació. Les seves pel.lícules són un malson perquè captiven íntimament i ens delaten la monstruositat que som capaços d'acceptar. A ningú no li agrada recordar-les gaire: és lògic, per tant, que tot i el seu lligam olímpic no hi hagi visita oficial a l'anella dels Jocs. Tot és a la vegada massa llunyà i massa proper.

Leni Riefenstahl ha intentat d'esborrar la seva responsabilitat d'aquell episodi històric. Ha passat els últims vint anys fotografiant els cossos perfectes dels homes i dones d'algunes tribus africanes, en una estètica exaltadora que té exactament el mateix origen que el que abans havia aplicat a la raça ària. També ha redactat unes memòries, la publicació de les quals ha estat finalment la causa que l'ha duta a Barcelona. En elles insisteix en el seu caràcter estrictament professional a l'hora de servir la causa nazi. Una saviesa que li fa conèixer a la perfecció quins mecanismes estètics van ser els que van despertar l'admiració cap a l'ordre interior i la netedat moral que tenia tot el que feien i desfeien els dirigents del partit nacional-socialista.

La directora alemanya va arribar el 21-N, neta de tota vel.leïtat del seu passat. Un dia abans hauria pogut comprovar com s'ho munta el neo-nazisme a Espanya. Segurament que no hauria opinat, tot i que és fàcil pensar que en el seu fur intern, Leni Riefenstahl pensés que d'aquesta manera no arribaran enlloc. La fascinació del nazisme sobre les classes mitjanes estava a demostrar sempre que eren polítics, nets, quadriculats, lírics. En aquella època els crits, el desordre, el caos –allò que representaven els manifestants de Madrid– s'adjudicava a l'esquerra. "N'hauran d'aprendre", hauria pogut pensar Leni. Més val que no.

Jordi Balló

CULTURA

Els premis literaris, entre el tràmit i la reconversió

Aigües estancades

Aquesta setmana es concedeix el Premi Documenta i d'aquí a quinze dies el Sant Jordi, que enguany, per primera vegada, serà publicat per Columna.

Que els premis són una mena de peatge dur de l'edició sembla que es demostra si mirem els noms dels guanyadors de les dues últimes temporades: Ferran Cremades (Sant Jordi), Olga Xirinacs (Sant Joan), Lluís Romero (Ramon Llull), Maria Antònia Oliver (Prudenci Bertrana), etcètera. El fet que autors consagrats hagin de recórrer als premis per poder publicar no solament és símptoma d'anormalitat literària, ans contradeix les teories d'aquells que defensen la validesa dels premis dient que són una plataforma per als nous escriptors.

Una escriptora reconeguda com Olga Xirinacs declarava en una ocasió: "Els premis m'han ajudat, perquè m'han garantit l'edició dels llibres (...) l'obtenció dels premis t'ho fa més fàcil que si haguessis de buscar tu la manera de publicar-los". I Baltasar Porcel, amb aquell estil seu tan propi reconeixia: "Els premis literaris no m'interessen gaire, ja els he guanyats quasi tots. Me n'aprofito, però sóc contrari a la seva existència", una cita que recull Vicenç Pagès a *Grandeses i misèries dels premis literaris*, que és a punt de sortir publicat pels Llibres de l'Índex.

"Tots els concursos literaris que tenen al món un cert nom es fan sobre obres publicades. La publicació prèvia és l'única garantia que té el públic davant les possibles arbitrarietats del jurat". Això ho escrivia Josep Pla en 1928 fent una crítica dels premis literaris per a obres inèdites, la mena de premis que més abunda al nostre país.

Si, a aquesta característica, hi afegim que els certàmens són convocats majoritàriament per editorials, tal com podem veure als gràfics de la pàgina següent (també volíem completar la informació amb una gràfica de les vendes d'obres premiades, però la resposta general dels editors ha estat: "impossible"), tenim que, en definitiva, els premis acaben sent una forma de contracte editorial, un contracte que ja defineixen les bases del premi, fins i tot el nombre de pàgines que tindrà el llibre.

Aquest sistema de premis no deixa de ser insòlit a Europa on el fet més habitual és que les convocatòries siguin per a obres ja publicades i el convocant no sigui mai una editorial (també cal dir, però, que en alguns casos, com a França, les editorials han acabat "controlant" la situació).

Ara, el sistema dels premis literaris catalans no és perfecte ja que en més d'un cas s'han donat situacions paradoxals: alguns dels llibres de més èxit són els que mai no han tingut premi. Aquest és el cas d'escriptors com Quim Monzó, Jesús Moncada o Josep M. Ballarín, que han ocupat els primers llocs dels "llibres més venuts". D'una altra banda, alguns dels premis Sant Jordi o Ramon Llull, per esmentar-ne els dos més ben pagats, han passat pràcticament desapercebuts.

Amb tot, aquest panorama sembla que canvia, com sigui que l'aparició, o en alguns casos la consolidació, dels pocs premis literaris existents per a obres editades ha permès de consagrar "oficialment" algunes obres que ja havien obtingut el reconeixement del públic i/o de la crítica (*El jardí dels set crepuscles,* de Miquel de Palol; *Camí de Sirga* de Jesús Moncada; *Els déus inaccessibles,* de Miquel Àngel Riera...) Alguns d'aquests guardons són el Premi de la Crítica "Serra d'Or", el Premi Joan Crexells, convocat per l'Ateneu Barcelonès i els Premis de la Generalitat de Catalunya.

De totes maneres, i contràriament al que passa a Europa, aquests premis tenen molt poca incidència entre els lectors; és a dir que no fan augmentar les vendes, i per ara serveixen bàsicament com un reconeixement "de pes" per a l'escriptor guardonat i el seu editor.

Xènia Bussé

PREMIS A OBRES EDITADES

PREMIS A OBRES INÈDITES

Convocat per Òmnium Cultural, F. Enciclopèdia Catalana i Columna Ed.
...
1986: *Les primaveres i les tardors*, de **B. Porcel**. Ed. Proa
1987: *Posicions*, de **Ricard Creus**. Ed. 62
1988: *Retrat de Carme en penombra*, d'**Agustí Alcoverro**. Ed.62
1989: desert
1990: *Línia Trencada*, de **Ferran Cremades**. Ed. 62

SANT JORDI

Dotació: **5.000.000 ptes.**

Convocat per l'Editorial Destino
...
1987: *Retrat d'escriptors i de polítics*, d'**Albert Manent**
1988: *Quadern Venecià* d' **Alex Susanna**
1989: ---
1990: *Illa Flaubert*, de **M. Àngel Riera**
1991: *El cortesà i el seu fantasma*, de **X.Rubert de Ventós**

JOSEP PLA

Dotació: **1.000.000 ptes.**

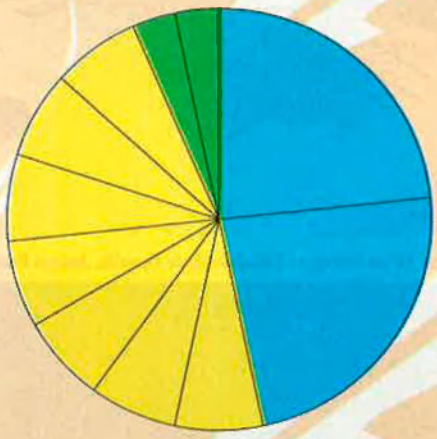
Convocat per la Caixa de Sabadell i Edicions 62
...
1987: desert
1988: *Les nits perfumades*, de **Manuel Joan i Arinyó**
1989: *L'estuari*, de **Miquel Bauçà**
1990: *Enterraments lleugers*, d' **Olga Xirinacs**
1991: desert

SANT JOAN

Dotació: **3.000.000 ptes.**

PREMIS A OBRES EDITADES REPARTITS PER EDITORIALS

Edicions 62 Proa	7
Empúries 3 i 4 Club Editor Destino Quaderns Crema La Magrana Planeta	2
Columna Laia	1

Convocat per Omnium Cultural, Ajuntament i Diputació de Girona. Editat per Edicions 62
...
1987 i 1988: deserts
1989: *La dona sense atributs*, de **J. Melendres i J. Abellan**
1990: *Ofidi*, de **Josep Lozano**
1991: *Joana E.*, de **M. Antònia Oliver**

PRUDENCI BERTRANA

Dotació: **2.000.000 ptes.**

Convocat per la llibreria Documenta i Edicions 62
...
1986: *El plat preferit dels cucs*, de **Pere Saborit**
1987: *Mal de lluna*, de **Jordi Coca**
1988: no convocat
1989: *Càlida nit*, de **Ll. Anton Baulenas**
1990: *Cam a les bèsties*, de **Jordi Arbonès**

DOCUMENTA

Dotació: **1.000.000 ptes.**

Convocat per l'editorial Planeta.
...
1987: *Somni delta*, de **Valentí Puig**
1988: *Moro de rei*, de **Pau Faner**
1989: *Joc de Miralls*, de **Carme Riera**
1990: *Elogi de la passió pura*, de **Sebastià Serrano**
1991: *Castell de cartes*, de **Lluís Romero**

RAMON LLULL

Dotació: **3.000.000 ptes.**

Convocat per l'editorial 3i4.
...
1987: *Vol nocturn*, de **Gemma Lienas**
1988: *Desfici*, de **Isabel Olesti**
1989: *L'hora dels eclipsis*, de **M. de la Pau Janer**
1990: *Perfum romanial*, d' **A.Lluc Ferrer**
1991: *El foc extingit*, de **Ponç Puigdevall**

ANDRÒMINA

Dotació: **1.000.000 ptes.**

DOMÈNEC ÒRRIT

'Tirant', final de festa

Posant punt final a l'Any Tirant, l'Ajuntament de Gandia va presentar la setmana passada l'edició oficial de la novel·la *Tirant lo Blanc*, obra que EL TEMPS ha publicat en vint-i-un fascicles amb dibuixos de Xavier Marical i disseny d'Enric Satué.

La versió moderna de la novel·la *Tirant lo Blanc*, elaborada pels professors Joan Pellicer i Rosa Giner i assumida com a edició oficial de l'Ajuntament de Gandia, va ser presentada per l'alcaldessa Josepa Frau el passat 20 de novembre al consistori de la capital de la Safor. L'acte va comptar amb la presència del regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Oriol Bohigas, que va disertar sobre la dificultat de gestionar cultura des de les corporacions municipals, i de l'escriptor Jordi Sarsanedas, el qual va anunciar les obres i els autors (*Sentia veus*, d'Ignasi Mora i *L'amic desert*, de Vicenç Llorca) que havien guanyat els premis Joanot Martorell i Ausiàs Marc en l'edició d'enguany.

Posteriorment, en una de les dependències del Palau Ducal, es va realitzar l'última projecció d'un magnífic àudio-visual, *Els viatges del Tirant*, que, amb guió d'Ignasi Mora, música de Vicent Almar i direcció de Lluís Romero, ha situat el personatge creat per Joanot Martorell a una gran quantitat d'espectadors durant la celebració de l'Any Tirant. La cloenda va tenir lloc als menjadors de l'Hotel Bairen, on nombrosos representants dels mons polític i cultural van poder degustar un excel·lent menú. Els responsables de l'Ajuntament de Gandia van acordar fer coincidir en el futur el lliurament dels premis Joanot Martorell i Ausiàs Marc amb la data de publicació del Tirant, el 20 de novembre.

T. Gil

Bas Carbonell, l'arquitecte Oriol Bohigas i l'alcaldessa de Gandia, Josepa Frau. RAFA GIL

L'alcaldessa Josepa Frau, l'editor Eliseu Climent i els autors de la versió, Joan Pellicer i Rosa Giner. RAFA GIL

Esquerra, els guanyadors: Ignasi Mora i Vicenç Llorca. Dreta, Jordi Sarsanedas i Àlex Susanna. RAFA GIL

Esquerra, Cebrià Molinero i Josepa Frau. Dreta, l'escriptor Josep Piera junt amb Joan Pellicer i Rosa Giner. RAFA GIL

Esquerra, Bas Carbonell, Eliseu Climent, Oriol Bohigas i Oriol Castanys. Dreta, Josepa Frau. RAFA GIL

Esquerra, Xulio Ricardo Trigo, Sam Edward i Joan Josep Isern. Dreta, aspecte general del sopar. RAFA GIL

Viatge al 2000.

Preu recomanat en Península i Balears des de 2.130.000 Ptes. I.V.A. i transport inclosos.

En el nou Sierra tot està disposat per a portar-lo al futur. Els seus motors DOHC de gasolina, ara exclusivament de 2 litres, amb 109 i 125 CV, dissenyats per a oferir excel·lents prestacions i consums, amb baixos nivells d'emissió, i la seua precisa caixa de canvis. ***Aire condicionat* i direcció assistida de sèrie.*** *Nou quadre de comandament*

Nou Sierra 2000.

FORD. COTXE OFICIAL EXPO'92

envoltant, més atractiu i ergonòmic, amb nou tauler d'instruments. Nous para-xocs color carrosseria. Eleva-vidres elèctrics posteriors de sèrie en el Ghia i alarma antirobatòria en el Ghia i XR.

I, a més, la possibilitat de triar entre 4 i 5 portes i familiar al mateix preu. *I com a novetats opcionals, ABS, sostre solar elèctric i tapisseria de cuir.*

Vinga a conèixer el nou Sierra. El portarà al 2000.

Ja pot disfrutar del vídeo i la televisió en el seu propi cotxe. En sèrie limitada i per un preu molt especial: només 100.000 ptes.

Ford

Sierra

Tres comèdies per al 92

Des que *Boom boom* va triomfar com a pel.lícula catalana de l'any 1990, la indústria no para de parlar i de fer comèdies. ¿Coincidència, oportunisme, moda o tendència? Tothom coincideix en què tot són casualitats. Però el fet és que dos directors repeteixen gènere, i un tercer debuta.

No és que aquest gènere acapari la totalitat de les produccions fetes a casa nostra, ni de bon tros, però sí que, d'un temps ençà, s'han convertit en la fórmula més rendible de fer cinema, i a la vegada, de recuperar un públic no sempre disposat a empassar-se l'anomenat cinema d'autor, els *thrillers* de baix pressupost o els films amb forta càrrega eròtica com a esquer comercial.

Després de gairebé mig any seguit d'exhibició de *Boom boom*, de Rosa Vergés, a Barcelona, que va coincidir amb l'estrena de *Rateta, rateta*, de Francesc Bellmunt, només van caldre tres mesos per tornar a veure una altre èxit. *Què t'hi jugues, Mari Pili?*, de Ventura Pons, es va projectar durant gairebé cinc mesos al cinema Publi de Barcelona, i va arribar a la xifra de 250.000 espectadors. Josep M. Forn va estrenar a principis de maig *Ho sap el ministre?*, que també va aguantar tres mesos a Barcelona. Finalment, i després d'haver estat anunciada per l'abril, *Un submarí a les estovalles*, d'Ignasi P. Ferré, va sortir al juliol i va estar-se dos mesos a tot estirar, "encara que anava a un ritme tan bo que podria haver-se aguantat un o dos mesos més, però les novetats americanes del setembre van obligar a retirar-la de cartell", afirma el mateix director. Mentrestant continua l'explotació a les capitals de comarca i l'espera del mercat espanyol.

Una altra tongada de comèdies ens espera la propera temporada. Mentre continua al calaix la sortida de *Les aparences enganyen*, de Carles Balagué, aquest estiu han coincidit dos rodatges de films catalans, seguint amb el gènere. I aquest mes de novembre comença el d'*Un plaer indescriptible*, d'Ignasi P. Ferré. Aquestes tres últimes seran les comèdies de l'any 1992.

"Aquesta ja no és tanta casualitat que sigui una comèdia, és una cosa més volguda", confessa Ferré, mentre que Ventura Pons, que enllesteix la postproducció d'*Aquesta nit o mai*, opina que l'auge recent d'un mateix gènere és "pura casualitat. Amb la Rosa Vergés no ens truquem i ens diem: ¡va, anem a fer comèdies!". Francesc Casanova, jove realitzador que aquest juliol va debutar amb el rodatge del seu primer llarg metratge *No et tallis ni un pèl*, justifica la seva elecció "perquè ha estat sempre el gènere que més m'ha agradat, en què em sento més còmode i en el qual coneixo més bé els instruments amb què explicar històries. A més, el nostre projecte arranca de molt abans de l'auge de la comèdia catalana. El que passa és que, des que es va concebre fins que es va dur a terme, han passat dos anys".

Aquest *boom* recent no significa que la comèdia catalana sigui una novetat cinematogràfica, perquè, lluny de la producció dels anys cinquanta i seixanta, aquest gènere sempre ha estat sovintejat, des de la mort de Franco, per Francesc Bellmunt (des de *L'orgia* fins a *Rateta, rateta*). Aquest i el *thriller* són dues constants del cinema català dels darrers vint anys. El mateix Ventura Pons havia fet el 1980 *El vicari d'Olot*, i tant *La rossa del bar* com *Puta misèria!* no estan exemptes de la vena còmica de Pons, encara que no són comèdies. Ferré (en el cas del *Submarí*) i Casanova, preparaven els seus films des de feia dos anys. El cas de Josep M. Forn és el més clar de premeditació en l'elaboració d'un producte comercial que aprofita la cojuntura favorable de la indústria per crear una pel.lícula d'acord amb els vents que bufen. "De totes les últimes comèdies estrenades, l'única que és oportunista des del punt de vista de producció és *Ho sap el ministre?*", opina Ferré.

Les raons d'aquesta coincidència generalitzada es troben en la mateixa pressió de la indústria i l'administració sobre la comercialitat de les pel.lícules, el retrobament amb un públic que fins ara tenia por d'acudir a les sales, i d'altra banda, en la trobada de bons guionistes i de cares noves, en un *casting* fonamentalment jove.

Francesc Casanova accepta que la indústria "sí que condiciona una mica cap aquest tipus de cinema comercial." Segons Ferré, "l'administració, tant la catalana com l'espanyola, està més predisposada a subvencionar un tipus de cinema que veuen que triomfa. Ja era hora que funcionés, diuen. Només volen sentir a parlar d'això. El fet que en el lliurament dels últims Premis de Cinematografia de la Generalitat, *Boom boom* s'emportés pràcticament tots els guardons, era una posició clarissima, per part de l'administració, cap a la comèdia". Per Ventura Pons, aquesta comercialitat no és tan clara, i creu que fer *Aquesta nit o mai* just després de l'èxit de *Què t'hi jugues, Mari Pili?*, no és assegurar el tir: "Ja ho veurem. Aquesta l'hem feta amb la millor intenció del món, pensant que el cinema és un art popular, un art que es fa per a la gent. Em sembla que el resultat final és bo, però arriba un moment en què no saps què farà el públic. Els gustos de la gent canvien molt, i el que pot ser vàlid en un moment pot ser que al cap d'un temps ja no interessi. L'humor, però, crec que sempre ha interessat".

Sembla que tothom està d'acord a dir que s'ha maltractat el públic amb les pel.lícules que ha donat la indústria cinematogràfica catalana, i que és positiu aquest acostament que es fa ara."Penso que en el fons s'ha fet una reflexió bastant necessària, que era la de recuperar un públic català perdut, perquè tornés a les sales. La comèdia és un gènere que atrau molta gent, i crec que s'ha d'obrir camins per aquesta banda", diu Casanova. *No et tallis ni un pèl* és la primera comèdia amb vocació comercial que produeix Septimània Films. Manel Valls, productor executiu de la pel.lícula, n'és també co-guionista junt amb Jordi Barberà i el mateix Casanova, que considera fonamental "tenir un guió ferm, en comèdia". Ventura Pons repeteix guionista per al seu nou film, Joan Barbero, jove autor de teatre, que és un entusiasta de

Aquesta nit o mai, de Ventura Pons ARXIU

la comèdia americana. Pons s'afanya a reivindicar la figura del guionista, "perquè en el cinema europeu, el guionista sempre queda en un segon terreny i, en canvi, és una persona importantíssima en una pel.lícula". Ferré prefereix més un humor britànic, basat en el sarcasme i la ironia, sense oblidar les referències a la comèdia americana, i a la italiana dels anys cinquanta i seixanta. El guió de *Un plaer indescriptible* torna a estar fet per a tres persones (com passava amb el *Submarí*), però aquesta vegada a partir d'una idea original de Joan Marimón, i amb l'ajuda de Lluís Arcarazo i el mateix director.

Un altre punt de coincidència entre aquestes tres pel.lícules és el fet d'estar protagonitzades per actors joves i en alguns casos coincidents: Mingo Ràfols i José María Canete intervenen tant en la pel.lícula de Pons com en la de Casanova, Pepe Rubianes i Mercè Lleixa (junts a *No et tallis ni un pèl*), ja havien treballat a *Boom boom* i *Què t'hi jugues, Mari Pili*, respectivament, mentre que Ventura Pons, repeteix amb Marc Martínez, Blanca Pàmpols, Angel Burgos o Lloll Bertran (aquesta última també va tenir un paper a *Ho sap el ministre?*). Ferran Rañé i Assumpta Serna protagonitzen el nou film de Ferré.

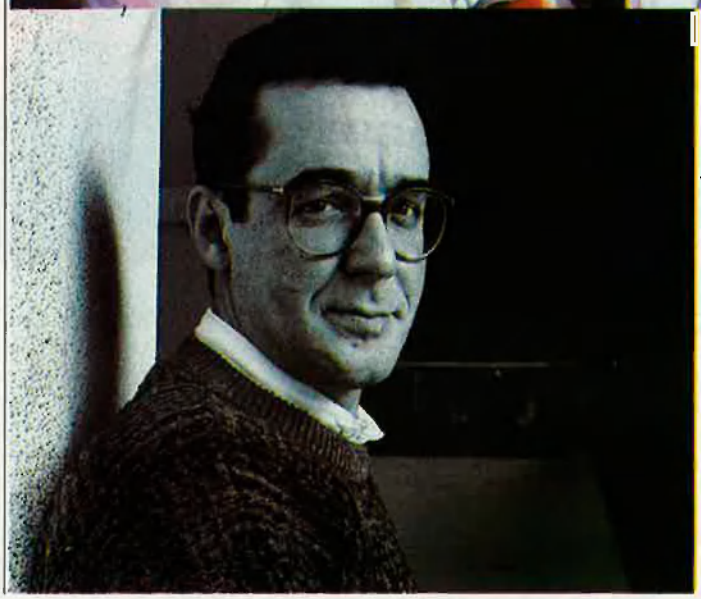
La comercialitat d'aquestes comèdies fora de l'àmbit nacional és molt més difícil, sobretot pel que fa a la resta de l'estat. Així com pràcticament totes han aprofitat els mercats de Canes per vendre el producte a Europa i també fora, sembla que el cine català, i no tan sols el de comèdia, continua sent un fracàs a Madrid. "Però només a Madrid, perquè la *Mari Pili* ha funcionat molt bé a Saragossa o a Andalusia", diu Pons.

No et tallis ni un pèl, de Francesc Casanova. ARXIU

Per a Ferré, la raó està en la "realitat sociològica i de prejudicis que hi ha contra Catalunya, cosa que a la inversa no passa". Casanova deriva la qüestió cap a temes de *casting*: "Potser és que els actors catalans no són coneguts a Madrid, o és que les històries que expliquem no s'entenen".

El que no s'entén és que una comèdia tan universal com *Boom boom*, que ha triomfat tant a Barcelona, com a Milà o Roma, s'estabelli a Madrid.

Ferran Rané protagonitza *Un plaer indescriptible*, d'Ignasi P. Ferré. ARXIU

Ignasi Abad

SETMANA CULTURA

JORDI MORERA

El Gremi d'Antiquaris de Catalunya s'ha desvinculat fa poc de la Federació d'Antiquaris d'Espanya. Segons antiquaris consultats, la decisió s'ha pres en assemblea i les causes són bàsicament "d'ordre intern". Les raons no s'han volgut especificar ni comentar. El Gremi d'Antiquaris de Catalunya és format per 116 botigues d'antiguitats, la majoria situades a Barcelona. Aquesta entitat celebrarà a principi del mes de març del 1992 el Saló de l'Antiquari al mercat del Born.

ARXIU

La Societat Catalana de Comunicació, organisme que depèn de l'Institut d'Estudis Catalans, va realitzar la setmana passada les IV Jornades de Periodística. Enguany les ponències se centraven en les noves recerques sobre periodisme antic i han abraçat els segles XVI, XVII i XVIII.

Les jornades es van inaugurar el dia 18 amb una lliçó magistral del Dr. Jürgen Wilke, professor a la Universitat Johannes Gutenberg de Magúncia, sobre el desenvolupament de la premsa diària a Alemanya al segle XVII. Altres ponents que van participar en aquest acte foren: Ingrid Schulze, Joan Manuel Tresserras, Jaume Guillamet, José Luis M. Albertos, Manuel Fernández Arenal i Luisa Santamaría. La conferència de cloenda va ser a càrrec del Dr. Eugenio Coseriu, professor a la Universitat de Tubinga.

Primer encontre de publicacions 'marginals'

El dissabte 16 de novembre es va fer a Mataró el Primer encontre de publicacions "marginals". Aquesta jornada ha volgut aplegar tota una colla de publicacions de creació que agrupen revistes, *fanzines* (plec de fotocòpies impreses i sense relligar) i *plaquetts* (petites revistes de 8 a 12 planes, amb qualitat de disseny).

Les publicacions no tenen uns paràmetres comuns, però se'n destaca el fet que són de tirada molt reduïda, entre 200 i 500 exemplars, que no tenen una difusió àmplia ni dipòsit legal, i que són totes editades al territori dels Països Catalans.

La trobada, organitzada per J.M. Calleja i Albert Calls, va aplegar dos actes diferenciats. D'una banda, es van exposar un total de trenta publicacions "marginals" a la Llibreria Robafaves de Mataró. D'una altra, es va fer un dinar de treball-col.loqui, al qual van assistir quinze membres de diverses revistes.

D.UMBERT

A través d'aquest encontre pretenien reunir professionals d'aquest sector a fi d'intercanviar experiències, material, coneixements i parlar de la realitat i dificultats amb què es troba cada una d'aquestes revistes.

Totes les publicacions estan actualment en vigència, abasten molts camps i tenen característiques molt diverses: s'hi engloben des de revistes experimentals fins a revistes de tall clàssic; algunes són de subscripció i d'altres gratuïtes; n'hi ha d'escrites en català i en castellà, tenen una periodicitat molt irregular... Els gèneres també varien, ja que comprenen la prosa, la poesia i fins i tot elements artístics com la fotografia i el grafisme.

Els organitzadors, que han tardat a la vora de dos anys a recopilar aquesta mostra, consideren positiva l'experiència i tenen la voluntat d'organitzar un encontre anual.

Algunes de les publicacions representades són: *Cactus*, de Barcelona; *Vèrtex*, de Mataró; *Mirall de Glaç*, de Terrassa; *Quaderns de Bitàcola*, de Cabrera de Mar; *Kanya*, de Perpinyà; *Tuacte*, del País Valencià; *Dintre Dime*, de Bellcaire d'Urgell i altres.

Montse Serra

MADASS, una nova associació cultural a Mallorca

Una nova associació cultural ha nascut a Mallorca. Es tracta de MADASS, una associació per la dansa contemporània "i altres arts escèniques", que ha començat a actuar a Mallorca ja fa uns mesos. Aquesta iniciativa parteix de Mona de Belizàn, Montserrat Llabrés i Maria Antònia Oliver, tres ballarines que han vist realitzats els seus propòsits de celebrar el "dia Internacional de la Dansa" i de començar l'organització d'un espai des d'on es puguin dur a terme programes pedagògics i de producció.

Les tres responsables d'aquest nou projecte, que té el suport econòmic de l'Ajuntament de Palma a base de subvencions, són tres professionals del món de la dansa que han coincidit a Mallorca, si bé s'han format fora de l'illa: a Barcelona, Montserrat i Maria Antònia, i a l'Argentina, Mona.

L'objectiu que persegueix MADASS és de crear una base a partir de la qual pugui tenir lloc una activitat creativa en el camp de la dansa contemporània i d'aquesta en relació amb altres llenguatges escènics a Ciutat.

Els distints aspectes que treballarà l'associació inclouen: activitats pedagògiques a través de cursos regulars durant tot l'any, enfocats sobretot per a gent jove, i seminaris amb professors convidats per tal de complementar la formació bàsica; intercanvis oferint l'espai a persones o grups que desenvolupin una feina de creació i vulguin oferir, a canvi

ARXIU

de gaudir de l'espai, cursos, seminaris, assajos oberts, actuacions, etc.; presentació de treballs que puguin sorgir de l'activitat pedagògica pròpia del local de MADASS i dels grups que temporalment treballin dins l'espai; proposició d'actuacions dirigides a entitats públiques i privades de Mallorca; i finalment, l'organització d'un festival de Vídeo-Dansa, per a la primavera del 1993, que es coordinat amb la IV Mostra de Vídeo-Dansa de Barcelona.

Miquel Payeras

El museu Pius V a remull

Les passades, i ben passades, pluges que puntualment assotaren el País Valencia durant el mes d'octubre tingueren més conseqüències de les que la premsa valenciana va informar. Si bé és habitual que el començament de la tardor vinga acompanyat de torrents incontenibles d'aigua no ho és tant el fet que el nostre patrimoni cultural haja d'estar al bany maria i menys encara que els mateixos valencians ignorem aquestes males passades (passades per aigua, és clar). I és que el museu Pius V va patir una inundació durant les esmentades pluges de l'octubre sense que ningú, exceptuant la fauna marina i d'altres animals, se n'assabentara.

Potser Cousteau no hi tindria molt a dir però la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència sí, tret que noves investigacions hagen demostrat la benigna influència d'una bona remullada per a la pintura. La Conselleria, però, no ha obert el bec, o les bràn-quies en aquest cas, i només ha acceptat el fet després d'haver passat més d'un mes. Tot i que s'afirma que els danys no han estat importants es dóna la circumstància que el prestigiós museu va obrir les seues portes després d'una intensa reforma pressupostada en més de 1.000 milions de pessetes que pretenia convertir-lo en el millor dels museus valencians. El Sant Pius V conté una gran col.lecció de primitius flamencs i una abundosa obra del barroc que el configura com la segona pinacoteca de l'estat espanyol segons els experts. En última

RAFA GIL

instància la mateixa localització del museu sembla especialment perillosa, ja que es troba a la vora del llit vell del Túria, en una zona on les inundacions són tan habituals com els conflictes lingüístics. Si bé és bastant difícil que es repetesca la famosa riuada del 57, quan tota València es va veure tancada per les aigües, si que es fàcil que hi haja petites inundacions com la que ha callat de manera subtil la Conselleria. El gran projecte de Museu que ens va vendre l'administració pot ofegar-se en un mar de detalls que poden posar a moltes instàncies l'aigua al coll.

Xavier Mínguez

Que en pau descansin

No fa gaire, la televisió ens va presentar imatges del cos embalsamat de Lenin. Era un esdeveniment de gran actualitat, perquè les autoritats soviètiques permetien, per primera vegada des de la inauguració del Mausoleu de la plaça Roja, que hi entressin aparells fotogràfics i càmeres de vídeo. Ara tothom, o quasi, s'ha pogut fer creus de casa estant del magnífic estat de conservació de la mòmia. Se la veu natural, d'esguard tranquil i amb una expressió allunyada d'inquietuds terrenes. Convida a repetir allò que les ànimes senzilles solen dir davant els morts: "Ha quedat molt bé, sembla que parli". És una expressió més aviat sedant que es va veure frenada de seguida per la notícia (feta pública per la revista nord-americana "Forbes") que el Kremlin oferia la mòmia en venda, al preu de 15 milions de dòlars. Estic segur que l'amortitzarien molt de pressa, gràcies a la capacitat que tenen els americans per a organitzar espectacles taquillers. A més, es traurien del damunt un tros de l'espina que els han clavat els japonesos amb la compra de símbols del seu patrimoni nacional, tan representatius com el Rockefeller Center o companyies cinematogràfiques de fama universal. I és públic i notori que han pogut retenir l'Empire State Building de miracle. Tanmateix, allò que em sembla digne de recalcar és el conegut mimetisme de les modes. Pràcticament alhora amb el cas de la mòmia de Lenin, la televisió ens mostrava la senyora Imelda Marcos visitant la mòmia del seu marit Ferdinand. Però es va fer evident una cosa que no es podia passar per alt: els embalsamadors comunistes són, o eren, molt millors que els seus col.legues de l'òrbita contrària. El que es va poder veure de Ferdinand Marcos era un rostre d'un mal color negrós, amb expressió de patiment. Amb la mà al cor no es pot pas dir que se'l veiés ben conservat, sino tot el contrari. I tornant a la moda de les mòmies... Al Museu Darder, de Banyoles, s'hi exposa el cos d'un negre dissecat. "El Periódico" va publicar la cara del difunt i, objectivament, es pot dir que no va quedar tan bé com Lenin, però sí molt millor que Marcos. Un metge d'origen haitià ha sol.licitat que la mòmia sigui retirada i amenaça amb la no participació de representants del "poder negre" als JJ OO de Barcelona si la seva demanda no és atesa. La Junta del Museu Darder s'hi ha negat, i cal fer un esforç per comprendre-ho. Banyoles és una sub-seu olímpica i no pot renunciar, així com així, a cap motiu d'atracció de forasters.

Pere Calders

Que la premsa local està en alça ens ho demostren les diferents revistes de tipus municipal que hi proliferen. El cas que ens ocupa és el de la *Guia de l'Horta Nord,* una publicació quinzenal d'informació i publicitat comarcal quasi íntegrament en català. Dirigida per Miquel Valls les seues planes miren d'omplir un buit informatiu que, com diu Toni Mollà, "ens impedeix no saber on fer-nos un bon arròs al forn".

Jordi Solé Tura. D.UMBERT

El ministre de Cultura del govern espanyol, Jordi Solé Tura, va ratificar, la setmana passada, als mitjans de comunicació barcelonins, la seva negativa a firmar el conveni amb les altres institucions catalanes sobre la gestió del Gran Teatre del Liceu i la liquidació del deute acumulat. Segons Solé Tura, ara busquen una altra fórmula per a liquidar el deute, de manera que no considera "oportú" de signar el conveni, que Ajuntament de Barcelona, Generalitat i Diputació ja van signar a principi d'octubre. Mentrestant, el Liceu es manté obert pel crèdit que el mateix ministre de Cultura ha negociat amb el Banc Exterior d'Espanya, crèdit que finalitzarà a finals de novembre. El ministre havia declarat dies abans que la política que segueix el ministeri en els casos més deficitaris, com el Liceu, és de buscar patrocinadors.

CIÈNCIA

Un ratolí modificat, patentat a Europa

La vida amb 'copyright'

L'oficina europea acaba d'aprovar la patent d'un ratolí modificat genèticament. Però per a molts grups, la patent d'éssers vius és polèmica i perillosa.

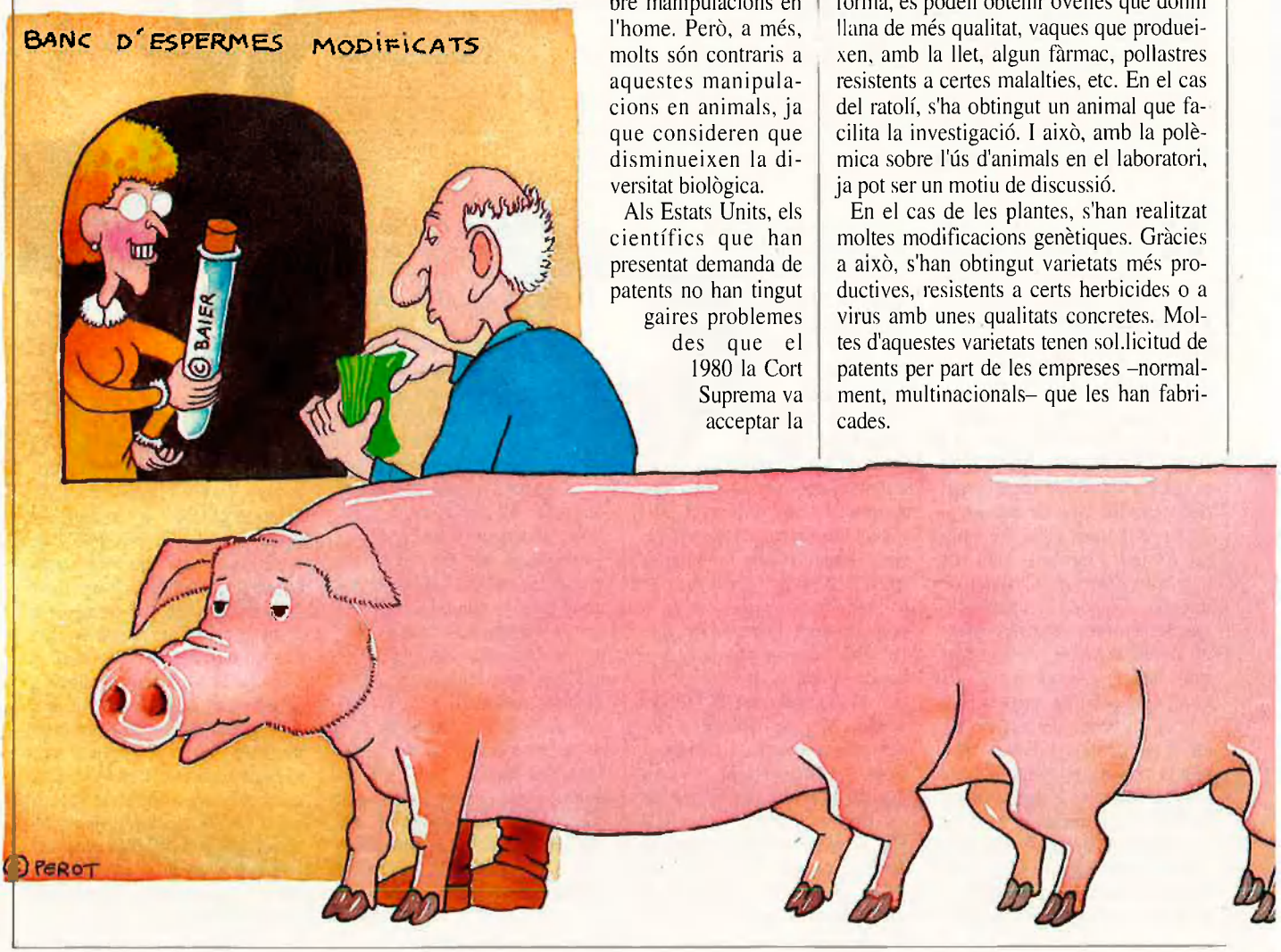
L'Oficina Europea de Patents –OEP– ha decidit acceptar la patent del ratolí transgènic creat a Harvard. A aquest animal, ja patentat als Estats Units fa tres anys i mig, li va ser introduït un oncogen –gen que indueix la formació de tumors– amb l'objectiu de poder estudiar millor els processos cancerosos. Des d'ara, tots aquells científics europeus que vulguin utilitzar un ratolí semblant per a les seves recerques hauran de pagar drets a la companyia Du Pont de Nemours, que és la que el comercialitza.

La patent d'aquest ésser viu ha obert novament la polèmica a Europa. Els grups ecologistes i el Grup Verd del Parlament Europeu són partidaris de realitzar un debat en profunditat sobre el tema. Creuen que patentar organismes vius obre una via perillosa, que pot acabar amb algun tipus de dret preferent sobre manipulacions en l'home. Però, a més, molts són contraris a aquestes manipulacions en animals, ja que consideren que disminueixen la diversitat biològica.

Als Estats Units, els científics que han presentat demanda de patents no han tingut gaires problemes des que el 1980 la Cort Suprema va acceptar la d'un bacteri genèticament dissenyat per degradar el petroli i ser utilitzat en les marees negres. El 1987, l'oficina de Patents va considerar que tots els organismes vius multicel.lulars no humans també podien ser patentats. L'any següent, l'oncoratolí va ser patentat.

Els animals transgènics són creats per la introducció de determinats gens a les seves cèl.lules. Si aquests se situen a les cèl.lules sexuals, les característiques es transmetran a la descendència. D'aquesta forma, es poden obtenir ovelles que donin llana de més qualitat, vaques que produeixen, amb la llet, algun fàrmac, pollastres resistents a certes malalties, etc. En el cas del ratolí, s'ha obtingut un animal que facilita la investigació. I això, amb la polèmica sobre l'ús d'animals en el laboratori, ja pot ser un motiu de discussió.

En el cas de les plantes, s'han realitzat moltes modificacions genètiques. Gràcies a això, s'han obtingut varietats més productives, resistents a certs herbicides o a virus amb unes qualitats concretes. Moltes d'aquestes varietats tenen sol.licitud de patents per part de les empreses –normalment, multinacionals– que les han fabricades.

Precisament una de les crítiques sobre les patents d'organismes transgènics es basa en el fet que pot afavorir les grans companyies, en detriment de les altres. Però les multinacionals contraataquen dient que les patents són un sistema per recuperar les grans inversions en recerca. I algunes anuncien que poden anar a fer aquestes inversions als Estats Units si allà no posen problemes per a patentar organismes transgènics.

PLANTES PATENTADES

La millora de les espècies no és res de nou. Però fins i tot aquest procés més o menys natural ha estat objecte d'acords i negociacions. Així, hi ha empreses que tenen grans guanys gràcies a la troballa d'espècies híbrides. Els agricultors han de comprar cada any les llavors fruit de l'encreuament de línies de gran qualitat. El 1961, representants de set països van crear una unió internacional per a la protecció de les varietats vegetals.

Però amb l'enginyeria genètica, el procés és molt més ràpid i senzill. No cal esperar anys per al creixement de noves espècies. La modificació directa dels gens ja ens dóna la planta resistent al virus o que no és atacada per un herbicida concret.

Les noves tècniques, però, ofereixen facilitats a les firmes amb més mitjans, que són les que poden tenir els equips necessaris per a aquestes operacions. Els Estats Units es protegeixen d'europeus i japonesos amb les patents. Però els països del Tercer Món veuen en aquest procés la manera amb què els països desenvolupats poden seguir enriquint-se, mentre ells continuen amb una agricultura i una ramaderia precària.

Hi ha altres demandes de patent a Europa. Així, científics francesos van obtenir un ratolí capaç de produir grans quantitats del factor IX, proteïna necessària per al tractament d'alguns casos d'hemofília. Els investigadors no van presentar la demanda basant-se en la patent d'un nou tipus d'animal, sinó la d'un sistema de preparació d'una línia cel.lular per la producció de la proteïna. Així, l'animal resulta ser un mitjà i no un objectiu.

PATENT DE CÈL.LULES HUMANES

Una de les pors del Grup Verd és que un dia s'arribi a autoritzar la patent d'algun element humà. De fet, ja han existit demandes en aquest sentit. Al juliol del 1990, la Cort Suprema dels Estats Units va decidir que els pacients no tenien dret de propietat sobre els teixits que els metges els extirpessin durant el tractament. Una resolució tan curiosa era produïda per la demanda interposada per un malalt, John Moore, a qui els metges havien extirpat la melsa. Després, els investigadors van patentar una línia cel.lular procedent de la melsa i Moore va creure que ell tenia dret als possibles beneficis econòmics que se'n derivessin. El tribunal va decidir el contrari. En aquests moments, les companyies Genetics Institute i Sandoz Pharmaceutical intenten desenvolupar fàrmacs a partir de les cèlules de la melsa de Moore.

Algunes parts de l'organisme humà es poden patentar ARXIU

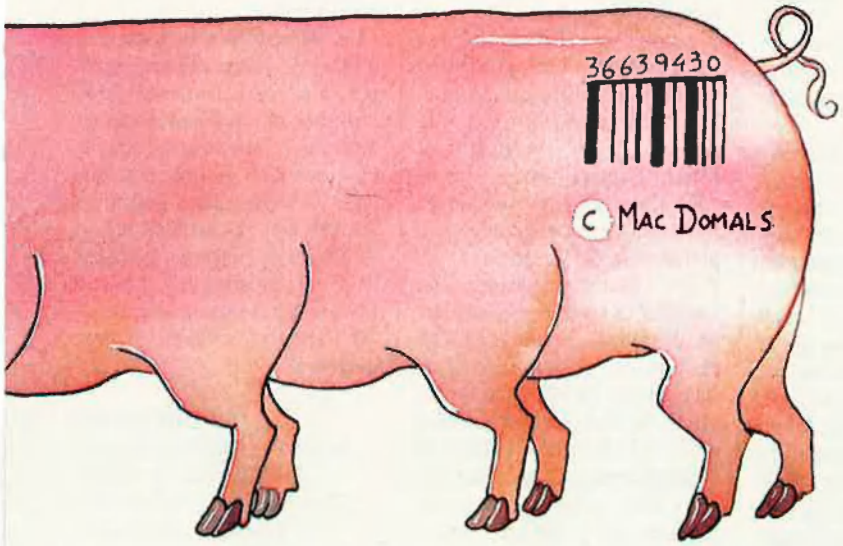
Però un fet recent que ha preocupat molt els mitjans científics americans és la sol·licitud de Craig Venter, un investigador de l'Institut Nacional de la Salut americà, que ha demanat la patent per a 337 nous gens humans seqüenciats en el seu laboratori.

Venter aconsegueix, gràcies a una màquina seqüenciadora del DNA, aïllar uns 100 gens diaris. De moment, però, no se sap si aquests gens estan lligats a algunes malalties concretes i el que ha fet Venter és simplement localitzar-les en el DNA, el material genètic.

L'acció de Venter ha obert dues preguntes. D'una banda, es qüestiona si aquests gens poden ser patentats. I, en cas de resposta afirmativa, cal aclarir si haurien de ser patentats. Pel què fa a la primera pregunta, s'haurien de complir tres condicions: allò que es patenta ha de ser nou, no evident i útil. I totes tres característiques presenten dubtes. No sabem si és útil, perquè ni Venter ni ningú coneix el paper d'aquests nous gens. Tampoc pot ser no-evident, ja que qualsevol pot trobar procediments per seqüenciar aquests gens. I tampoc és fàcil dir que sigui innovador, ja que els gens existeixen i Venter no els ha inventat. Simplement els ha detectat i seqüenciat.

Però, fins i tot si legalment la patent fos possible, ens hauríem de preguntar si és lògic acceptar-la. D'aquesta forma, la informació que es vagi obtenint gràcies a l'estudi del DNA pot quedar en mans privades, en compte d'haver-hi una lliure circulació de descobriments i informació. El projecte Genoma pretén seqüenciar els 3.000 milions de bases del DNA humà, amb els seus aproximadament 100.000 gens. Si l'oficina de patents americana accepta que algú tinga l'exclusiva sobre aquests descobriments es privatitza una informació que hauria de ser patrimoni mundial. La idea de veure que algunes parts de l'organisme humà són patentades esgarrifa més d'un. I per això preocupa el camí obert, entre altres, per l'oncoratolí de Harvard, que ja és propietat privada tant a Amèrica com a Europa.

Xavier Duran

El rinoceront, en perill. ARXIU

SETMANA-CIÈNCIA

El rinoceront continua la seva davallada a tot el món. Si al segle passat hi havia milions de rinoceronts, ara en deuen quedar uns 11.000, xifra que es redueix cada any. Queden uns 4.500 rinoceronts blancs i quantitats menors d'altres espècies. L'animal és perseguit per la seva banya, que, segons creences populars, té propietats mèdiques i afrodisíaques, o bé serveix per fabricar records. Tot i així, una enèrgica política de protecció a alguns països sembla que va donant resultats positius.

¿Esport contra radioactivitat? RAFA GIL

La gent activa podria assimilar menys substàncies radioactives. Un equip dirigit per Ernest Letourneau, d'Ottawa –Canadà– ha mesurat les quantitats assimilades i ha observat que al Canadà del nord, amb més exposició, només s'assimilava un 20% de cesi-137, cinc vegades menys del normal. Letourneau creu que al nord la gent és més activa i això permet eliminar abans les substàncies radioactives.

Tres químics alemanys han estat condemnats per violar lleis d'exportació d'armes químiques. Eugen Lang, Friedrich Schoffel i Rüdiger Berndt, de la Imhasuen Chemical, han estat acusats d'ajudar Líbia a construir una planta de gas mostassa i nerviós a Rabta. Lang i Schoffel han estat condemnats a 16 i 14 mesos de presó, mentre Berndt ha rebut una multa de poc més de mig milió de pessetes.

Passeig per Cap Canaveral

Tot just era al Port de l'Espai Kennedy, a Cap Canaveral, prop de la ciutat de Cocoa, poc abans de ser llançat el *Discovery* amb el satèl.lit detector de la degradació de l'escut ozònic que ens protegeix d'efectes mortals. El projecte Missió Planeta Terra, de la NASA, ha entrat en acció. I les activitats en l'astròdrom més important del món, a la Florida, es van desenvolupar amb la precisió de les gestes del càlcul organitzat, amb gran activitat en el complex 39-A, la punta de llança cap a l'Atlàntic per a l'envol de satèl.lits i astronaus i en les noves pistes en construcció al servei de l'astronàutica del futur immediat.

He visitat el denominat *Ambassador,* rèplica exacta dels orbitadors en actiu, deturant-me en la cabina de comandament i en el departament de serveis, on s'atenen les servituds fisiològiques sense cap compartiment garant d'intimitat, sigui quin sigui el sexe. També he visitat la bodega amb el seu cèlebre braç canadenc i punts de llançament de satèl.lits i on s'encabeix, en els vols específics Spacelab, el laboratori orbital construït per l'Agència Espacial de l'Espai. Tot plegat, un estri còsmic important, tal com afirma el director del centre, Forrest S. McCartney: "És una nau veritablement revolucionària, que transforma dràsticament els mètodes d'exploració i explotació de l'espai". Una exploració que té la base de penetració en l'Astròdrom visitat, a l'Illa Merrit, en una reserva ecològica natural (!), on s'han gastat i es gasten bilions i bilions de dòlars.

Recorregut el Centre Kennedy durant la meva visita, es compon de les següents construccions principals: *a)* Instal.lació central, amb tallers on es verifiquen els 24.000 equips de prova emprats en els llançaments i amb profusió de computadors per al control de vols no tripulats. *b)* Centre de comunicacions amb gran antena còncava, fixa, orientada a un satèl.lit geoestacionari que enllaça amb el centre operatiu de Houston, Washington i amb les restants dependències

El nostre col.laborador a l'Astroport Kennedy, i a l'interior de la bodega de l'orbitador *Ambassador.* ARXIU

NASA. *c)* Edifici central, on treballen administratius i personal de suport, amb uns 11.200 treballadors federals a les ordres de la direcció del centre. *d)* L'edifici de Verificació d'Operacions, on es feien els preparatius de les operacions *Apol.lo* lunars, del laboratori orbital Skylab, la nau i mòdul que acoblaren amb la soviètica *Soyuz*, i on es prepara el Spacelab i on, també, poden viure-hi les tripulacions quan són assignades a un futur vol. *e)* Edifici d'entrenament de tripulacions, gairebé romàntic perquè és on es prepararen els astronautes destinats a anar a la Lluna i on ara es mostren els ginys lunars. *f)* El VAP, o edifici de l'acoblament de vehicles, de més de 165 metres d'altura, on es prepararen els coets *Saturn* i les naus *Apol.lo* i on ara es munten els transbordadors *Shuttle*, bàsics en aquest programa de present i futur, ja esmentat, el Missió Planeta Terra. Aquí es dóna el *ja* o *Okay* que fa que les astronaus siguin conduïdes a la plataforma de llançament. *g)* Pistes i complex de llançament. Del VAP es passa a les pistes per on els trailers-erugues traslladen els coets a les plataformes de llançament, la principal de les quals, la 39A, està construïda amb 52.000 metres cúbics de formigó armat, sis pedestals d'acer i dues torres de servei, tot preparat per a rebre el *Space Suttle* i conduir la tripulació al mòdul de comandament. I quan el conjunt s'enlaira, durant vint segons, unes grans toveres llancen més d'un milió de litres d'aigua per a refredar l'àrea i apaivagar l'espetec dels motors. I això moltes vegades al llarg de l'any, amb milions de tones d'enèrgics propulsors cremats arran del terra i durant l'envolada, i a quilòmetres i quilòmetres de cel enllà, fins ultrapassada la capa d'ozó, que ens protegeix d'una mort apocalíptica.

Cap Canaveral era una de les grans reserves de fauna i flora universal. Ara es diu que també ho és, però les espècies han minvat, camí de l'extinció, malgrat els esforços de la NASA per a la preservació.

Els llançaments de coets i la difusió de components químics per l'atmosfera, aerosols, gasos rarificats, el rescalfament de calefaccions i explosions, les vibracions dels avions supersònics, els bombardejos durant les guerres, etc., segur que són causa directa de l'esparrac en la capa d'oxó i esperem que la missió Planeta Terra doni peu a mesures tranquil.litzadores, per ara dubtoses.

Sebastià Estradé
Membre de l'Institut Internacional de Dret de l'Espai
Doctor en Dret i diplomat en Tecnologies de l'Espai

L'ús de les plantes

Des de sempre l'home ha buscat en l'estudi de les plantes diversos usos per al seu aprofitament. Això ha produït un gavadal d'usos dels vegetals associats a diverses creences. Durant els darrers mesos han aparegut dos llibres que estudien a fons les diverses aplicacions dels vegetals i que desenvolupen la ciència que es coneix per etnobotànica: em refereisc als llibres de Lluís Mulet, *Estudio etnobotánico de la provincia de Castellón*, i al de Joan Pellicer, *Herbari breu de la Safor*.

L'obra de Lluís Mulet, publicada per la Diputació de Castelló, és senzillament extraordinària: resultat d'una impressionant recolecció de dades per 93 pobles castellonencs, recopilant les diverses apliacions que els camperols donen als vegetals. Aquest llibre és conseqüència de la publicació de la seua tesi doctoral i en certa manera la projecció de la tesi de llicenciatura (també publicada), *Etnobotànica de l'Alt Mestrat*. En aquest sentit ens trobem davant d'un treball científic força original que sens dubte tindrà una important divulgació i pes en el camp botànic mediterrani.

En canvi, el llibre de Joan Pellicer es caracteritza per la seua suggerent lectura. És un treball d'una redacció delicada i emocionada: quasi ens imaginem l'autor extasiat davant de la contemplacio de la rosella o de la farigola. I és aquesta circumstància, junt amb l'àmplia cultura que a vegades mostra Joan Pellicer i al marc escènic magnífic de la Safor, el que dona a aquest llibre un singular valor, una bellesa antiga, humanista. Potser per això inclou al final del llibre el que qualifica com "Petita antologia floral", on es recullen poemes relacionats amb les plantes" des del poeta Chaucer fins a Shelley i Poe, passant per Salvador Espriu, Carles Salvador, Pau Riba i Josep Carner, entre molts altres. Es, en definitiva, el treball curiós d'un naturalista erudit.

ARXIU

Martí Domínguez

Vídeo-jocs: benefici i perjudici. ARXIU

Diversos efectes patològics de l'addicció als vídeo-jocs han estat descrits des de fa temps a la bibliografia mèdica. Es tracta de dolor de canell, tensosinovitis i neuropatia perifèrica, entre altres. Però ara també s'han destacat algun usos terapèutics. Els vídeo-jocs s'han utilitzat com a teràpia física en ferides en els braços i estudis psicològics han mostrat que afavoreixen la coordinació ull-mà i l'atenció. El *New England Journal of Medicine* ha publicat una carta en què un metge de Seattle explica que va recomanar un vídeo-joc per a un nen de vuit anys que tenia, des de dos anys enrere, el costum de pessigar-se el llavi superior, el que li produïa greus problemes en aquella zona. Amb l'ús durant una setmana d'un vídeo-joc –que requereix ocupar totes dues mans– el costum va ser eradicat.

L'aspirina en la societat

Pocs medicaments han arribat a tenir tan alta penetració social som l'aspirina, que ha perdut el concepte exclusiu de "fàrmac", amb tots els rigors i limitacions d'ús d'un producte sanitari, per a convertir-se en un element més en el quefer diari de la població. Sens dubte, les múltiples aplicacions i la relativa innocuïtat han fet de l'àcid acetil-salicílic el producte farmacològic més consumit –a l'estat espanyol se'n consumeixen 700 milions de comprimits anuals, que equivalen a 3,5 tones-.

La utilització d'aquesta pols blanca es remunta ja a la cultura grega, on Hipòcrates (480-377 a C), sense conèixer la substància que el componia, ja utilitzava la seva matèria primera, l'escorza del salze, en forma d'infusió, per al tractament del dolor i la febre. No obstant, la vertadera universalització d'aquest producte té lloc a partir de mitjans del segle XIX, en què el químic italià Piria descobreix la substància activa en forma de cristalls d'àcid salicílic, i, sobretot, a partir de 1897, en què Hoffman els dóna la forma en què la coneixem actualment. A partir d'aquí, la seva empremta social ha estat tal que trobem "normal" que qualsevol establiment que disposi de l'aspirina per al cas que els seus clients la necessitin o que, afectats per una migranya, només buscar al nostre voltant ja donem resposta al dolor que ens amenaça. Però la penetració de l'aspirina en la societat no s'ha limitat només al carrer, sinó que i ha tingut repercussió en una de les seves manifestacions artístiques, la literatura. El seu producte base ja fou citat pel filòsof Teofrast a les seves disquisicions i Galè feia recomanacions del seu ús en el reumatisme. Ortega i Gasset havia denominat el nostre temps com "era de l'aspirina" i novel.listes com Franz Kafka, el 1867, Thomas Man, el 79, o els alemanys Erich Kastner i Kurt Tchulsky l'han feta partícep de les seves obres.

ARXIU

La identificació de l'aspirina com analgèsic corrent de la llar corrent, a causa de la seva inofensivitat i, a la vegada, de la seva eficàcia, l'han convertida un fenomen social de difícil reproducció en un altre producte sanitari.

Dr. J.L. Bóveda

Bosc tropical: font de fàrmacs. ARXIU

Un milió de dòlars pagarà l'empresa Merck and Co. a l'Institut de Biodiveristat de Costa Rica. Aquest organisme es dedica a censar les 500.000 espècies que viuen als boscos del país i la Merck, el principal laboratori farmacèutic del món, pagarà per tenir l'exclusiva de l'estudi de les espècies recollides i de la seua aplicació farmacològica. A canvi, l'Institut percebrà drets sobre les vendes de qualsevol producte elaborat a partir d'aquest material biològic. D'aquesta forma s'afavoreix la protecció del bosc tropical i es poden obtenir nous fàrmacs.

ECONOMIA

Alexander Forcades, conseller d'Economia del Govern Balear

Pressupostos per a fer país

Les Illes Balears han vist augmentar els seus pressupostos en prop de quinze mil milions de pessetes. Un augment que el conseller d'Economia, Alexandre Forcades, defineix com a necessaris "per a fer país".

"Volem la solidaritat, però volem que s'empri amb els instruments adequats".

Alexandre Forcades és un conseller atípic. Des de fa anys ha reclamat insistentment una major consideració de l'estat cap a les Balears en el tema econòmic. Ha estat l'únic, com aquell que clama sol en un desert, que ha mantingut les seves posicions davant el desinterès de la immensa majoria.

Molts, quan Forcades demanava un millor tractament per a les Illes, s'ho prenien com a mostra del "victimisme" del govern Canellas. Gairebé ningú li ha fet costat durant molt de temps.

Però a poc a poc, les tesis defensades pel conseller d'Economia i Hisenda del Govern Balear han anat calant dins sectors de la societat balear. Tant que fins i tot ara part de les seves tesis són assumides per una majoria.

Des de fa unes setmanes funciona la Plataforma per a l'Autogovern (que agrupa la pràctica totalitat d'associacions cíviques, culturals i econòmiques, entre elles els sindicats, les patronals, Obra Cultural Balear, GOB, etc.) que té com a una de les reivindicacions bàsiques acabar amb el maltractament econòmic que reben les Illes per part de l'estat.

Forcades –que assegura que la Plataforma "compta amb la meva simpatia"– ja podrà sentir-se'n orgullós. Podria dir-se allò de "de la solitud al reconeixement".

El conseller ha preparat per a l'any 1992 uns pressupostos estel.lars. Ni més ni menys que 46.674 milions de pessetes. Aquesta xifra, per a catalans i valencians, pot semblar ridícula per la seva modèstia. Però no ho és gens si tenim en compte que per al 1991 els pressupostos de la Comunitat Autònoma de Balears eren de 31.628 milions. Un augment de quasi un 50%. Quasi res.

Uns quinze mil milions d'increment que, en paraules del Sr. Forcades, han de servir "per a fer país".

—Els pressupostos que enguany presenten al Parlament (per tant els corresponents a l'any 1992) sofreixen un increment molt considerable respete als de 1991. ¿Quines característiques tenen aquests pressupostos per a explicar l'augment?

—Una incidència molt forta sobre les inversions. Més d'un 52% dels pressupostos estan dedicats a la inverssió. En conseqüència, i a causa de l'abaixada d'un 50% de la inversió estatal a les Balears, aquests últims cinc anys, el govern de la comunitat es veu obligat a fer un

esforç per compensar, en la mesura de les nostres possibilitats i fent un gran esforç, aquesta manca d'inversió.

—En les converses que mantenen els consellers d'economia de les comunitats autònomes amb el ministre, ¿es va avançant en algun aspecte?

—De moment anem avançant, ja que tots els temes són negociables. És l'únic avanç que hi veig. Només, crec que se'n poden dir dues coses: que ens reunim, fins ara dues vegades, després d'esperar un any, i que tenim previst veure'ns el dia 26 i el dia 2, i possiblement el dia 10, i que tots els temes es troben sobre la taula. I que el ministeri ha refusat negociar *a dos ritmes,* com pretenia.

—L'augment de l'IRPF per part de les comunitats que el ministre els hi proposà, ¿vostè el rebutja d'entrada?

—Naturalment. Aquí hi ha dos temes. Jo rebuig, d'entrada i de sortida, qualsevol recàrrec sobre l'IRPF i els impostos cedits. El que deman jo és la gestió i la recaptació de l'IRPF. Volem la renda per a nosaltres.

—¿És factible aconseguir-ho?

—Pens que en relació amb això, al ministre, li hauria agradat molt més que les comunitats haguessin acceptat el recàrrec, ja que, a pesar de tractar-se, en la reunió, de forma marginal, en la conferència de premsa el ministre donà a entendre que havia estat el tema estrella, que la solució per al dèficit de les comunitats era aquest recàrrec.

He de dir que en la darrera reunió va quedar ben patent que, o retirava aquestes paraules, o bé tendríem dificultats per a negociar. Aleshores ell va reconèixer que hi havia hagut una filtració d'un document, que, diguem-ne, no estava ben redactat, i que no es podia dir que fossin totes les comunitats les que creaven despeses i dèficit.

Al contrari, pensam que les comunitats han recaptat millor, han gastat millor, i el dèficit que tenim és per compensar la falta d'inversió nova amb la fórmula actual de finançament.

—Tornant al tema dels pressupostos, vostè els ha definit com uns pressupostos "per a fer país", ¿què vol dir amb això?

—Que nosaltres pensam que hem de superar alguns punt febles que té, en aquests moments, la nostra comunitat: el trossejament del territori, el trossejament de la població, la quantitat de població que soportam... Pensam que ens hem d'identificar com a país davant Europa. I per a fer-ho hem de tenir ben clar quins són els nostres objectius de benestar i de creixement que volem.

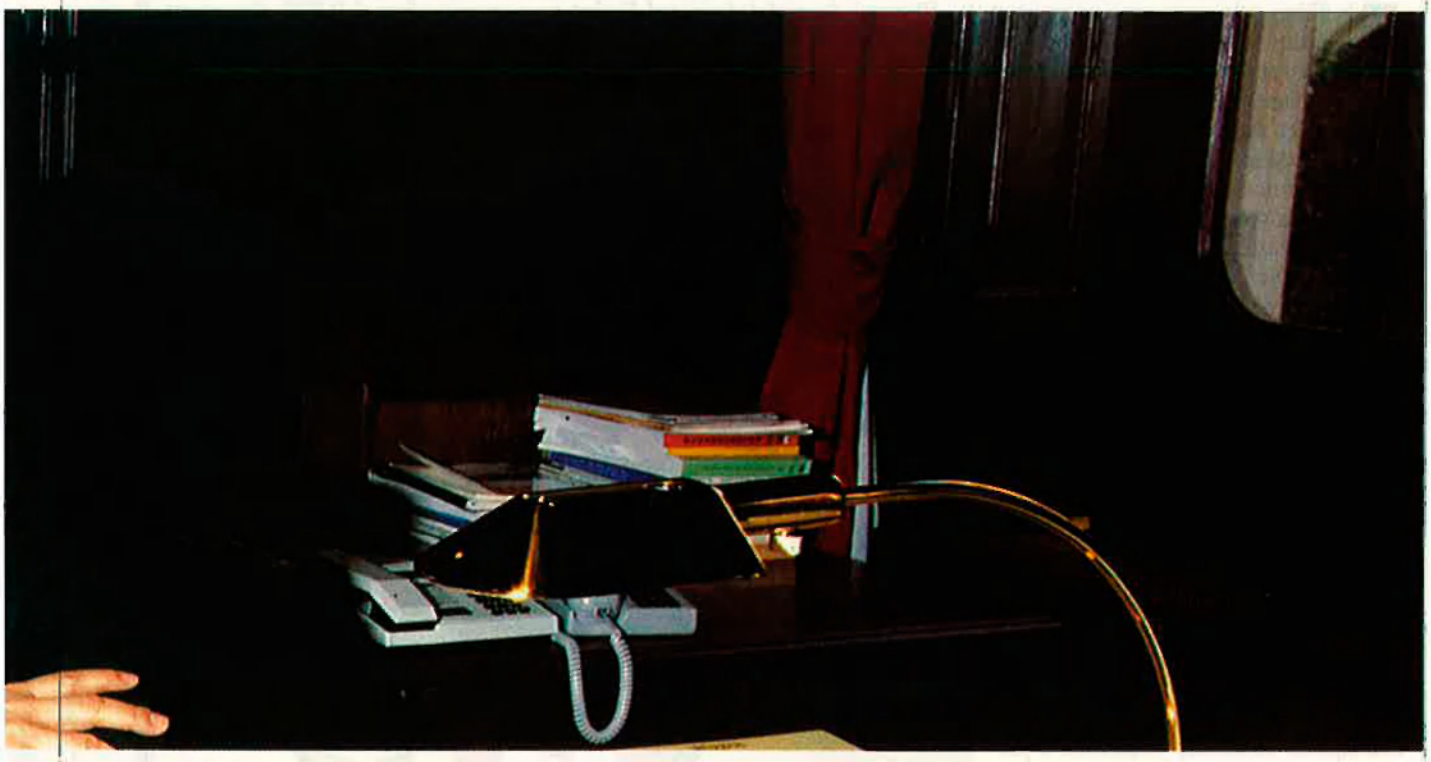
Per això avançam un complement del turisme com són les noves tecnologies i feim una presentació davant Europa d'un país diferent a la Península, amb els problemes propis d'una comunitat insular. Ens volem acostar a Europa d'una forma diferent al de la Península.

—Es parla molt, des de Madrid, de la necessària solidaritat entre comunitats. ¿És injusta aquesta solidaritat que ens demanen?

—Sí, sí. Nosaltres som molt clars. Nosaltres volem la solidaritat, però volem que s'empri amb els instruments adequats. Pensam que, a l'hora de finançar competències bàsiques, aquest és un tema de recursos que no té res a veure amb la solidaritat. Cada ciutadà del Regne d'Espanya ha de poder ser atès d'igual forma a qualsevol comunitat. De manera que amb el finançament de recursos bàsics no hi pot haver cap tipus de redistribució.

Volem que després hi hagi uns instruments de solidaritat perquè el govern central pugui fer, amb ajuda de les comunitats més riques, que les comunitats que han quedat endarrerides vagin creixent i disminuint la diferència amb les altres. Però el que no volem és que es mescli tot. Volem saber exactament quan, per exemple, una comunitat d'aquestes, diguem-ne, menys riques, munta una televisió com la munta; si la munta amb una economia suficient o la munta amb la solidaritat.

Miquel Payeras

JOAN CELIA

L'actualitat del món de les quatre rodes

Les claus de contacte

Els últims resultats econòmics del sector de l'automòbil han provocat una reacció positiva de l'inversor que busca comprar paper de les principals marques. La política de restricció del consum del ministre Carlos Solchaga havia alentit les màquines del negoci. Ara han canviat les coses.

Els últims colps greus que ha pegat el ministre Solchaga al sector de l'automòbil van ser l'any passat, al més d'octubre exactament, quan des de Madrid es van posar en marxa les dràstiques mesures de refredament de l'economia que van acabar amb moltes il.lusions dels consumidors espanyols, entre elles la de comprar-se un cotxe. L'any passat es van matricular, gràcies a la política radical del super-ministre dels diners, 13.000 vehicles menys que l'any 1989.

Malgrat totes aquestes adversitats, un any després, l'octubre passat, es confirmaven unes xifres de vendes prou satisfactòries per al sector. Els resultats totals arribaven a 78.777 unitats venudes a l'estat espanyol, un 5% més respecte al mateix període del 1990.

Segons coincideixen tots els especialistes del sector, aquests resultats donen un cert optimisme, encara que moderat, als fabricants i distribuïdors perquè anuncien una lenta recuperació del poder adquisitiu dels compradors d'automòbils. Si continua aquesta tendència, s'equilibraria progressivament el mercat.

Els càlculs més optimistes preveuen fins a 890.000 unitats venudes al final de l'exercici actual. Per marques, Renault continua ocupant els llocs de capçalera com a primera marca de vendes, però també pels models del mercat. Els Clio i Renault-19 s'han fet sense cap problema amb el pòdium dels campions. No obstant això, la recuperació continua, per a aquesta marca, per sota de la seua mitja anual, (-4,08%).

Seat, per contra, ha estat l'única que s'ha recuperat espectacularment, amb una puja de més del 28%, gràcies a la incidència que està provocant el model de moda, Toledo, que deixa aparcat l'Ibiza. La francesa Citroën també ha gaudit d'un fort increment de les vendes, amb un 23,6%, encara que les expectatives quant al model ZX no estan donant els resultats esperats pel fabricant i pels distribuïdors.

El canvi de model Astra pel Kadett ha estat la causa, segons els especialistes, d'un fre de les vendes d'Opel. Una situació molt semblat està patint Volkswagen, en la sala d'espera fins que arriben al mercat els nous Golf. Des de fora, els cotxes d'importació han suportat una major demanda, fins al 9,82% d'augment. Rover, per exemple, ha conegut un increment fora del considerat normal (+70,5%), igual que Saab (+54,88%). També han tingunt el vent a favor les marques BMW i Mercedes, amb un augment respectiu del 34%, el 34,04% i el 25,81%.

Pel que fa a les dades acumulades de tot l'any, el conjunt del sector ha patit una baixa general de l'11,9%, exceptuant-ne Nissan, que va crèixer un 48,83%. Mercedes no ha tingut gairebé variació (+0,5 punts).

Nissan Motor acaba de presentar els seus beneficis obtinguts durant el període de gener fins a setembre d'enguany, amb 219 milions de pessetes de guanys. Els representants de la marca han declarat que "encara que el resutlat és positiu, continua sent escàs". Nissan a venut durant aquests nous primers mesos de l'any un total de 60.109 unitats a l'estat espanyol, el que representa una factuació de 108.854 milions de pessetes.

La indústria europea de l'automòbil està assimilant els canvis de tecnologia i es troba en una fase de flexibilitat del seu sistema productiu, segons van coincidir a assenyalar dos directius d'empreses importants, Juan Echevarria i Paolo Annibaldi, presidents de Nissan Motor Ibérica i de Fiat Ibérica, respectivament, durant unes jornades tècniques sobre la situació del sector celebrades recentment a Madrid. L'italià Anibaldi va ressaltar en la seua intervenció que la baixa de competitivitat de les empreses europees –exceptuant-ne les alemanyes– en sectors bàsics per al desenvolupament econòmic, entre ells el de l'alta tecnologia i l'automoció que necessiten grans inversions en investigació.

El representant de Nissan a Espanya, Juan Echevarría, va destacar, per la seua part, "la falta d'infrastructures de comunicació" de l'estat espanyol, una de les assignatures pendents de l'administració central i concretament del ministre Josep Borrel. L'estat actual de les carreteres espanyoles i els projectes en curs d'ampliació de autopistes i autovies són qualificats pels especialistes com a "insuficients i molt lluny de poder donar un servei complet a l'usuari de l'automòbil".

D'altra banda, els automòbils continuen despertant autèntica por a les companyies d'assegurances. Les xifres de sinistrabilitat són prou eloqüents quan parlen per a l'any 1990 d'un 91,4% del total de les primes provinents d'aquest sector. No obstant això, el percentatge de sinistrabilitat sobre primes en 1990 es va reduir en 0,62 punts respecte a l'any 1989. Per a la patronal d'assegurances, Unespa (Unión Española de Entidades Aseguradoras y Reaseguradoras) "hi ha un motiu prioritari que provoca al sector d'assegurances d'automòbils un vertader maldecap costant, com és la insuficiència crònica de tarifes", segons declaracions realitzades fa pocs dies per un portaveu d'aquesta associació.

Mentre uns i altres reaccionen i prenen posicions per a solucionar el desequilibrat sector del motor, les borses espanyoles, termòmetres de l'economia, han reaccionat molt positivament pel que fa a les cotitzacions de les principals marques durant els últims mesos. Les pujades generals han contrastat amb les baixes que ha patit gairebé la resta d'accions del món borsari.

Salvador Soler, director financer de Nissan Motor Ibérica, comenta al respecte que "el que passa és que el sector de l'automòbil és molt cíclic i reacciona amb força amb els canvis. És també un sector al qual les perspectives generals de l'economia i la confiança del consumidor l'afecten abans que a la resta".

Portaveus de la marca Renault opinen, per la seua banda, que "el sector ha tocat fons" durant els primer mesos d'aquest exercici, "però en aquests moments s'ha iniciat una recuperació a pesar de tots els factors que continuen jugant en contra". Per a aquests especialistes, l'inversor observa l'evolució comercial del sector abans d'invertir i, com està ja provat, la tendència està canviant de signe. Els factors en contra, els representen els tipus d'interès dels crèdits (gairebé el 80% de la totalitat de les vendes es formalitzen per aquesta via) i l'iva, encara que el govern central n'anuncia des de fa mesos la baixa. Els mateixos experts asseguren que d'aquí a finals de l'exercici continuarà la tendència de recuperació, i al final de l'any podrà obervar-se el trencament definitiu de la fase negativa que ha sofert el sector des de fa 15 mesos consecutius.

En Santana, per exemple, l'entrada dels japonesos –socis majoritaris des del passat mes de gener– ha significat una vertadera revolució, segons comenten els especialistes. Segons fonts de la companyia hi ha un pla d'inversió de 20.000 milions per a poder afrontar la demanda europea. Les exportacions d'aquesta marca representen el 70% del total dels seus ingressos. El pla en qüestió preveu l'extensió per tots els mercats d'Europa i no limitar-se tan sols a aquells del sud, com fins ara era el cas. Especialitzada en cotxes tot terreny, Santana té un creixement de la demanda molt superior a l'estat espanyol.

En part, la nova tendència s'explica perquè "s'està produint un canvi cultural del cotxe i cada vegada més es veu com un instrument d'oci", segons comenta un representant d'aquesta fàbrica.

Des de l'administració central s'estan preparant algunes mesures a favor del sector del motor, però amb conseqüències positives a llarg termini. La principal d'aquestes iniciatives és l'obligatorietat d'ensenyament de l'assignatura de seguretat vial a partir de l'any que ve, segons acaba de confirmar el Ministeri d'educació a Madrid. La implatanció de la nova matèria educativa es farà progressivament, començant en les classes de primària fins a abraçar tots els cursos. Alvaro Marchesi, director general d'Educació del ministeri va declarar la passada setmana que la nova assignatura "se centrarà en l'aprenentatge d'unes actituds, encara que també contindrà una part cognoscitiva".

Neus Aiguadé

Ford Fiesta 1.8 TD (1.833.068 pts.)

Motor
Disposició davantera transversal.
Nombre de cilindres: 4 en línia.
Cilindrada: 1753cc.
Arbre de lleves: Un en capçalera.
Núm. Vàlvules/cilindre: 2.
Alimentació: Bomba injectora i turbo.
Comp./Comb.: 21,5: 1/gas-oil.
Potència màxima (CV/rpm): 77/4.800.
Par. màxim (mkg/rpm): 14.1/2.600
Transmissió
Tracció: davantera
Caixa de canvis: Manual. 5 velocitats.
Velocitat. 1.000 rpm (km/h) en 1a. 2a. 3a: 9,1/15,0/22,4.
Velocitat. 1.000 rpm (km/h) en 4a, 5a. : 30,2/37,8.
Direcció
Tipus: Cremallera i pinyó.
Voltes de volant: 4,2.
Diàmetre de gir (m) : 9.8
Frens
Sistema (d./t.): discos/tambors (ABS opcional).
Suspensions
Davantera: Independent tipus McPherson.
Darrera: Independent eix torsional.
Rodes
Llantes (pulgades) Chapa (4.5 J per 13).
Pneumàtics 155/70 R13.
Pes i capacitats
Pes total: 825 kg.
Capacitat del maleter: 194/594.
Prestacions
Velocitat màxima (km/h) 171,2.
Acceleració 1 km des de 0: 35,1 s.
Acceleració de 0 a 100 : 12,9 s.
Recuperació un km des de 40 en 4a.: 35,2 s.
Recuperació un km des de 40 en 5a.: 38,9 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a.: 11,4 s.
Recuperació de 80 a 120 en 5a.: 15,2 s.
Consum
Ciutat (27,5 kms/h de mitjans): 5.6 l.
Carretera, a 90 kms/h : 4,3 l.
Carretera (conducció ràpida): 9.7 l.
Autopista a 120 kms/h: 6,4 l.
Consum mitjà ponderat: 5,2 l.
Capacitat del despòsit : 42 litres.
Autonomia mitjana: 793 km.
Dsitàncies de frenada
A 100 km/h: 46,1 m.
A 120 km/h: 68,3 m.
Dimensions
Llarg/ample/alt: 3.743/1.606/1.389 mm.
Distància entre els eixos: 2.446 mm.

Seat Toledo GT 16V (2.987.056 pts.)

Motor
Disposició: davantera transversal.
Nombre de cilindres: 4 en línia.
Cilindrada: 1.781cc.
Arbre de lleves: 2. en capçalera.
Núm. de vàlvules/cilindre: 4.
Alimentació: injecció electrònica.
Compressió/combustible: 10: 1/Super.
Potència màxima (CV/rpm): 136/6.100.
Par. màxim (mkg/rpm): 16,3/4.500
Transmissió
Tracció: davantera.
Caixa de canvis: 5 velocitats.
Velocitat 1.000 rpm (kms/h) en 1a, 2a, 3a: 8,3/13,6/19.9.
Velocitat 1.000 rpm (km/h) en 4a, 5a: 25,5/ 31,6.
Direcció
Tipus: cremallera assistida.
Voltes de volant: 3.5.
Diàmetre de gir: 10.5 m.
Frens
Sistema (d./t.): discos vent./discos.
Suspensions
davantera: Independent.
darrera: Semi-independent.
Rodes
Llantes (pulgades): 6 J per 14.
Pneumàtics: 185/60 R 14
Pes i Capacitats
Pes total: 1.130 kg
Capacitat del maleter: 437/1.137.
Prestacions
Velocitat màxima (kms/h): 207,5
Acceleració 1 km des de 0: 30.2 s.
Acceleració de 0 a 100: 8,8 s.
Recuperació un km des de 40 en 4a.: 33,7 s.
Recuperació un km des de 40 en 5a.: 37,6 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a: 10,2 segons.
Recuperació de 80 a 120 en 5a: 14.1 segons.
Consum (1/100 km)
Ciutat (25 km/h de mitjana): 10.9 l.
Carretera a 90 km/h: 6,3 l.
Carretera (conducio ràpida): 12.4 l.
Autopista a 120 km/h: 7.6 l.
Consum mitjà ponderat: 11.9 l.
Capacitat del depòsit: 60 litres.
Autonomia mitjana: 608 km.
Distàncies de frenada
A 100 km/h: 42,9 m.
A 120 km/h: 68 m.
Dimensions
Llarg/ample/alt: 4.321/1.662/1.424 mm.
Distància entre eixos: 2.471 mm.

Peugeot 205 D Turbo (1.838.873 pts.)

Motor
Disposició: Davantera transversal.
Nombre de cilindres: 4 en línia.
Cilindrada: 1.769cc.
Arbre de lleves: Un, en capçalera.
Núm de vàlvules/cilindre: 2.
Alimentació: injecció per bomba i turbo.
Compressió/Combustible: 22:1/gas-oil.
Potència màxima: 78/4.300 CV/rpm.
Par màxim: 16/2.100 mkg/rpm.
Transmissió
Tracció: Davantera.
Caixa de canvis: manual. 5 velocitats.
Velocitat 1.000 rpm en 1a, 2a,3a: 8,6/16,1/23,3 km/h).
Velocitat 1000 rpm 4a/5a: 30,8/39,4 km/h.
Direcció
Tipus: cremallera.
Volta de volant: 2,85.
Diàmetre de gir: 10,5 m.
Frens
Sistema (d./t.): discos/tambors.
Suspensió
Davantera: independent.
Darrera: independet.
Rodes
Llantes: aliatge,13 polzades.
Pneumàtics: 165/70.
Pes i Capacitats
Pes total; 925 kg.
Capacitat del maleter: 264/797
Prestacions
Velocitat màxima: 174,7 km/h.
Acceleració 1 km des de 0: 33,9 s.
Acceleració de 0 a 100: 11,6 s.
Recuperació un km des de 40 en 4a.: 33,5 s.
Recuperació un km des de 40 en 5a.: 37,1 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a.: 9,9 s.
Recuperació de 80 a 120 en 5a.: 12,4 s.
Consum (1/100 km)
Ciutat (27,5 km/h de mitjana): 8.7 l.
Carretera a 90 km/h: 5.0 l.
Carretera (conducció ràpida): 8.9 l.
Autopista a 120 km/h: 7.5 l.
Consum mitjà ponderat: 7.5 l.
Capacitat del despòsit: 50 litres
Autonomia mitjana (km): 617 l.
Distàncies de frenada
A 100 km/h: 52,8 l.
a 120 km/h: 73,6 l.
Dimensions
Llarg/ample/alt: 3,70/1.56/1,37 m.
Distància entre eixos: 2,42 m.

Citroën XM V6.24 (5.879.799 pts.)

Motor
Disposició: davantera transversal.
Nombre de cilindres: 6 en V.
Cilindrada: 2.975cc.
Arbre de lleves: dos en capçalera.
Núm. de vàlvules/cilindre: 4.
Alimentació: Injecció electrònica.
Compressió/combustible: 9,5:1/sense plom.
Potència màxima: 200/6.000 CV/rpm.
Transmissió
Tracció: davantera.
Caixa de canvis: 5 velocitats.
Velocitat 1.000 rpm 4a.. 5a.: 29.2/ 36,9 km/h.
Direcció
Tipus: cremallera, assistència variable.
Voltes de volant: 3,26.
Diàmetre de gir: 12,5 m.
Frens
Sistema (d./t.): discos ventilats/ Discos ABS
Suspensió
Davantera: independent.
Darrera: independent.
Rodes
Llantes: 6 x 15 polzades.
Pneumàtics: 205/60 ZR 15
Pes i capacitats
Pes: 1.475 kg.
Capacitat del maleter: 362.
Prestacions
Velocitat màxima: 234,5 km/h.
Acceleració 1 km des de 0 (seg): 28,8.
Acceleració de 0 a 100: 8.4 s.
Recuperació un Km des de 40 en 4a.: 31,8 s.
Recuperació un km des 40 en 5a.: 36,1 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a.: 8,1 s.
Recuperació de 80 a 120 en 5a.: 12,3 s.
Consum (1/100 km)
Ciutat (27,5 km/h de mitjana): 16,4 litres.
Carretera a 90 km/h: 9.0 l.
Carretera (conducció rapida): 18.6 l.
Autopista a 100 km/h: 11.4 l.
Consum mitjà ponderat: 13,7 l.
Capacitat dipòsit: 80 litres.
Autonomia mitjana: 535 km.
Distàncies de frenada
A 100 km/h: 44,6 m.
A 120 km/h: 62,5 m.
Dimensions
Llarg/ample/alt: 4.708/1.794/1.390 mm.
Distancia entre eixos: 2.850.

Opel Omega 2.6i CD (3.610.918 pts.)

Motor
Disposició: dav. longitudinal.
Nombre de cilindres: 6 en línia.
Cilindrada 2.594 cc.
Arbre de lleves: un, en capçalera.
Núm. de vàlvules/cilindre: 4.
Alimentació: injecció electrònica
Compresió/combustible: 9,2: 1/ gasolina sense plom.
Potència màxima 150/ 5.600 CV/rpm.
Par. màxim: 22,4/3.600 mkg/rpm.
Transmissió
tracció: darrera
Caixa de canvis:manual, 5 velocitats.
Velocitat 1.000 rpm en 1a, 2a, 3a: 7,9/ 14,3/22,6 km/h .
Velocitat 1.000 rpm 4a/5a: 31,4/37,4 km/h .
Direcció
Tipus: cremallera i assistència hidràulica.
Voltes del volant: 3,5.
Diàmetre de gir: —
Frens
Sistema (d./t.): discos vent./discos.
Suspensions
Davantera: independent.
Darrera: independent.
Rodes
llantes: 7x15 polzades
Pneumàtics: 195/65 Sr 15.
Pes i Capacitats
Pes total: 1.520 kg.
Capacitat del maleter: 350.

Prestacions
Velocitat màxima: 211,9 km/h.
Acceleració 1 km des de 0: 31,2 s.
Acceleració de 0 a 100 km: 10,1 s.
Recuperació 1 km des de 40 en 4a.: 34,8 s.
Recuperació 1 km des de 40 en 5a.: 40,9 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a.: 10,1 segons.
Recuperació de 80 a 120 en 5a.: 17,3 segons.
Consum
Ciutat (27,5 km/h de mitjana): 13,8 l.
Carretera a 90 km/h: 7,6 l.
Carretera (conducció ràpida): 12,8 l.
Autopista a 120 km/h: 9,8 l.
Consum mitjà ponderat: 11,5 l.
Capacitat del depòsit: 75 litres.
Autonomia mitjana: 590 km.
Distàncies de frenada
A 100 km/h: 46,7 m.
A 120 km/h: 60,8 m.
Dimensions
Llarg/ample/alt: 4.687/1.772/1.447 mm.
Distància entre eixos: 2.730 mm.

Renault 19 Chamade 16 V (2.342.602 pts.)

Motor
Disposició davantera transversal.
Nombre de cilindres: 4 en línia.
Cilindrada: 1.764 cc.
Arbre de lleves: Doble, en capçalera.
Núm. de vàlvules/cilindre: 4.
Alimentació: Injecció electrònica.
Compressió/combustible: 10: 1/super.
Petència màxima: 140/6.500 CV/rpm
par. màxim: 16.8/4.250 mkg/rpm.
Transmissió
Tracció: davantera
Caixa de canvis: manual, 5 velocitats.
Velocitat 1.000 rpm en 1a, 2a, 3a: 8,1/13,6,18,9 km/h.
Velocitat 1.000 rpm 4a./5a.: 25,9/31,5 km/h.
Direcció
Tipo: cremallera assitida.
Voltes de volant: 3.
Diàmertre de gir: 10,8 m.
Frens
Sistema (d./t.): discos vent./discos.
Suspensions
Davantera: independent.
Darrera: independent.
Rodes
Llantes (polzades): Alumini (6.5 J x15).
Pneumàtics: 195/50 VR15.
Pes i capacitat
Pes total: 1.500 kg.
Capacitat del maleter: 400.

Prestacions
Velocitat màxima (km/h): 214.
Acceleració 1 km des de 0: 29,9s.
Acceleració de 0 a 100: 8,9 s.
Recuperació un km des de 40 en 4a.: 33,9 s.
Recuperació un km des de 40 en 5a.: 39,2 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a.: 9,8 segons.
Recuperació de 80 a 120 en 5a.: 13,9 segons.
Consum (1/100 km)
Ciutat (27,5 km/h de mitjana): 10,2 l.
Carretera a 90 km/h: 6,1 l.
Carretera (conducció ràpida): 12,0 l.
Autopista a 120 km/h: 8,3 l..
Consum mitjà ponderat: 8,8 l.
Capacidat del depòsit: 55 litres
Autonomia mitjana: 581 km.
Distàncies de frenada
A 100 km/h: 43,2 m.
A 120 km/h: 63,6 m.
Dimensions
Llarg/ample/al: 4.260/1.690/1.410 mm.
Dsitància entre eixos: 2.540 mm.

Nissan Primera 1.6 SLX (2.174.588 pts.)

Motor.
Disposició: Davantera transversal.
Nombre de cilindres: 4 en línia.
Cilindrada: 1.597 cc.
Arbre de lleves: 2, en capçalera.
Núm. vàlvules/cilindre: 4.
Alimentació: carburador de doble cos.
Compressió/combustible: 9,8: 1/gasolina 97 octans.
Potència màxima: 13.7/4.000 CV/rpm.
Transmissió
Tracció: davantera.
Caixa de canvis: manual de 5 velocitats.
Velocitat 1.000 rpm en 1a. 2a. 3a: 8,1/13,7/20.9 km/h.
Velocitat 1.000 rpm 4a./5a: 29.0/36,7 km/h.
Direcció
Tipus: pinyó i cremallera assistida.
Voltes de volant: 3.
Diàmetre de gir: 10.3 m.
Frens
Sistema (d./t.): discos vent./tambors.
Suspensions
Davantera: independent
Darrera: independent.
Rodes
Llantes (polzades): 5 J x13.
Pneumàtics: 165 R 13 82 T.
Pes i capacitat
Pes total: 1.075 kg.

Capacidad del maleter: 370l.
Prestacions
velocitat màxima: 174,1 km/h.
Acceleració 1 km des de 0: 33,4 s.
Acceleracióde 0 a 100: 11,5 s.
Recuperació un km des de 40 en 4a : 36,8 s.
Recuperació un km des de 40 en 5a : 41,0 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a: 13,7 s.
Recuperació de 80 a 120 en 5a: 19,7 s.
Consum
Ciutat (27,5 km/h de mitjana): 11,5 litres.
Autopista a 120 km/h: 8,9 l.
Comsum mitjà ponderat: 9.0 l.
Capacitat depòsit: 60 litres.
Autonomia mitjana: 617 km.
Distàncies de frenada
A 100 km/h: 54,5 m.
A 120 km/h : 82,0 m..
Dimensions
Llarg/ample/alt: 4.400/1.700/1.300 mm.
Distància entre eixos: 2.550 mm.

BMV 325 i (4.321.014 pts .)

Motor
Disposició: davantera longitudinal.
Nombre de cilindres: 6, en línia.
Cilindrada: 2.492 cc.
Arbre de lleves: 2 en capçalera.
Núm. de vàlvules/Cilindre: 4.
Alimentació: injecció electrònica.
Compresió/combustible: 10; 1/sense plom.
Potència màxima (CV/r.p.m): 192/5.900.
Par. màxim (mgk/r.p.m.): 25/4.700.
Transmissió
Tracció: Darrera
Caixa de canvis: 5 velocitats.
Velocitat: 1.000 rpmen 1a, 2a, 3a, : 8,6/14,5/21,9 km/h.
Velocitat 1.000 rpm en 4a, 5a: 29,9/36,5 km/h.
Direcció
Tipus: cremallera assitida.
Voltes de volant: 3,4.
Diàmetre de gir: 10,4 m.
Frens
Sistema (d./t.): discos vent./ discos ABS.
Suspensions
Davantera: independent.
Darrera: independent.
Rodes
Llantes (polzades): 7 x 15
Pneumàtics: 205/60 ZR 15
Pes i capacitats
Pes: 1.295 kg.

Capacitat del maleter: 410.
Prestacions
Velocitat màxima: 234,2 km/h.
Acceleració 1 km des de 0 27,9 segons.
Acceleració de 0 a 100: 7,4 segons.
Recuperació 1 km des de 40 en 4a: 31,7 s.
Recuperació 1 km des de 40 en 5a: 35,9 s.
Recuperació de 80 a 120 en 4a: 8,4 s.
Recuperació de 80 a 120 en 5a: 12,0 s.
Consum (1/100 km)
Ciutat 27,5 km/h de mitjana): 11,4 litres.
Carretera a 90 km/h: 8,0 l.
Carretera (conducció ràpida): 13,8 l.
Autopista a 120 km/h: 10,1 l.
Consum mitjà ponderat: 11,8 l.
Capacitat del depòsit: 65 litres.
Autonomia mitjana: 550 km.
Distàncies de frenada
A 100 km/h: 44,7 m.
A 120 km/h: 60,6 m.
Dimensions
Llarg/ample/alt: 4.443/1.698/1.393 mm
Distàncies entre eixos: 2,700 m.

El disseny català destacat a València. RAFA GIL

Dissenyadors il.luminats. Les primeres jornades del disseny i la il.luminació es van celebrar els passats 18, 19 i 20 al recinte de la Fira Mostrari Internacional de València. El català Sergí Devesa, el més jove dels participants, va destacar en aquesta reunió per la seua producció en l'exposició permanent del London Design Museun.

4.000 Milions de capital risc valencià. Grups inversors i entitats financeres de València participaran amb un 50% en la societat Valencia-Desarrollo de capital risc promoguda per la Generalitat, amb una aportació de 4.000 milions de pessetes.

L'equip directiu de Crisol-València. RAFA GIL

Un gresol comercial. La cadena de tendes Crisol, propietària de l'editorial Aguilar de Madrid, obrirà el proper 15 de desembre un espai comercial a València per a la venda de llibres, discos i productes d'oci. Crisol té quatre botigues a Madrid i una a Barcelona.

Mala llet per a la gestió. La Unió de Pagesos del sector lleter de Catalunya ha denunciat la "mala gestió" de l'administració central i autonòmica en el pla financer de les explotacions.

L'impagament de nòmines trau els treballadors d'Imepiel al carrer

Els treballadors d'Imepiel tornen a eixir al carrer novament demanant el cobrament de les seues nòmines dels mesos de setembre i octubre (vegeu EL TEMPS, 384) que encara, a pesar de les promeses del delegat del govern, no han estat pagades.

En el moment de redactar aquesta informació, quatre membres del comitè d'empresa, acompanyats per l'alcalde de la Vall d'Uixó, Ernest Fenollosa, i per representants de l'administració autonòmica, es trobaven a Madrid negociant amb representants de l'administració central (Patrimoni de l'Estat) el cobrament dels salaris endarrerits.

D'altra banda, respecte a la retirada de l'oferta de compra d'una part de les accions d'Imepiel de l'empresari català Ricard Vila, Manolo García, membre del comitè d'empresa, ha declarat a EL TEMPS que aquesta "és una retirada estratègica de Ricard Vila".

Els treballadors havien refusat l'oferta de compra i el nou pla de viabilitat que Vila havia ofert a causa de la nova reducció de treballadors –segons aquesta nova reducció la plantilla passaria de tenir 750 treballadors a uns 400–, encara que García ha declarat que "no estem en contra de la reducció, el que volem que ens diguen és com es produirà i per què aquest nombre de comiats".

Respecte a les declaracions que el director general del Patrimoni, Luis Alcaide, va fer al Congrés dels diputats el darrer 13 de novembre, en què deia que "el govern s'havia equivocat en la venda d'Imepiel (i també de Marcol)", García ha dit que "Patrimoni de l'Estat havia assegurat al Consell de Ministres la solvència de Cusí, quan sabia que Cusí no seria l'últim mantenidor de l'empresa". A més, la denúncia presentada pel comitè d'empresa per la qual s'acusava Josep Cusí d'irregularitats de gestió, continua els tràmits de declaracions.

D.H.

El que hem menjat

Els hàbits alimentaris dels espanyols han experimentat una evolució lenta però contínua, condicionats sobretot pel nivell de rendes durants els últims anys, segons afirma un estudi recent elaborat per l'organització del Salón Internacional de la Tècnica Avicola i Ganadera de Barcelona. El saló s'ha celebrat enguany del 12 al 15 de novembre.

Durant 1989 es van comptabilitzar unes despeses totals d'alimentació a l'estat espanyol de 6,4 bilions de pessetes, un 7,1% superior a les de l'any anterior. Segons l'informe agro-pecuari, el consum de carn va ser de 57 quilos per persona, el que va representar unes despeses de 35.011 pessetes per càpita. El pollastre, entre tots els tipus de carn, va ser el més venut, (16,7 quilos/persona). De carn porcina es van consumir 9 quilos/persona i de boví, 8 quilos/persona.

Els altres productes derivats del sector agro-pecuari van arribar a les quotes següents: 231 unitat d'ous per persona, sempre durant 1989; llet líquida, 106 litres/persona amb unes despesses de 8.635 pessetes per càpita. Aquest tipus de llet va ser comprat pel 91% de les llars espanyoles. Les quantitas de iogurt van sumar 7,5 litres/persona, mentre que el formatge va representar uns 5,3 litres/persona/any.

Respecte a la situació actual de l'agricultura europea, l'estudi tècnic conclou que "des de fa alguns anys la productivitat de l'agricultura comunitària

ARXIU

ha anat en augment", el que significa que s'ha provocat una superproducció amb els corresponents excedents que han desequilibrat el mercat.

L'informe assenyala, d'altra banda, que durant els últims anys s'ha mantingut la tendència de reducció de les superfícies cultivades amb subvencions. Quant a la renda agrària, durant el 1990 es va produir un descens respecte a la de l'any anterior, però durant els tres últims anys, el conjunt va augmentar un 7%.

I.P.

La rebel.lió dels botiguers

Un dels punts que centrà el debat de les esmenes a la llei de Pressupostos del 92, que se celebrà el passat 19 de novembre al Congrés dels diputats, va ser l'impost d'activitats econòmiques (AIE). La seua aprovació –que comporta l'entrada en vigor el proper 1 de gener de l'any que ve– ha generat una reacció en cadena de protestes tant d'ajuntaments com de botiguers.

El nou impost permet a cada municipi fixar la pressió fiscal en el seu territori i els governs municipals no han perdut temps a aplicar els tipus màxims de manera provisional: molts no han pogut aplicar encara alguns dels seus impostos perquè no havien revisat el cadastre –molts d'ells passen per una situació econòmica dolenta o bé estan en bancarrota.

Les respostes no s'han fet esperar: d'un costat, la patronal catalana Foment del Treball insta els ajuntaments a demanar l'ajornament de l'aplicació de l'IAE fins el 1993, ja que no es coneixerà el cens de subjectes afectats fins l'abril o el maig del 92, moment en què les entitats locals tindran coneixement de la capacitat de recaptació de l'impost. Per tant, considera que l'actual fixació serà una "fixació a cegues". De la mateixa manera s'ha pronunciat la Confederació Empresarial valenciana.

D'una altra banda, mentre l'Ajuntament de Manresa –amb majoria de CiU– s'ha vist obligat ja a rebaixar l'IAE d'un 1,8% –màxim aplicable– a un

ARXIU

1,3%, mitjançant l'aprovació d'una esmena presentada per Esquerra Nacionalista (ERC-ENE), l'Ajuntament de Sant Cugat del Vallès n'ha demanat l'ajornament a l'1 de gener de 1993, "justificat per la introducció de factors de desinformació als contribuents i la manca de seguretat jurídica".

Així mateix, els comerciants i industrials de Mataró tancaven durant una hora, el passat 20 de novembre, les portes per l'increment de l'impost –el més alt: el 2%. La Unió de Botiguers ha demanat que ningú es doni d'alta en el cens. I el termini acaba el 13 de desembre.

Joan Marí

Banquers a la presó

Sembla que les coses comencen a moure's dins de l'estat. Uns ciutadans que, fos quina fos la seva conducta, estaven fora de sospita, els banquers, ara veuen que es capgira tot i que de les oficines emmoquetades es pot anar a la preso. Això acaba de succeir-li al valencià Francesc Peiró, cap visible del Banco Europeo de Finanzas. Aquest banc va entrar en una mena d'UVI que té el Banc d'Espanya quan les malifetes descobertes, sobretot al mercat interbancari, fan sospitar que els banquers també poden ser lladres. Durant el règim anterior, l'únic banquer que es va veure transportar del Banc de Navarra a la presó va ser el cèlebre Palomeras. Però després, en totes les crisis bancàries (que van afectar 51 bancs) els grans bancs es van fer càrrec de les desferres, això sí amb l'ajuda substancial del Fondo de Garantía de Depósitos, mecanisme que, amb diners de tots, serveix per guarir ferides d'altres.

El banquers de la gran crisi dels 51 bancs han sortit sense greus estralls. Ara les coses comencen a canviar. El Banc d'Espanya, que no es caracteritza per la rapidesa de les seves reaccions, va decidir que el Banco Europeo de Finanzas era deutor de 17.000 milions de pessetes al mercat interbancari. Les sospites van agreujar-se quan es va descobrir que Francesc Peiró, que presumia de les seves magnífiques relacions amb Felipe González, va aconseguir un crèdit per l'interbancari de la Unicaja, que presideix també un presumpte militant del PSOE, Braulio Medel, que per a més inri és el president actual de la Confederació Espanyola de les Caixes d'Estalvi. Però les coses no han fet més que començar. A hores d'ara, amb Peiró a Carabanchel, se sap que el banc portava dues comptabilitats, que hi

havia una caixa B que rebia diner *negre* d'una clientela emmirallada pel tipus d'interès i l'opacitat fiscal. Sembla que en el seu deliri, Peiró va emetre Pagarés del Tresor, fins i tot forals, falsos. No ha pogut explicar al jutge què ha fet de 483 milions corresponents a un Pagaré Foral, de l'existència de la qual va informar fa pocs dies el diari *El Mundo*.

I, a més a més, sembla que els consellers es van atipar de concedir-se crèdits que els servien per comprar accions del Banco Europeo de Finanzas.

En fi: un pa com dues hòsties. I una esperança: que aquest incident no sigui tapat com un *incident de parcours* i sigui una mostra de la salut veritable del sistema bancari espanyol en vespres de la competència que vindrà.

Fabià Estapé

Juan Ortell, l'últim propietari de Marcol ha defraudat hisenda. ARXIU

EL TEMPS tenia raó. La delegació d'Hisenda a València va donar la raó a aquesta revista la setmana passada quan va confirmar que Juan Ortells, propietari de Marcol, va transferir fons il.legalment a empreses paral.leles. El mes de febrer passat EL TEMPS publicava ja els noms d'aquestes empreses: Gydesa i Gestrónica.

188 empreses per la innovació. Aquest ha estat el nombre que han concorregut als premis de l'Impiva, Institut de la Mitjana i Petita Indústria Valenciana.

Famosos Longines, 1991. ARXIU

L'hora dels guanyadors. La marca Longines va premiar els escriptors Camilo J. Cela i Pere Gimferrer recentment per la seua tasca literària divulgativa de la cultura.

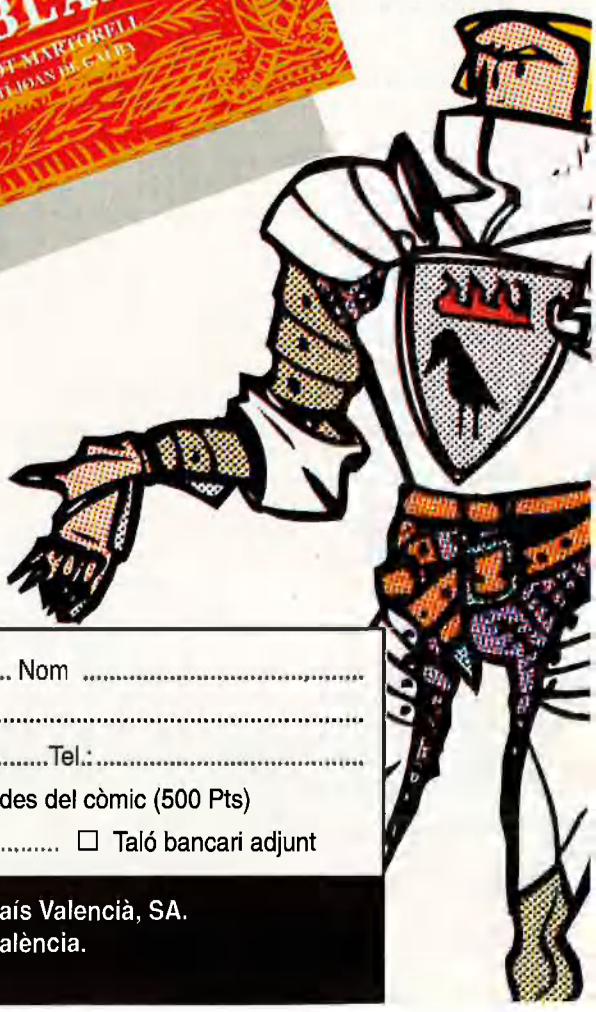
Catalunya, econòmicament maltractada. El president Jordi Pujol ha reiterat la passada setmana les crítiques contra "el tractament injust" que rep Catalunya de part de l'administració central pel que fa als temes econòmics, segons declaracions públiques durant un seminari organitzat per la premsa especialitzada.

El tèxtil desembastat. La producció de la indústria tèxtil espanyola ha disminuït un 9,1% durant el primer trimestre de l'exercici, segons dades recentment publicades per un estudi de la "Caixa". L'any passat, al llarg del mateix període, l'activitat del sector va baixar un 2,4%.

LES PORTADES DEL TIRANT

PORTADES DEL TIRANT
només 500 pts.
PORTADES DEL CÒMIC
només 500 pts.
(Despeses d'enviament incloses)

Cognoms ..... Nom .....

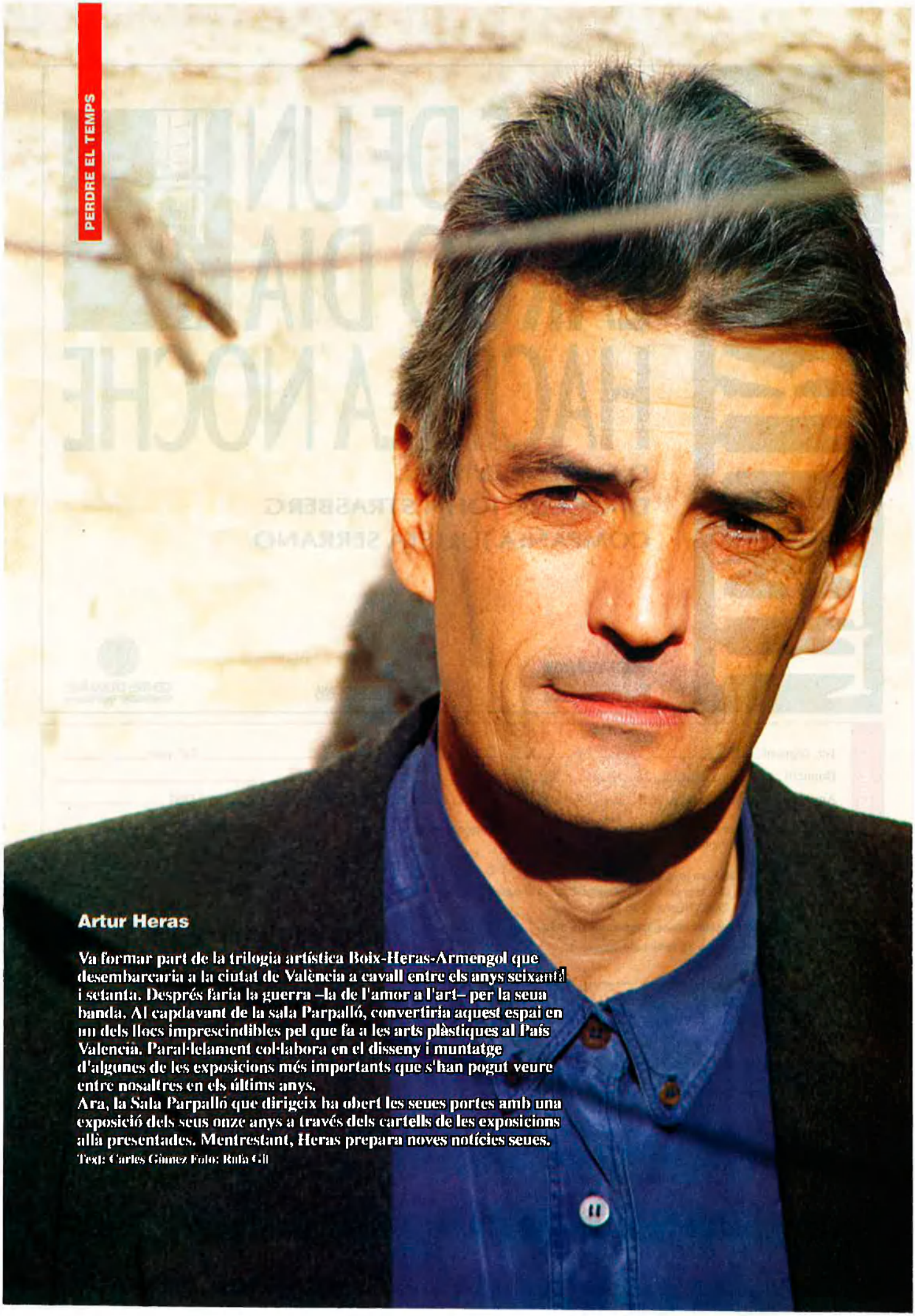
Adreça .....

CP: ..... Població: ..... Tel.: .....

☐ Portades Tirant lo Blanc (500 Pts) ☐ Portades del còmic (500 Pts)

Forma de pagament: ☐ Gir postal núm: ..... ☐ Taló bancari adjunt

Remeteu aquesta butlleta a Edicions del País Valencià, SA.
Baró de Càrcer, 40, p. 13. 46001 València.

Artur Heras

Va formar part de la trilogia artística Boix-Heras-Armengol que desembarcaria a la ciutat de València a cavall entre els anys seixantá i setanta. Després faria la guerra –la de l'amor a l'art– per la seua banda. Al capdavant de la sala Parpalló, convertiria aquest espai en un dels llocs imprescindibles pel que fa a les arts plàstiques al País Valencià. Paral·lelament col·labora en el disseny i muntatge d'algunes de les exposicions més importants que s'han pogut veure entre nosaltres en els últims anys.
Ara, la Sala Parpalló que dirigeix ha obert les seues portes amb una exposició dels seus onze anys a través dels cartells de les exposicions allà presentades. Mentrestant, Heras prepara noves notícies seues.

Text: Carles Gimez Foto: Rafa Gil

TEATRE PRINCIPAL

DEL 27 DE NOVEMBRE
AL 8 DE DESEMBRE 1991

TEATRE

VIAJE DE UN LARGO DIA HACIA LA NOCHE

D'EUGENE O'NEILL
DIRECCIÓ: JOHN STRASBERG
COMPAÑIA JULIETA SERRANO

IVAECM

MúsicA GENERALITAT VALENCIANA

CENTRE DRAMÀTIC GENERALITAT VALENCIANA

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____

Domicili _____ Població _____

Any de naixement _____ Professió _____ Tel. Treball _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 14.946 pessetes. (Firma)

Amb pagament:

☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)

☐ Semestral (2 rebuts de 7.473 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc).

28.600 (Europa) 35.100 (Amèrica)

•La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos.

Forma de pagament:

☐ Dom. bancària. ☐ Xec bancari adjunt

☐ Gir postal núm _____

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Distingits senyors: Caixa/Banc. _____ Agencia _____

Adreça _____ Població _____

Nom i adreça del titular del compte _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S.A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals

_____ de _____ 199 _____

siguen pagats amb càrrec: (Firma)

☐ C/c ☐ Llibreta Núm. _____

EL TEMPS

Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a.
Tel. (96) 352 48 69 • C.I.F. A-46186821
46001 VALÈNCIA

Laura és una rosa

Carlos Saura va posar *El Dorado* als seus ulls, les passarel·les l'han llançat a la fama... Inés Sastre. ARXIU

CINE

***El precio de la ambición.* Direcció: Martha Coolidge. Guió: Willingham, de la seva novel.la. Fotografia: Johnny E. Jensen. Intèrprets: Laura Dern, Robert Duvall, Diane Laddd, Lukas Heas, John Heard, Kevin Conway, Robert Conway, Robert Burke, Lisa Jakub. EUA. 1991.**

Són relativament nombroses les dones que avui dirigeixen i produeixen pel.lícules als EUA. Però els ha costat molts anys aconseguir-ho. Avui només els cinèfils i les estudioses feministes recorden Dorothy Arzner, la muntadora de clàssics silents com *Sangre y arena* i *La caravana del dragón*, la primera dona –i l'única en dècades– que va fer carrera a Hollywood com a directora; el fet que fos una lesbiana notòria no ha de considerar-se pejorativament, perquè és molt probable que ser masculina era condició sine qua non per a sobreviure en un món masculí al cent per cent. I únicament els historiadors saben que la francesa Alice Guy començà la seva carrera en el cinema en el 1897 amb la Gaumont i que –tan aviat com el 1910– tenia la seva companyia de producció a Nova York i era una cineasta molt respectada.

Executives com l'ex-actriu Sherri Lansing, que va estar una dècada al capdavant de la producció de 20th Century Fox, documentalistes com Barbara Kopple –autora del magnífic *Harlan County, USA*– i directores com Susan Seidelman –el gran èxit de la qual va ser *Buscando a Susan desesperadamente*– no constitueixen excepcions com en altre temps. Són les personalitats més destacades que actualment formen part de la professió, ja sigui dins o fora del sistema. Una professió en la qual no és fàcil destacar, se sigui home o dona. Per exemple, Martha Coolidge, directora d'alguna d'aquestes comedietes per a adolescents que avui contaminen el mercat, ha hagut de lluitar cinc anys per a realitzar *El precio de la ambición*, una pel·lícula on es contemplava el sud profund de manera inusualment equilibrada.

Segons Hollywood, el sud o és el món de Margaret Mitchell i Scarlett O'Hara, fet de galants cavallers, maques senyoretes i vistosos balls en elegants mansions quasi palladianes, o és el món gòtic de Carson McCullers, fet de negres perseguits i linxadors amagats sota blanques caputxes. *El precio de la ambición* –títol en castellà la relació del qual amb la pel·lícula és absolutament misteriosa–, proposa una perspectiva molt diferent. Ignora el cronista si Martha Coolidge és del sud. Però del sud –i antic col·laborador de Stanley Kubrick– és Calder Willingham, autor de la novel·la que inspira la pel·lícula. Però la visió és inequívocament femenina.

En la seva memorable *Susana*, Luis Bunuel es va burlar del tòpic establert en tants melodrames de la dona dolenta que arruïna una llar pacífica i honorable. Però la Coolidge capgira tranquil·lament el tòpic. Perquè aquesta Rose promíscua –la protagonista–, l'espontània sensualitat de la qual està a punt de provocar una catàstrofe, és un ésser essencialment innocent. I aquesta pel·lícula plàcida i sensible, admirablement interpretada per Laura Dern i pels seus companys de repartiment, pren la defensa enfront de la tradicional hipocresia del sud respecte a les dones i la seva sexualitat.

José Luis Guarner

La Filmoteca de la Generalitat valenciana organitza un seminari amb el títol Viatge a Fellinilàndia, a càrrec del professor Paulino Viola, que tindrà lloc del 2 al 5 de desembre.

El seminari constarà de diferents sessions que tractaran d'una manera exhaustiva l'univers del cineasta Federico Fellini: els temes, els personatges, l'època, els films, les diferents etapes, la seua visió... etc.

El retorn del *kleenex*. ¿Recordeu *Cinema Paradiso*?, ¿qui no va acabar la pel.lícula amb un nus a la gola i una certa humitat als ulls –per no dir alguna que altra inundació–? Ara, Giuseppe Tornatore, el seu director, torna amb un nou llarg metratge titulat *Estan todos bien* –reincidint en el gènere melodramàtic que li va fer entrar per la porta gran en les antologies del cinema–, en aquesta ocasió, amb un protagonista de luxe: Marcello Mastroianni. El carismàtic actor encarna un pare sicilià que fa un viatge per tota la península italiana per a trobar i juntar els seus fills. Però hi ha més sorpreses: el retorn de Salvatore Cascio, el dolç Toto de *Cinema Paradiso*. Continuarem informant-vos.

Dues dones i un destí. Una *road movie* amb dues protagonistes femenines era l'última cosa que podia esperar-se d'un director com Ridley Scott, autor d'*Alien* i *Blede Runner*, i en canvi *Thelma i Louise* ha estat situada entre les pel.lícules mes apreciades per la crítica internacional i va ser una de les més comercials de l'estiu passat a Estats Units.

Ara, en les nostres pantalles, amb Susan Saradon i Geena Davis.

Imprescindible

Arena València i Garage, continuant la línia a què estan acostumant la ciutat de València de múltiples concerts, va oferir, el passat dimecres 20, l'actuació del grup de Nova York The Fuzztones, "una de les úniques bandes de rock & roll" –que diuen ells mateixos–. *Lysergic Emanations*, *Nine Months Later*, *Live in Europe*, *In Heat*, *Link Protrudi and The Jaymen* –és un disc en solitari dels seu líder, Rudi Protrudi–, i ara, un nou LP acabat d'enregistrar a Los Àngeles, *Brain Drops*, que estan promocionant en aquesta gira. El divendres 22, la visita va ser de *Siniestro Total*, i el dilluns 25 *The Cramps*, amb més rock, que serà el grup que farà que la temperatura ambient puge uns graus més. Erotisme, i un so demoníac, rock sinistre i una temàtica digna de haver estat feta per el mateix diable dibuixen el perfil d'una banda l'exhibició de la qual no cal predre's.

ARXIU

Clàssica a València. El dissabte dia 30, a les 19'30 h., concert de l'Orquestra Nacional de Rússia, amb Ivo Pogorelitx –piano– i Mikhaïl Pletniev –director–. Obres de Txaikovski i de Beethoven.

Orquestra Ciutat de Barcelona i Gil Shaham. Sota la direcció de Serge Baudo. Interpretaran *Benvenuto Cellini*, obertura, de Berliotz, *Concert per a violí i orquestra, op. 35* de Txaikovski i *Simfonia núm. 1* de Dutilleux.

Del 29 de novembre a l'1 de desembre.

XX salons de tardor: una mostra retrospectiva

ART

La celebració del 150 aniversari de la Caixa d'Estalvis de Sagunt ha donat lloc a una sèrie d'activitats commemoratives d'aquesta efemèride. Entre altres volem destacar l'oportuna iniciativa de portar endavant una àmplia mostra retrospectiva –el comissari de la qual és el crític d'art Manuel Muñoz Ibánez– on s'apleguen els primers premis dels Salons de Tardor de pintura, promoguts per aquesta entitat en vint edicions, del 1971 al 1991.

Cada reprentant mostra l'obra premiada en el seu moment juntament amb un obra actual. D'aquesta manera podem constatar el grau de variació que cadascun dels pintors ha introduït en el propi llenguatge artístic a través del temps.

D'altra banda, el conjunt de l'exposició permet sondejar cronològicament les preferències i tendències que han dominat en aquestes dècades; sempre tenint en compte els criteris dels jurats.

Com és sabut, al País Valencià es troben nombroses entitats que convoquen premis, biennals i salons dedicats especialment a la pintura i l'escultura. De fet, tota aquesta xarxa d'iniciatives constitueix, en bona mesura, un dels recursos i camins que segueixen els artistes per a donar-se a conèixer en el panorama artístic valencià.

Repassant la nòmina d'obres exposades en aquesta retrospectiva dels XX Salons de Tardor, no falten noms de pintors dels quals és difícil recordar-se, encara que destaquen globalment noms que actualment són ben coneguts en l'horitzó artístic valencià. Això prova que almenys des dels inicis com a artistes presentaven el suficient interès, en els respectius treballs, per a merèixer l'atenció dels jurats.

Així, cal citar Adrià Pina, J.L Albelda, J. Chapa, J. Barberà, M. Sáez, J. Giménez de Haro, José Morea o Antoni Miró, entre altres.

L'edició d'un llibre/catàleg, amb un estudi solvent de M. Muñoz Ibánez sobre la trajectòria i la significació actual dels Salons de Tardor, pot dir-se que es converteix en un oportú document d'aquest esdeveniment.

Romà de la Calle

Adrià Pina, ***Viena.*** ARXIU

La Galeria Paral·lel 39 de València presenta, del 14 de novembre al 10 de desembre obres de Manuel Rufo. Aquest artista ha participat en diferents col·lectives, ha exposat en diferents edicions de ARCO, i també ha dut les seues obres en exposicions individuals a Amsterdam, Bèlgica, Colonia, Los Àngeles i Portugal. També ha estat premi de pintura L'Oréal d'enguany.

La Pedrera s'apunta a les Olimpíades. La Caixa de Catalunya –propietaria d'aquest edifici– ha desenvolupat una col·lecció de fotografies de component creatiu que proposa descobrir amb ulls nous la Casa Milà, obra de Gaudí, a través d'una visió sorprenent d'algun dels seus racons, contextualitzats com a escenari dels principals esports olímpics.

Eduardo Sales al Centre Cultural de Bancaja València. Al voltant de 50 obres abstractes de mitjà i gran format d'aquest artista de València es podran contemplar durant els mesos de novembre i desembre.

La Stanza Vede. Amb aquest títol, presenta una exposició la fundació Antoni Tàpies de Barcelona de l'artista grec Jannis Kornelius, que reuneix prop de 160 dibuixos realitzats entre 1970 i 1990.

Al nivell 3, del 29 d'octubre al 5 de gener.

Piano al Paranimf de la Universitat de València

MÚSICA

Dimarts, 12 de novembre de 1991, 19'30 hores: Ramón Coll piano. Obres de Debussy i Ravel

En un número anterior d'EL TEMPS (387) ja ressenyàvem l'activitat musical de l'Aula de Música de la Universitat de València, dirigida amb lloable esforç i voluntat per Francisco Blasco Vercher, malgrat el reduït pressupost anual de l'esmentada aula (tan sols 3.000.000 de pessetes, sense comptar aquest cicle de piano d'aquest mes de novembre, que ha rebut amb el suport econòmic i el patrocini d'Iberdrola II).

El miracle de Francisco Blasco Vercher i de l'Aula de Música de la Universitat de València el podríem qualificar com "el miracle dels pans i dels peixos"; no podem entendre com, amb un pressupost tan raquític poden programar-se les següents activitats durant el present curs acadèmic: un cicle dedicat als guardonats en el Concurs d'Ajudes de la Universitat de València (desembre 91) per a intèrprets solistes, la mostra La Música al Cinema (gener 92), Músic, Mestre i Amic (febrer 92, cicle dedicat a professors de qualsevol especialitat disposats a fer un recital, presentar un alumne i mantenir una xarrada amb el públic assistent), cicles de jazz, folk i música de cambra (març-abril-maig 92), Joves Intèrprets (abril 92), Música Experimental (maig 92), a més de concerts corals nadalencs i concerts didàctics (de novembre 91 a maig 92), a més del present cicle de piano, el qual ja ressenyàrem anteriorment a EL TEMPS.

Paranimf de la Universitat de València. ARXIU

I el passat dimarts, 12 de novembre, actuà dins d'aquest cicle el pianista català Ramón Coll. A Ramón Coll el vam poder escoltar dins de l'integral dels concerts per a piano i orquestra de Mozart al Palau, també ressenyat a EL TEMPS. Decididament, Coll es troba més a gust en la música de cambra, conversant amb el seu piano com a únic interlocutor. Les obres de Ravel ens mostraren eloquentment la delicadesa intimista d'aquest pianista correcte. Coll destacà sobretot en les pàgines més vellutades, com la *Pavana* o el *Claro de Luna* de Debussy, un dels bisos oferts al públic, un públic *in crescendo*, perquè s'havia duplicat l'assistència respecte al recital anterior.

Francisco Bueno

Diamonds and pearls. **Prince & The Power Generation. CD. Aisley Park /WB. 1991.**

Diamond and pearls és com una porta de luxe que dóna accés al ric i turbulent món de la música negra actual. Aquesta estança urbana immensa, on 2 Live Crew, Stetsasonic o Dream Warriors rastregen caus i magatzems infestats. On McHammer menja lluentons en vaixella de plata mentre assaboreix una Pepsi i Teddy Pendergrass cobreix de cotó el llit de dos enamorats.

Un paradís de banús en què es representa una òpera impossible i sofisticada titulada *Diamond and pearls*, apta per a blancs i negres i l'autor de la qual és un alquimista de Minneappolis que es fa anomenar Prince.

Després de l'irregular *Grafitti Bridge*, Prince ha refet el seu exèrcit i, bon punt acabat l'oportú entrenament i la borratxera caleidoscòpica al Paisley Park, l'ha rebatejat com New Power Generation. Una tropa en què trobem bona part dels músics que van acompanyar Prince en la seua última gira mundial i que ha permès al cap recrear-se en totes les facetes. Des de la psiquedèlia més espiritual ("Thunder"), al *tecno-funk* més rabiós ("Live 4 love"), passant pel *soul* i adobat amb jazz ("Insatiable"). No hi falta el Prince més brut ("Get off") ni l'alquimista *soul-rock* ("Cream") del celebrat *Sign of the times*. Tampoc la debilitat pel pop simfònic que revela el tema *Diamonds & pearls*, on Rosie Gaines està tremenda. ¿I *rap*?. És clar que hi ha *rap*. I del fi.

No se sap si destiny, però, per descomptat que no avorreix.

Juan M. Játiva

***Harp*, Philip Boulding, Sèrie Lands P.D.I E-30.2183**

"Hi ha discos que només poden ser escoltats a la nit. Durant el dia, mai no et podran plaure, hi ha milers d'ocells que grallen. Aquest m'ha convençut".

I qui em deia això, m'ho deia convençut, de matinada. Ara bé, segurament no hi ha per a tant, encara que cal tranquil.litat i pau (d'esperit, com la que reclama explícitament el tal Boulding) per escoltar aquest disc, i sobretot les dues petites joies –aquestes sí– que l'obren, *First of spring* i *June morning*.

Per a informació dels *connaisseurs* afegiré que aquest disc és produït i enregistrat al Nightnoise Studio (Portland) per Billy Oskay, el violinista de Nightnoise, que també toca adesiara. Així, encara que aquest disc no haja rebut el suport mediàtic tan treballat diastràticament per la Windham Hill, sabran per on van els tirs.

D'altra banda, també cal remarcar que es tracta, com el seu nom indica, d'un treball consagrat a l'arpa cèltica, exclusiva en força temes, i que no té un so, diguem-ne, irlandès, sinó, més aviat, això, pacífic: el gorg necessari per a qualsevol rierol.

Que les etiquetes, ja se sap, no determinen els continguts. I, sovint, escrivim allò que hauria de ser escoltat. Però, ¿on?

Juli Alandes

CATACRAC

ELS 10 DE CATACRAC

1. **Sopa de Cabra:** "Sota una estrella" (*Ben endins*, LP)
   Sau: "Encara que siguin de bar" (*Quina nit*, LP)
2. **Els Pets:** "Com més et conexo més m'agrada el teu gos" (*Calla i balla*, LP)
3. **Sangtraït:** "Timidesa" (*L'últim segell*, LP)
4. **Lax'N'Busto:** "Cel del nord" (*Lax'N'Busto*, LP)
5. **Umpah-pah:** "Bevent passat" (*Raons de pes*, LP)
6. **080:** "Jamie" (*A la revolta*, LP)
7. **Bars:** "On has estat" (*Mala idea*, LP)
8. **DB:** "M'agrada" (*Bumerang*, LP)
9. **972:** "No ho puc evitar" (*Tot és mentida*, LP)
10. **Kitsch:** "Confessió" (*Kitsch II*, LP)

Jaume Papell, veu de Tancat per Defunció: "Malgrat que ens costi agafar el tren dels grups punters, s'està obrint camí per als que venim darrere".

Llença-t'hi. Segon plàstic. I un crit "a aquells que acaben de viure una època dolenta, d'aïllament, per dir-los: "A viure un altre cop"". O: "Anima't i compra'l".

—*¿Què representa* Llença-t'hi*?*

—Fer el que volíem des de fa temps, perquè, malgrat tenir clar quina música vols fer, sempre hi ha inconvenients econòmics –instruments...– que t'impedeixen aconseguir-la.

—*¿Sou un grup privilegiat, en el sentit que la discogràfica us ha fet un vídeo promocional?*

—Es pot considerar un privilegi o no. La discogràfica, que també ens fa de manager, ha cregut que val la pena arriscar-se després d'un estiu en què hem fet molts *bolos*.

—*Però vídeos no subvencionats se'n fan molt pocs.*

—S'ha de tenir en compte, també, que el cinema és car. De totes maneres, si hem de viure d'alguna cosa és dels concerts que fem, perquè de les vendes de discos no es fan peles. I les discogràfiques que editen en català són poques i són empreses encara molt petites. Que no es pensi ningú que això és Xauxa.

—*Sou, juntament amb Lax'N'Busto, Kitsch, Umpah-pah i algun altre, els encarregats de trencar la primera línea dels "quatre punters"?*

—Penso que sí, que ja s'està obrint camí pels que venim darrere; nosaltres, per exemple, l'altre dia van fer el *bolo* número cinquanta. Però s'ha donat aquest fenomen: els quatre que primer aconseguiren un nom han entrat en una dinàmica que els ha disparat; han tocat més, s'han donat a conèixer; els

Tancat per Defunció. ARXIU

ajuntaments només els han contractat a ells i als altres ens costa agafar aquest tren.

—*¿Per on creus que anirà la tria un cop esvaït el boom?*

—Crec que ha de ser una tria natural. Per molt que el rock en català sigui un fenomen de comarques i la gent no tingui una tradició *rockera*, saben veure quan un grup té alguna cosa a dir i quan damunt l'escenari passa alguna cosa. Els artistes que aconseguen tenir un *feeling* i una sinceritat –agafin l'estil que agafin– tindran sortida.

—*¿Tancat per Defunció és un grup sincer?*

—Bé, jo faig les lletres quan em *ve l'ona* de fer-ho; construeixo lletres de tant en tant, però trobo comercial fer temes contraculturals o polítics perquè estan en vigència, penso que ha de ser natural. Nosaltres busquen el costat introspectiu i personal d'aquests temes. **Joan Marí**

Urbàlia Rurana. ARXIU

La Nit de Cançó dels Països Catalans, que tingué lloc al Pavelló d'Esports de Cassà de la Selva (el Gironès) el passat 16 de novembre va comptar amb la presència de cinccentes persones, tot i coincidir amb l'estrena de la darrera obra d'Els Joglars. Xavier Dallerès (Andorra), Ceràvola i Sòggiu (l'Alguer), Anton Abad (Franja de Ponent), Urbàlia Rurana (País Valencià), Pere Figueres (Catalunya Nord), Murenu i Victorí (les Illes) i Josep Tero (Principat), van ser el partipants d'aquesta mostra representativa de la cançó catalana, que es va obrir

Josep Tero. ARXIU

amb una taula rodona sobre Els Setze Jutges i la Cançó, en la qual Miquel Porter i Moix –primer d'Els Setze Jutges– va afirmar: "Si ara cantés faria rock, però un rock més contundent i crític que el que fan molts dels grups catalans actuals".

Mi-te'ls. En EL TEMPS núm. 388 apareixia, en aquesta secció, un article sobre el grup tarragoní. La foto que il·lustrava l'esmentat article no corresponia, per una errada d'impremta, al grup, sinó al grup sabadellenc BB sin sed. Els Mi-te'ls som els que apareixen en aquesta mateixa pàgina acompanyant l'agenda.

AGENDA

Dijous, 28 de nov.
—Tancat per Defunció i Kitsch a la Sala Zeleste, a Barcelona (el Barcelonès).

Divendres, 29 de nov.
—Tancat per Defunció al Pavelló a la Selva del Camp (l'Alt Empordà).
—Detectors a la Sala Ubbe a Balaguer (la Noguera).
—Karda Fàstic i Taxitat? a l'Envelat, a Gurb de la Plana (l'Osona)

Dissabte, 30 de nov.
—Detectors a la Sala Crisol, a Valls (l'Alt Camp).
—Lax'N'Busto a la Pista Castell, a Balaguer a les 23h.

TEATRE

L'oncle americà de Boadella

D'aquest oncle americà es parlarà força. Ja ho veureu. En l'aventura del parent, Albert Boadella i Els Joglars hi han implicat mites, manifestacions folklòriques molt "essencials", pràctiques clíniques aberrants, mares de Déu, personatges històrics tocats per la llegenda i la glòria i personatges d'un present immediat ineludible, i fins algun *marine* que aconseguí entafonar-s'hi en el darrer moment. L'escudella ha estat cuinada per una tropa de malalts mentals i de psiquiatres encarregada de rememorar el Cinqué Centenari amb una alegre i incontinent ferotgia. Després de les primeres sessions celebrades a Girona, ja s'ha vist que *Yo tengo un tío en América* serà una disbauxa que provocarà onades de curiositats multitudinàries.

Albert Boadella. D UMBERT

L'espectacle sembla condemnat a generar una gran quantitat de literatura amb pretensions vagament sociològiques, a més dels previsibles sermons i condemnes per part dels que notaran que "el tío" els pessiga cruelment el sistema neurovegetatiu. Hi haurà, també, la manipulació interessada i cínica que se servirà de la darrera proposta d'Els Joglars per agredir les institucions que li han donat suport i, concretament, els que remenen les cireres del Quinto Centenario. L'*Abc* ja ha donat el senyal de sortida en un article editorial emblemàtic. El joc de la denúncia raquítica i emprenyadora ja ha començat. Això rutlla...

Cal suposar, que enmig de l'aldarull que s'endevina, les qualitats de l'espectacle restaran oblidades en una penombra massa vergonyant. I crec que, des d'aquesta secció, convé dir que *Yo tengo un tío en América* ofereix la prova eloqüent d'un treball col.lectiu enormement precís i exigent. En primer lloc, pel simulacre teatral mateix, és a dir, per l'esforç d'identificació dels actors amb la tipología dels grups protagonistes del sarau. En aquest cas, uns psicòpates amb els seus psiquiatres que d'altres haurien tractat amb quatre pinzellades tòpiques i que Boadella ha volgut entestar-se, una vegada més, a fer de la seva imitació un exercici actoral esplèndid. Com se sap, l'espectacle s'ha bastit entorn d'una metàfora contundent: els interns d'un frenopàtic organitzen un psicodrama on ells representen una tribu d'indígenes americans i els metges assumeixen, des de l'òptica del joc terapèutic dels interns, el paper dels descobridors i conqueridors espanyols. L'argument facilita el bigarrament de temes, el caos expositiu i l'acumulació de seqüències satíriques o sarcàstiques de naturalesa molt heterogènia, però no estalvia –no ha volgut estalviar– la disciplina de interpretació individual ni reptes notables en la tasca del grup.

És indefugible subratllar, en aquest darrer sentit, la sorpresa que subministra la companyia en moure's amb molta seguretat pel terreny del ball flamenc. Si en *Virtuosos de Fontaineblau* (1985) Els Joglars s'ensinistraren en la gestualitat i els tics dels intrumentistes orquestrals, ara els trobem en unes maniobres irròniques i suggestives, on la "desconstrucció" i l'acoblament d'un conjunt de *bailaores* ens parla de moltes hores de treball. És un dels exemples més vistosos del rigor que abans s'apuntava. Un altre el subministra el tractament escenogràfic i el peculiar sistema d'il.luminació que atorga un relleu rigorós a tots els elements escènics. *Yo tengo un tío en América* potser no és un espectacle perfectament rodó, potser algunes situacions s'allargassen massa... Però més enllà de la gresca permanent, de l'acudit més o menys agosarat, com el d'una Isabel la Catòlica/reina Sofia, no es pot perdre de vista tot allò que Boadella i el seu grup aporten amb una estricta "seriositat" teatral.

Joan Anton Benach

El grup Bambalina Titelles, dirigit en aquesta ocasió per Carles Alfaro, presenta a la sala Moratín de València l'espectacle *Quijote*. Es tracta d'un Quixot diferent, fora dels seu espai i del seu temps, però que en el fons aconsegueix no sols no deslligar-se de l'obra, sinó introduir-hi públic i titellàires. Del 20 de novembre a l'1 de desembre.

Viaje de un largo dia hacia la noche, d'Eugene O'Neill, es representarà al teatre Principal de València del 27 de novembre al 8 de desembre. Es tracta d'una coproducció sota la direcció de John Strasberg –amb Julieta Serrano, Héctor Alterio, Jaume Valls, Ramon Madaula i Carmen Balangue– i ja s'ha representat als Festivals de Tardor de Madrid i Barcelona.

Carmen, en versió de Joan Casas i Toni Rumbau, a càrrec de La Fanfarra. Director: Toni Rumbau. Al Teatre Malic de Barcelona, els dies 21, 22, 23, 28, 29 i 30 de novembre.

Èdip, de Sófocles. Versió de Heiner Müller. Director: Matthias Langhoff. Cicle de Teatre Mediterrani. Espectacle en català. Al Teatre Poliorama, del 27 de novembre al 5 de gener.

Sota un vel d'estrelles, de Manuel Puig. Teatre a la Deriva. Traducció i direcció: Jordi Mesalles. Espectacle en llengua catalana. Del 28 de novembre al 15 de desembre, al Teatre Joventut de l'Hospitalet (Barcelonès).

Catalanish, d'Israel Horovitz. Sota la direcció de Carlos Lasarte. Int.: Anna Azcona, Luciano Federico, Bakalilu Jaiteh, Carme Jurez, Dietrich Grosse, Ayako Matsuzaki i Joan Raja. Fins al 30 de desembre, a Teixidors a mà-Teatreneu de Barcelona.

Duart de Sió, vi novell

El dia 8 de novembre es va presentar el vi novell de Duart de Sió, celler ubicat dins la Denominació d'Origen Penedès. En motiu de la presentació del primer vi novell d'enguany a Catalunya, es va celebrar al restaurant Masia Gibert de Sant Genís de Palafolls "El pi i el vi, festa del vi novell". "On hi ha pi hi ha bon vi", diu el refrany, i Duart de Sió ha volgut recuperar i reivindicar una tradició perduda. Ens ho expliquen en el llibret que han editat: fins no fa molt, a Catalunya i a altres pobles mediterranis o continentals, es posava una branca de pi a la porta de les tavernes, per indicar que ja havia arribat el vi novell". Enguany, aquest vi novell de Duart de Sió té, també, una significació important, perquè s'ha presentat una setmana abans que el Beaujolais Nouveau, primer vi francès que es comercialitza al país veí. El Beaujolais és famós (a banda de la seva qualitat) per la rivalitat que hi ha entre els cellers de la zona per aconseguir traure primer el producte.

El vi novell de Duart de Sió està elaborat a partir de les varietats de raïm macabeu (60%) i xarel.lo (40%). De color palla, potser excessivament pàl.lid, té petits defectes de limpidesa, a causa segurament a una precipitada estabilització del vi. D'aroma franc i net, recorda ràpidament a la varietat macabeu. A la boca predomina l'expansió de carbònic (propi de la joventut del vi) i els gustos àcids. És molt refrescant.

Montse Serra

'Bondia' tingui

GASTRONOMIA

***Can Bondia.* Terrassa. Tel.: 787.03.26. Tancat diumenge i dilluns. Vacances del 15 d'agost al 15 de setembre. Targetes, les habituals.**

¡I no s'entretingui! Al mig del Vallès Occidental, buscant el centre geogràfic de la població, gairebé enllaunada, de Terrassa i Sabadell, hi ha "Can Bondia". Aquest restaurant deu ser el pulmó gastronòmic d'aquestes dues ciutats industrials i superpoblades.

En Pere Verdaguer i Emazabel per part de mare, és un personatge que s'ha de tenir en compte. Recalco el cognom segon, perquè en Pere és fill de mare basca, d'Hondarribia, i com a bon basc és un bon cuiner, un bon menjador i un bon contertuli. Es un xerraire impenitent que fins i tot presideix una societat gastronòmica.

Durant molt de temps es va imposar la feina dura i lloable de recuperar plats i receptes per tot arreu. Ell, l'Esperança, la seva dona, i un *Dos Cavalls* atrotinat, van donar la volta a la Catalunya seca, la Catalunya més deixada de la mà de Déu i van entrevistar-se amb totes les padrines de les terres de ponent. I amb tot el material recollit –que no era poc– va fer-se professional.

I va obrir el seu restaurant, que no és altra cosa que el seu món particular. Allà té la casa, i el celler i les quadres dels seus cavalls i tot l'aviram i el jardí i, encara, un tros d'hortet.

Jo hi he menjat com un lladre. Resulta que vaig dedicar tot un matí de dissabte a caminar pels camins entranyables i encantadors de la muntanya de Sant Llorenç del Munt i vaig agafar una gana tremenda i endimoniada. A les tres de la tarda, doncs, m'instal.lava a "Can Bondia" i no me n'aixecava fins a quarts de vuit del vespre. I durant aquestes quatre hores i mitja va passar de tot. Vam xerrar pels descosits i, sobretot, vam xalar menjant. Us faré un xic d'inventari del que vam cruspir-nos sense cap mena de mania:

ARXIU

Un salmó fumat molt ben amanit amb un generós raig d'oli i un lleuger toc d'herbes i després una substanciosa sopa de peix plena de submarins que de tan densa havies de tallar-la amb ganivet. Un remenat d'ou amb bolets, carbasó i llagostins, celestial. Una original barreja de cigrons, botifarra i rossinyols feta a la perfecció. Un tall de rap, solitari, amb suc molt ben acabat. I un filet de carn de primera acompanyat de llenegues i petits trossets de fetge d'ànec que de tan bo, era deliqüescent. La rebosteria de la casa, molt delicada, i que podies remolar-la tu mateix amb una "Xocolata-colesterol" va resultar llaminera de veritat i van ser les postres més escaients.

I després, cafès i copes i havans i xerrameca. Ja us ho he dit, fins a quarts de vuit del vespre estiguérem entaulats.

Ara ja ho sabeu, a sis quilòmetres de Terrassa i a vuit de Sabadell, el jorn que us decidiu a anar-hi a menjar, de segur que tindreu "Bondia".

Pep Quintana i Riera

Truita amb suc

(Ingredients per a quatre persones)
- 4 alls pelats
- Una tasseta d'oli
- 2 cullerades de farina
- Una cullerada de pebre vermell
- 1/2 d'espinacs
- 4 talls de bacallà
- 1/2 de mongetes cuites
- 10 ous
- sal
- Dos tasons grossos de caldo

Elaboració:

En una paella farem una truita amb els espinacs, prèviament bullits, i els ous, reservarem en un plat la truita.

En una cassola de terra posarem l'oli i els grans d'alls picats, abans que els alls agafin color afegirem la farina, el pebre vermell i les dues tasses de caldo deixant que faci tot plegat xup-xup aproximadament 3 minuts, i tot seguit posarem la truita en el suc i mourem una mica la cassola perquè no s'agafi. Finalment afegirem el bacallà, previament enfarinat i fregit, i també les mongetes cuites.

Nota: Tal com va la recepta original, quan es fa la truita d'espinacs, s'hi posa all, encara que això és opció facultativa. Es un plat típic d'UlldeMolins (Tarragona), on la segona setmana de febrer de cada any es celebra la festa de la truita amb suc.

GENERALITAT DE CATALUNYA

gent.

QUE VA PER FEINA.

Gent que creu en ella mateixa. Gent que no espera que li ho donin tot fet. Gent que vol anar a més. Gent amb ganes de fer coses.

Aquesta és la gent que ha fet Catalunya. Que l'ha feta en un territori amb pocs recursos, que l'ha feta pagant més que no pas rebent, com ara mateix passa. Gent que treballa i s'esforça.

Que n'hi hagi molta, de gent així! Perquè aquests homes i dones són la garantia de la riquesa i del benestar, i també de la cultura i de l'energia moral del nostre poble.

La gent és la força de Catalunya.

LA gent ÉS LA FORÇA DE CATALUNYA

Pobres escocesos

DISSENY

Li confesse: m'agraden els quadres escocesos, els tartans. Em quede bocabadada davant la seua riquesa cromàtica (n'hi ha més de 100 tipus) i les estrictes regles de la seua combinatòria. La meua debilitat per aquest dibuix geomètric té a veure amb un afer eròtico-sentimental (què hi farem), i, sobretot, amb l'apropiació inconoclasta que va fer el *punk* de les faldilles escoceces, les *quilt* (¿qui no recorda els Sex Pistols?) i dels mateixos tartans en la seua demolidora rifada d'allò que representaven: el nacionalisme folklòric i el model d'elegància eixit dels col.legis. Un destronament canalla, el dels *punk*, que van tenir els seu hereus en l'anomenat *street style*, l'estil juvenil inconformista, creatiu i molt personalitzat que es pot veure als carrers de Londres i en els dissenyadors hereus d'aquest esperit com ara Vivienne Westwood, Boy George, Gaultier o Montesinos. Doncs bé, el bombardeig actual de quadres escocesos en revistes, grans magatzems, centres i galeries comercials, botigues i, és clar, al carrer, no té res a veure amb tot això. D'aquesta proposta dels quadres escocesos emergeix un tuf inconfusible a coentor, a ranci, a conservadorisme i a beateria. Aquest *revival* es fa en nom d'una elegància, la dels col.legis, que es pretén intemporal, indiscutible, amb "classe" i, en canvi, no és més que vulgaritat, avor-riment i conformisme. La culpa no és dels tartans: el que importa no és el drap sinó el sentiment.

L'any passat, sobre les passarel.les, els quadres escocesos es van anunciar com una tendència més al costat dels colors forts, els teixits brillants, la línia trapezi o els abrics curts. Els van proposar Oscar de la Renta (brodats amb lluentons per a la nit), Armani, Yamamoto, Genny o Gaultier, que n'és addicte, entre d'altres. Aquí, Loewe, la valenciana Dolores Enguídanos o la firma infantil Ramilans es va decantar per aquesta proposta. L'apel.lació a un valor segur, clàssic, proposat com a intemporal era, també en la majoria d'aquests casos, el missatge. Gaultier i Ramilans es van permetre algunes llicències. Però ja se sap que les passarel.les proposen i després els caps de vendes, els compradors i, finalment, els consumidors disposen. I aquests últims han disposat que els tartans siguen "la moda", "el que es porta" aquest hivern. Ja va passar l'any passat amb els *fuseaux*, el pantalons agafats al peu pel mig d'una tireta la petja dels quals encara es deixa sentir força aquesta temporada. En menys temps que es bufa un mixto es van convertir en l'arquitectura femenina per excel.lència de cintura cap abaix. Els *fuseaux* queden tibants al llarg de la cama, no marquen. "Dissimulen". Però no dissimulen res. Posen en evidència la falta de naturalitat, la hipocresia i els complexos. Com els tartans. Sort que l'ombra del *punk* és allargada i encara fèrtil.

Toni Picazo

Juan Ramilans. ARXIU

Lucio, plaça de l'Ajuntament, 11. València.

Des de la Revolució Francesa fins fa molt poc de temps els homes havien renunciat a la moda, al plaer d'agradar-se i d'agradar. Hi va haver homes, faltaria més, que es van rebel·lar contra aquesta castració dels sentits; van ser els dandis. Avui, afortunadament, tots volen ser-ho. Per això, és d'agrair apostes com la de Lucio, l'amo de la botiga que porta el seu nom. L'home que no vulga presumir que s'abstinga d'entrar-hi. Lucio no proposa una moda beata. Vist un home que no vol passar desapercebut, que vol sentir-se bonic i contemplat, que estima la vida, la nit, el risc i els fruits prohibits. En aquest sentit, els aparadors de la botiga són molt eloqüents. Ha estat pionera en la difícil, però segons ell grata, tasca d'educar el gust masculí. Després de Lucio els homes han acceptat colors vius i formes que posen de relleu l'anatomia. No espereu, doncs, trobar en aquest espai una elegància *chic*, a l'anglesa, ni tampoc l'avorrit *made in Italy*. La seua proposta són dissenyadors irats i contestataris del moment: Armand Basi, Richmond John, Nick Coleman, Destroy, Colin Harvey o Nanni. L'estiu del 92, Gaultier i Katherine Hammet augmentaran la nòmina de creadors que donen caràcter a aquesta casa.

Eva Vizcara

Carles Riba, encara

LLIBRES

Cartes de Carles Riba, II: 1939-1952. **Edició a cura de Jordi-Carles Guardiola. Editorial La Magrana. 617 pàgines. Barcelona, 1991.**

ARXIU

Ara que l'alta tecnologia ha envaït definitivament l'àmbit de la comunicació fins al punt de deshumanitzar qualsevol tipus de relació interpersonal, pretendre rebre una carta d'un altre quan la majoria hem renunciat a aquesta abellidora i benefectora pràctica representa gairebé un acte de fe. És un dels molts costums plàcids que s'han sacrificat en nom dels dubtosos beneficis del progrés i de la immediatesa. El fet, però, és que pel camí hi hem deixat massa gires de la pell: un moment de calma per retrobar-nos amb nosaltres mateixos i endreçar els pensament o fer-se entendre o expressar-se mitjançant l'escriptura. Avui les dolçors o els neguits de les esperes s'han reduït al "correo comercial" o a l'estat dels nostres comptes corrents.

Així les coses, el segon volum de la correspondència de Carles Riba resulta d'un interès que va més enllà del "gènere" epistolar. Aquest volum ens ofereix una doble i enriquidora possibilitat. D'una banda posa a l'abast uns documents a través dels quals tenim l'ocasió de rastrejar un seguit de pautes històriques i culturals d'un període molt concret que ens situen l'home i l'escriptor, l'intel.lectual, val a dir, a l'endemig d'un paisatge trasbalsat i desolador. De l'altre costat, hi tenim l'expressió escrita i ajustada a les necessitats que planteja aquesta experiència, les respostes que exigeix amb urgència, i, doncs, la manera com incideixen les turbulències de l'època en els moviments de l'ànima i també en els assumptes molt més prosaics del dia a dia. En un i altre sentit, la figura cabdal i el mestratge de Riba continuen sent una caixa que no sembla volgui esgotar les sorpreses. Només cal recordar a tall d'exemple el descobriment que va representar la publicació íntegra del *Carnet de notes* de l'autor de *Salvatge cor,* inclòs al volum IV de les *Obres Completes* (Edicions 62).

Retornem, però, al llibre d'ara. Pel que fa al contingut temàtic, em sembla que n'hi ha prou amb remetre el lector al pròleg, en què Carles Jordi Guardiola assenyala els principals motius que travessen el present volum. A tall orientatiu diré que les cartes abasten 14 anys de la vida del poeta: els que corresponen als anys de l'exili a França i el retorn a Catalunya o d'exili interior. Així mateix cal dir que són 69 els corresponsals als quals s'adreça Riba en aquestes cartes que, en gran part, es publiquen per primera vegada. Primer de tot cal remarcar, per si de cas encara hi havia dubtes, la confirmació directa i plausible del lloc central que ocupava Riba, punt de referència obligat durant aquells anys, dins la multiplicitat d'esforços per redreçar o mantenir la flama d'una cultura i un país. Això no li va estalviar susceptibilitats i enveges, tal com demostren les polèmiques amb Manuel de Montoliu o *La nostra Revista,* editada a Mèxic. Tot plegat –diu Riba–, producte "d'una mena neurosi que ens afecta col.lectivament".

Deixant de banda aquest "clima" de l'època que plana per damunt de tot el recull, també hi podem llegir, esparses, consideracions d'altra mena. En citaré tres escollides a l'atzar: una, el grup de cartes on aclareix els dubtes de Ricart per il.lustrar l'edició de *L'Odissea*; dos, quan escriu a Joan Gili, que "pensa en anglès" i que per aquest motiu "el català és sotmès a una tortura de sintetització que el pobre no es mereix" i que fa pensar en allò que va dir Gabriel Ferrater sobre "la dificultat de llengua" i "l'embolic gramatical" a les conferències sobre Riba dels anys 65-66 a la Universitat. Finalment, els consells que dóna a Santiago Pey sobre els beneficis de la mètrica i d'exercir la traducció en prosa per arribar a ser un bon poeta.

Sobre el pensament poètic de Riba ja s'han escrit algunes coses. Però, ¿quan es farà un estudi sobre la seva aportació lèxica?

Marc Soler

NOVETATS

Voltaire. *L'ingenu*. Trad. Josep Franco. Col. A la lluna de València. Ed. Bromera. Alzira. 1991.

Voltaire, aquest dimoni iconoclasta, irrespectuós, cínic i pensador "detergent" que ens convindria rellegir de tant en tant, ens porta de la mà de l'Editorial Bromera *L'ingenu*. Hèrcules racional i apassionat, incapaç de comprendre les convencions d'una societat hipòcrita, lluita desesperadament contra el destí.

Els Marges. Revista de Llengua i Literatura, num. 44. Ed. Curial. Barcelona. Setembre 1991.

Aquesta revista quadrimestral parla, en l'editorial d'aquest nou exemplar, sobre l'herència de la censura franquista en el món literari. Relacionat també amb l'època franquista es presenta l'estudi de M. Josepa Gallofré, *Les "nuevas normas sobre idiomas regionales"* . En la vessant lingüística hi trobem un dels estudis més profunds sobre la vocal neutra del català central. Destaca també la reelaboració del treball d'investigació de Joan-Manuel Ballesta: *Sobre la distribució complementària del subjuntiu i de l'infinitiu en oracions completives* .

Josep Murgades, co-director d'aquesta revista, manifestava recentment a EL TEMPS que *Els Marges*, malgrat ser la revista més fotocopiada del país, troba serioses dificultats per aconseguir subvencions per part de les institucions, a causa del suport que aquestes donen al que Murgades anomena "revistes faraòniques".

Una biografia coral

Lluís Permanyer. *Sagarra vist pels seus íntims*. Ed. La Campana. Barcelona. 1991. 357 pàgs.

Les biografies, els diaris i les memòries han servit tradicionalment per accedir a l'obra d'un autor, per endinsar-se en un temps històric i per familiaritzar-se amb els costums d'una societat concreta. Avui, els anomenats "gèneres de la memòria", que havien romàs al purgatori de la literatura menor, assoleixen, a més, uns nous valors estètics i, pel que tenen de ficció, concreció i pensament, funcionen com a eines de coneixement d'una realitat determinada. La validesa –i l'autenticitat– d'una semblança, d'una confessió o d'un epistolari rau en l'elecció dels fets i en l'estratègia de la seva presentació. Hi ha qui defensa que les circumstàncies i les disposicions vitals d'un autor no han d'anar lligades, necessàriament, a la morfologia i contingut ideològic de l'obra. D'altres, opinen que els formalismes ja han passat de moda. I també existeix qui, mogut per l'escepticisme, es pregunta, ¿pot ser objectiu aquell que recorda o aquell que explica?

El lector de *Sagarra vist pels seus íntims* s'adona aviat que aquesta és una biografia subjectiva i testimonial. Aquí es barregen la investigació periodística, la denúncia, l'exegesi i l'oració fúnebre. I es defuig el discurs teòric i la introspecció psicològica. Es tracta d'un llibre coral i viu on els personatges secundaris adquireixen, en certs moments, una importància fonamental: és el cas de Mercè Devesa, dona de personalitat aclaparadora i forta sensibilitat, presència individual que apareix al costat del poeta.

ARXIU

El present llibre detalla la cronologia i les circumstàncies que van acompanyar les creacions literàries de Sagarra. Es feina de lector, però, acostar-se als textos sense intermediaris, amb una mirada nova i actual. L'època històrica i els costums socials hi queden prou ben reflectits en les fites que van marcar l'itinerari de l'escriptor, en els testimonis personals i en els judicis de Permanyer, que acomet la defensa de Sagarra tot desemmascarant les contradiccions, els vicis i les actituds d'aquells "crítics " que, al seu torn, han estat mitificats en nom de la literatura, l'art o la nació. La vindicació, l'al.legat i la justificació es contraposen a la calúmnia, a l'atac, a l'acusació. Es un mètode tan legítim com qualsevol altre per tal de col.locar el dramaturg al lloc que li pertoca dins el nostre país i les nostres lletres.

Anna M. Gil

Permutacions

Montserrat Rodes. *La set de l'aigua*. Premi Miquel Martí i Pol. 1990. Pròleg de Joan Tarrida. Col. Els llibres de l'Escorpí. Poesia, núm. 143. Edicions 62. Barcelona 1991. 51 pàgs.

Al pròleg del llibre, Joan Tarrida esbossa el territori limitadíssim per on pot actualment circular la sensibilitat del poeta en recerca d'un hipotètic lector. Un territori que podria fer pensar que la impossibilitat de fer créixer el cercle obliga els poetes a expressar una recombinació innovadora dels elements que configuren el paisatge subjectiu. Es podria debatre si això és conseqüència del progressiu aïllament de l'individu o si al contrari és efecte de la creixent massificació, o una combinació dels dos.

Fora d'aquest debat, el que queda és observar si l'enèsima combinació trena el llenguatge superant els tòpics gastats. Aquest és el repte. En aquest cas, convé assenyalar que *La set de l'aigua*, de Montserrat Rodés, presenta elements importants per configurar una poesia

ARXIU

capaç de fugir del convencionalisme i la retòrica de la poesia de l'experiència. Probablement, el mèrit més gran del llibre està en la combinació dels símbols, de les metàfores que duu a terme Montserrat Rodés. Darrere l'objectiu d'expressar aquelles sensacions que configuren el seu paisatge interior –que s'intenta objectivitzar amb la veu de la segona persona– s'hi amaga una voluntat tenaç de no deixar perdre intensitat al poema. En aquest sentit, algunes peces són d'una seca precisió que despulla el sentiment.

La tensió que vertebra el poema prové d'aquest esforç per dibuixar els límits de la veu, un esforç, una tensió que, afegida al dolor, a la tristor d'algunes de les imatges de Montserrat Rodés, li fan dir "no tinc paraules, ni crits". La fragilitat, la buidor, la rigidesa de les estàtues que moren, aquest jardí de vidre, en penombra, que s'obre al lector remet a l'interès a cartografiar-lo, a dibuixar-ne exactament el perímetre, precisar-hi els objectes que permeten orientar-se, i també constatar la presència del desert, del mar, d'allò potser estèril i a la vegada fèrtil. El jardí és limitat, les fites són de vegades fàcilment identificables, les peces es poden canviar per altres, és impossible no reconèixer-hi la crisi de la devaluació del sentit; el dibuix, el canvi, és un traç segur.

Josep M. Lluró

Història i individu

Marc Granell. *Fira desolada.* Ed. Columna. Barcelona. 1991. 65 pàgs.

ARXIU

L'aparició de *Fira desolada* és una de les sorpreses més agradables de la present temporada poètica. El camp d'observació del llibre és la història, el poder en les seues distintes vessants, per una banda, i l'individu, que com un bri de pols és ventat per les ràfegues d'aquelles forces, forces que a poc a poc somouen la resistència de l'individu per acabar convertint-lo en un ens abstracte, en un fantasma de l'altra. L'autor concentra tots els seus esforços a convertir el vers en crit sentit i esgarrat davant l'horror que pot arribar a sentir un èsser humà. Per això el timbre tràgic que recorre els seus versos: però, alhora, com tot poeta moral, Granell hi aboca una mirada irònica, que de vegades esdevé caricaturesca, on el seu paper de contrast accentua el dramatisme en els poemes.

Serà en els poemes confessionals, que constitueixen els puntals més sòlids del llibre, on se'ns detallarà, en una reflexió descarnada i commoguda, els distints elements que conformen el dolor i l'horror: el sentit de culpabilitat, la necessitat de la màscara, la degradació individual, el pes de la història de la literatura arriben a fer sentir la vida com una malaltia, que, com a mecanisme, de sortida fa que es desitge una de les alegries del desclassat. Reconèixer i recórrer el buit, l'enuig provocat per la pèrdua de l'enyorança d'un paradís i de la idea de futur, de "la carícia dels dies que vindran", exigeix, conseqüentment, amargar el fracàs i la renúncia individuals i col.lectives, idea que travessa una gran part del llibre.

En la seua poesia l'esgarrament, el dolor, no cauen en el lament, sinó que són elevats a cant, a vertadera poesia. I és precisament això el que ofereix un segell particular als seus versos, la força expressiva dels quals es troba en la manera com el pensament és acompanyat d'un abundant sensualisme, ajudat d'unes imatges de gran força plàstica i d'altres a la manera vallejiana, amb un ritme sincopat i contudent, que ens introdueixen, com per immersió, en un clima desolat i tràgic, reforçat sovint per repeticions d'opressiva eficàcia.

Es, doncs, aquest, un gran llibre on Granell no ha volgut aïllar-se dels lectors amb culturalismes gratuïts, sinó que vol anar al seu encontre per mostrar-los el que ha aconseguit, amb la voluntat de fer vibrar les fibres més elementals del ser humà.

Francesc Calafat

ARXIU

RECOMANACIONS

Albert Ràfols Casamada, pintor, recomana aquesta setmana el llibre *El temps que fuig* de Tomàs Garcés.

"Es un diari interessant i a través d'ell és viu tot el món intel.lectual d'abans i durant l'època de la República. Es descriuen molt bé tots els paisatges i és un llibre que transcriu moltes vivències".

Per ensenyar i aprendre geografia

Roser Calaf i Masachs. *L'ensenyament de la geografia a l'escola.* Ed. Barcanova. Barcelona. 1991. 215 pàgs.

Un dels grans problemes de la geografia ha estat el de la substantivitat i funció. Per a molta gent la geografia és una disciplina que no arriba a tenir un espai propi. Segons aquesta hipòtesi la història, la sociologia, l'economia, l'urbanisme, etc., ocuparien moltes de les parcel.les que la geografia reivindica com a pròpies.

Els geògrafs, evidentment, no estan gens d'acord amb aquesta apreciació. Per ells la geografia sí que té substantivitat i funció. *L'ensenyament de la geografia a l'escola*, treball amb què Roser Calaf i Masachs va guanyar el VIII Premi Barcanova a la Renovació Pedagògica (1990), és un llibre en què l'autora intenta mostrar-nos la substantivitat i funció de la geografia. Cal dir, però, que el llibre no s'esgota en aquesta feina, sinó que Calaf ens ofereix també una panoràmica general del que ha estat la geografia alhora que ens proposa una metodologia per ensenyar i aprendre geografia.

A *L'ensenyament de la geografia a l'escola* trobem, efectivament, el "perfil" del que ha estat la geografia a través de l'exposició del pensament geogràfic d'autors com ara Rousseau, Decroly, Cousinet, Dewey, Harms, etc. I en el llibre trobem també les concepcions i la feina geogràfiques d'institucions capdavanteres com ara la Institución Libre de Enseñanza o l'Institut Escola (cal remarcar que l'autora posa al nostre abast el pensament d'alguns dels geògrafs de casa, com ara Galès, Santaló, Vila, etc.)

ARXIU

Després de l'excurs teòrico-històric, Calaf arriba a les conclusions: la geografia –que no s'ha de vendre al poder com sovint a fet– comporta el "desenvolupament d'actituds", permet d'adquirir un mètode de treball, convida a un "coneixement per a l'acció" que, a través de "l'adquisició d'un sentit crític" pot "conduir a un canvi". En certa manera, Roser Calaf –que té el mèrit de reconèixer que la geografia és una "disciplina subjectiva", cosa que implica el caràcter ideològic– entén la geografia a la manera, diguem-ne, *engagé*. La geografia, en fi, com a eina del canvi social. Una manera d'entendre la geografia que potser no és compartida per tothom. I és que això de mesclar la ciència (encara que sigui en forma de "disciplina") amb el canvi social (¿qui diu que és el que s'ha de canviar? ¿per què i en quin sentit s'ha de canviar? ¿segons quines prioritats?) no té darrerament gaire bona premsa.

En tot cas, allò que ineludiblement s'ha de remarcar d'aquest llibre és la metodologia de treball (les orientacions) que l'autora ens proposa. En aquest sentit *L'ensenyament de la geografia a l'escola* no defrauda. En definitiva, una bona eina de treball. Una mena de guia per posar-se a ensenyar geografia.

Miquel Porta Perales

Vallfogona de Riucorb. ARXIU

L'arxiu del Rector de Vallfogona, l'arxiu històric de la parròquia de Vallfogona de Riucorb, que es considerava perdut des de la guerra del 36, ha estat trobat casualment a l'arxiu comarcal de Reus. Conté la paperassa de la parròquia i és ple d'autògrafs de l'escriptor del Barroc. També conté el seu testament. Ha tardat tants anys d'aparèixer perquè tothom pensava que, si es conservava, havia d'estar en un arxiu eclesiàstic.

D.UMBERT

Pere Català Roca, sense poder confirmar de manera taxativa la catalanitat del naixement de Cristòfor Colom, apunta la hipòtesis de l'eventual ambient català i corsari del descobridor en el llibre *Un corsari anomenat Colom*, número 287 dels Episodis de la Història, de Rafael Dalmau Editor. També abona la tesi que Colom ja havia descobert el nou continent abans del 1492.

CARA I CREU

Jacint Ros Hombravella: "S'accentua la pèrdua de control econòmic de Catalunya"

Jacint Ros Hombravella, catedràtic de Política Econòmica de la Universitat de Barcelona, es pregunta si l'economia de Catalunya és decadent en un estudi que acaba de publicar a la col.lecció Biblioteca Cultural de Barcanova, que dirigeixen Ignasi Riera i Manuel Serrat i Crespo. *Catalunya: una economia decadent?* podria considerar-se, diu Joan Sardà i Dexeus en el pròleg, una mena de vademècum de l'economia de Catalunya. El llibre és bàsicament divulgatiu, però en el capítol dedicat a les relacions de l'economia catalana cap enfora, l'economista fa aportacions noves.

—¿Per què es demana si l'economia de Catalunya és decadent i quina és la resposta que dóna?

—Crec que la pregunta és rellevant. L'economia catalana es troba, com altres vegades en la història, amb una sèrie de reptes. Per exemple, es va terciaritzant i això genera preguntes. Una. ¿Podrà augmentar la productivitat? Hi ha un fenomen de desindustrialització que és preocupant. Després, la sangonera que representa els pagaments a l'estat central. Es valora en uns 700.000 milions a l'any el nostre saldo net amb l'estat central. Cada any és una mica més fort, més preocupant, com diu també Sardà i Dexeus en el pròleg. I després, el que algú ha dit "la venda del país". Hi entra molt capital privat de fora, estranger i de la resta.

—¿Ens estem venent el país?

—En cert sentit, sí; ens estem venent empreses. D'aquí, una pèrdua de control econòmic sobre el país. Sobre la qüestió que planteja el títol del llibre, sóc estoic i optimista. Estoic: el capital privat ha d'entrar. I optimista, perquè, en molts reptes anteriors, hi ha hagut una resposta positiva de l'economia catalana. De vegades diem que a l'empresari català li va la marxa. Reacciona als darrers moments, quan les coses es posen molt difícils.

—¿L'autonomia que tenim ha estat bona o dolenta, per a l'economia catalana?

—Jo diria que positiva. El fet que una part important dels serveis públics estigui en mans autònomes és positiu. Sempre és bo acostar els serveis a la gent i en certa manera, això s'assoleix, en part. A banda, hi ha una sèrie de feines de la política econòmica que des de l'autonomia es poden fer. Des de Girona hi ha una sèrie de competències en política econòmica, algunes desplegades i altres per desplegar. I en aquest sentit una sèrie d'estímuls a les empreses i al capital estranger es poden fer i, en part, s'ha afrontat. En conjunt, un balanç positiu.

—¿La manca d'una banca autòctona forta és un fet greu?

—Sí. Hem fracassat en el camp de la banca. Més per culpes pròpies que per factors externs. Això no trau que es pugui o s'hagi de tornar a intentar.

—¿A mesura que ens integrem cada vegada més a Europa no anem perdent força?

—En grans sectors industrials, sí, però l'entrellat de les petites i mitjanes empreses, d'indústries o de serveis, mercats no sempre concurrents amb l'exterior, això ha d'aguantar. Les Pimes, arreu d'Europa representen un paper important. Per ser més competitius a Europa, a Madrid li hauria d'interessar més el desenvolupament català. O Espanya es basa en les economies regionals més capdavanteres o trencarà la seva voluntat d'integració. El País Valencià hi és molt convocat en aquest esforç.

Jacint Ros Hombravella. JORDI MOHERA

—¿El fracàs de Guerra és també el fracàs de la modernització andalusa?

—Modernitzar Andalusia és fruit, pel cap baix, d'una generació. El fracàs de Guerra en el terreny polític i econòmic es produeix perquè s'ha quedat sense ideologia, sense filosofia. ¿Què ens ofereix Guerra més enllà d'un populisme confús? Solchaga defensa una filosofia econòmica presentable a Europa, i Guerra, no.

Frenar les regions de Madrid, Catalunya i el País Valencià per amparar Extremadura o Andalusia és perillosíssim en el repte europeu.

—¿El fet que el preu del diner sigui tan car és bò o dolent per a la nostra economia?

—Crec que en aquest moment necessitaríem una pesseta més baixa, d'un 6 al 10 per cent. Per a l'exportació i per al turisme. Però, com que el capital estranger ha entrat amb una determinada paritat, perjudicaríem aquests inversionistes si la pesseta es devalués. Però, mirant el conjunt, crec que ens trobaríem millor si la pesseta es devalués un 10 per cent.

—Moltes empreses catalanes se'n van a Madrid, ¿Això té cap explicació?

—Ens hi hem d'acostumar. Madrid ha passat a ser una regió industrial i terciària molt forta i té un grau d'atracció molt elevat, no sols per a l'administració, sinó també per al sector privat i per a les relacions internacionals.

—¿La Generalitat de Catalunya pot fer política econòmica o només promoció industrial?

—El pujolisme ho ha definit així. La política macroeconòmica és de Madrid: tipus de canvi, interès, aranzels, impostos. I a les autonomies els toca la política microeconòmica: foment, subvencions, creació de sòl industrial, que són aspectes molt rellevants. Això no trau que estem molt condicionats per la macroeconomia de Madrid.

Lluís Bonada

1 J	2 P	■	4 B	5 O	6 E	■	8 N	9 H	■	11 D	12 I
13 L	14 B	15 O	16 J	■	18 P	19 A	■	21 N	22 O	23 E	24 L
25 P	■	27 G	28 A	29 K	■	31 O	32 F	33 H	■	35 J	36 C
37 K	38 E	39 B	40 H	41 C	42 D	■	44 N	■	46 F	47 D	48 I
■	50 K	51 M	52 L	■	54 L	55 G	56 C	■	58 B	59 F	60 E
61 N	■	63 H	64 G	65 M	66 F	67 J	68 O	69 A	70 C	■	72 P	73 B	■	75 H	76 O
77 N	78 A	79 K	80 D	81 G	82 I	■	84 I	85 F	86 J	87 N	88 K	89 M	■	91 D	■
93 I	94 M	95 E	96 G	97 C	98 H	■	100 P	101 A	102 L	■	104 B	105 D	106 K	■	108 P
109 G	■	111 F	112 E	113 B	114 K	115 H	■	117 M	118 G	119 I	120 O	121 J	122 A	123 C	■
125 E	126 L	127 P	■	129 I	130 A	131 P	132 M	133 C	134 J	■	136 F	137 L	138 N	139 D	140 M

EROGRAMA

Aquest **Erograma** es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text desconcertant.

Anna Maria Genís d'OLISSIP

69	101	122	130	28	78	19

A. Les dones d'Anatòlia sempre estan borratxes.

104	113	14	58	4	39	73

B. El blau es l'únic que queda a Barcelona.

56	123	41	97	70	36	133

C. Les ments dels més soques ho son.

11	47	80	139	42	91	105

D. Moviment tàctic que fem en triar

125	95	60	38	6	23	112

E. Allò que inclou una perla.

85	136	111	46	32	66	59

F. Símbol.

96	55	27	64	81	109	118

G. La beguda emblemàtica dels mexicans.

75	115	40	98	9	33	63

H. Capdavantera en tota mena d'explora-cions.

93	129	84	48	12	119	82

I. Allò que no podiem ni imaginar.

35	67	134	121	16	86	1

J. Objecte que ens excita, tal vegada per associació.

37	50	106	114	29	79	88

K. La primera vegada.

54	126	13	137	52	102	24

L. Les dones que es tapen la cabellera amb una mantellina.

89	117	132	140	65	51	94

M. Poc pesant.

8	61	21	87	138	44	77

N. El seu cul aixafa l'esco més preuat.

31	22	15	76	120	5	68

O. Pot ser atmosferic o circenc

100	131	18	127	108	2	72	25

P. Reclamació judicial a la Fassbinder.

¿DE QUI PARLA EN MAX?

Solucions: TEXT OCULT: "El vel de davant es pensa que fer flexions a les set del matí augmenta la potència sexual i pretén que tot el barri l'admiri per aquest motiu". **MOTS:** A-Turques. B-Tramvia. C-Lineals. D-Decisió. E-Petxina. F-Emblema. G-Tequila. H-Pionera. I-Passada. J-Feltre. K-Estrena. L-Devotes. M-Lleuger. N-Diputat. O-Fenomen. P-Querella. **JEROGLÍFIC:** González Lizondo. Gon(g), Z, Ale(s), Z, LI, Z, (M)ón, Do.

PLAQUES DE LA MEMORIA

Els morts

Com enmig d'una boira que a mesura que avances per dins va desvetllant la silueta de les coses, així vaig descobrir el perfil de la mort en el rostre d'aquella xiqueta amb tirabuixons daurats que havia mort abans de nàixer jo. Amb cara d'àngel apareixia asseguda sobre una mitja lluna en un retrat vestida de blanc al costat del meu germà José María, que estava abraçat a una pilota. Els meus pares havien perdut ja dos fills i això formava part de la meua memòria primitiva; l'ombra d'aquests éssers desapareguts que no vaig conèixer vagava a voltes entre les pregàries de la família. Un no havia deixat ni rastre sinó en la referència d'una diarrea groga que se'l va endur al cel, però la xiqueta havia estat captada en una gran fotografia d'estudi i, quan jo entrava en aquella habitació de casa dels meus oncles que olia a caqui, la mirava allí penjada a la paret i sabia que aquella imatge de bucles difuminats era la mort mateixa somrient. Jo no tenia aleshores cap idea abstracta encara: l'amor era un somrís de ma mare, el plaer era qualsevol dolç del rebost, l'ordre era la mirada severa de mon pare, la mort era la imatge d'aquella xiqueta que havia estat la meua germana i se n'havia anat.

Als cinc anys jo jugava amb una altra xiqueta de la meua edat, María Luisa, filla del metge don Roberto, que vivia al costat de casa. A voltes la sentia plorar a través del barandat i sempre aquell plor anava acompanyat per la veu melodiosa de sa mare que la consolava amb amoroses inflexions i cants de bressol, cosa que em semblava tan suau com impossible d'aconseguir. Recorde aquella xiqueta entrant a ma casa entre les cortines inflades per la brisa de l'estiu sobre el sòl acabat de llavar, junts balancejant-nos en alguna engronsadora sota els pins centenaris del derruït balneari de Miramar, jugant a enterrar sargantanes en la Torreta, fent sonar la campaneta que cridava els veïns del carrer de la Cova Santa a cantar els gojos de la Mare de Déu en les últimes nits d'agost que exhalaven un perfum de meló d'Alger i no sabria dir quan es va interrompre el nostre joc però sé que era pel temps de les assutzenes. Tampoc vaig saber gaire bé que estava malalta, només que un dia em van cridar a sa casa amb un xiuxiueig de dolor i en pujar a la seua habitació vaig veure María Luisa vestida de gasa dins d'un taüt blanc envoltada de flors també blanques que eren assutzenes i el seu rostre lleument violeta es feia més obscur en les ulleres i els llavis. Al costat del seu fèretre de seda em va dir son pare:

—La volies molt, ¿veritat?

—Sí, sí.

—Ella a tu, també. Ha mort de tifus, pobreta.

Em va produir un cert desfici comprovar que la filla del metge també podia morir, encara que el trànsit de María Luisa em va parèixer tan dolç que la xiqueta va passar a alimentar la imatge de la mort com una manera d'asseure's sobre mitja lluna entre

© Andreu Alfaro

els núvols, però ben prompte vaig entendre que morir no era gens poètic, ja que poc després, una vesprada bascosa, vaig veure expirar fent bocades un vell en un llit de noguera. La finestra estava oberta de bat a bat i en la reixa, contemplant l'agonia, hi havia un raïm de xiquets entre els quals jo em trobava en primera fila. Era l'avi del meu amic Sebastianet el Pajarito. Amb el tronc incorporat sobre uns quants coixins al fons de l'habitació, un home obés i groc obria la boca acompasadament, amb una cadència cada volta més anguniosa i discontínua tractant de prendre tot l'aire que podia i algú de nosaltres des del carrer l'animava com si l'agonitzant estiguera pujant una costera molt empinada, mentre al seu costat una dona l'aventava amb un ventall decorat amb fruites fins que aquell panteix es va parar després d'un ronc. A l'instant la dona va exclamar: ja està, se n'ha anat. I tots els xiquets vam baixar de la reixa.

Com que jo vaig ser escolà, vaig enterrar tots els morts del poble. A uns sota el so del bombardí de Ramonet de Barates. A uns altres només amb la veu feroç i pelada del duo de Robres i Peranso, seguits per una corda de pobres que cobraven un duro per portejar el ciri que feia olor de sagí podrit, però abans s'havia de dur als moribunds el viàtic amb aquells canelobres, els cristalls dels quals en les nits d'hivern el vent gregal feia tremolar i en les parets obscures de la postguerra els seus cresols traçaven ombres en forma de moniato. Si l'agonitzant era de primera, hi havia volteig general de campanes; si era de segona, només un escolà obria la processó fent sonar una esquella amb les dues mans; si era de tercera, ja li donaven la comunió pràcticament tirant l'hòstia baix braç des de la plaça com en les partides de pilota. En aquell temps de la infància vaig veure infinits talons transparents que eixien pels llençols midonats per a l'ocasió en alcoves de calç molt humil i el rector que els untava com es fa amb les figues verdals i napolitanes perquè maduren.

I després quan morien la porta quedava entretancada a mitjan vesprada sota la canícula amb la casa en penombra i en el carrer desolat només hi havia algun gos amb la llengua fora. Els xiquets entràvem en aquelles cases on hi havia un difunt contenint la respiració:

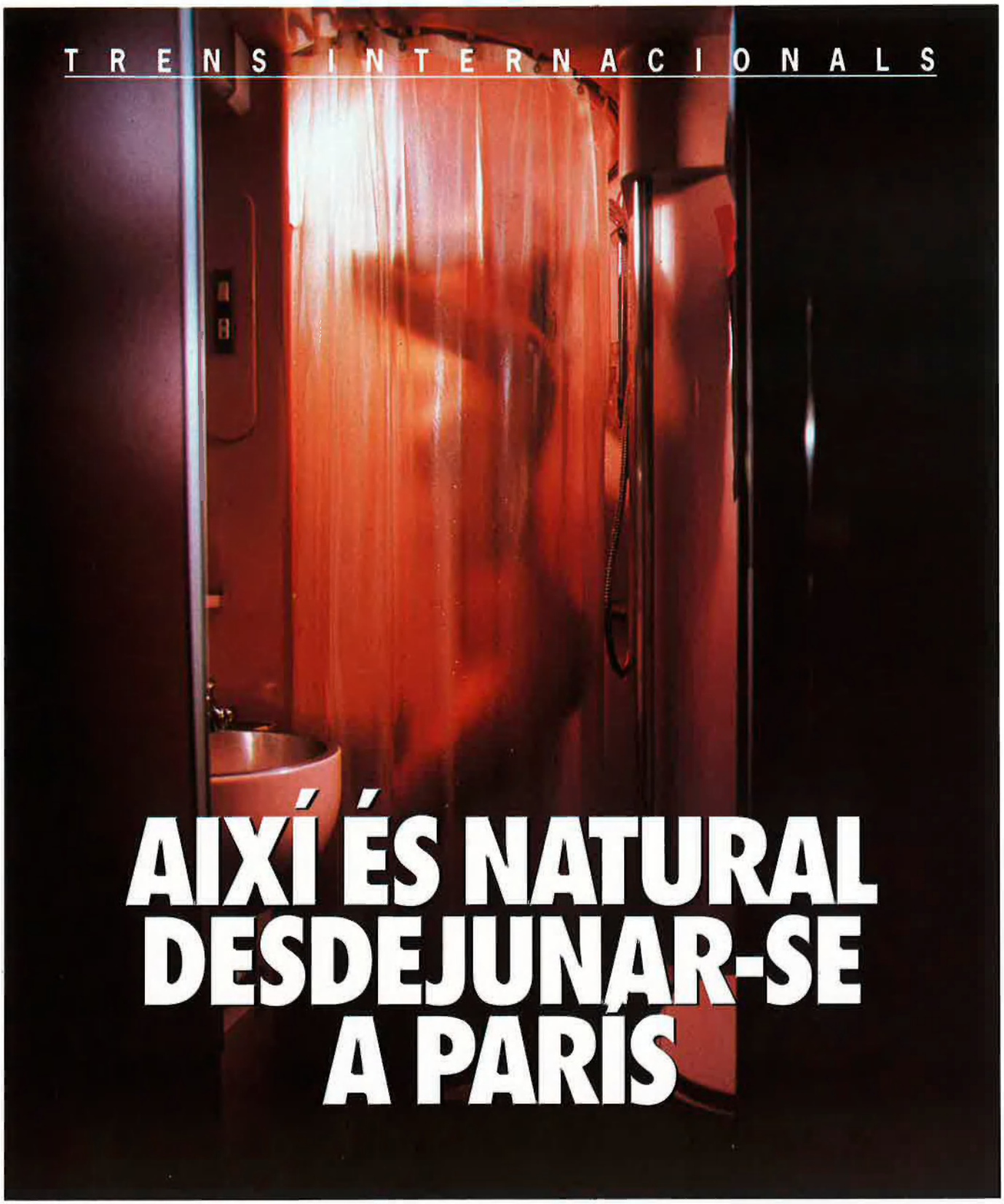
—Ama, ¿ens deixa veure el mort?

—Passeu, passeu, –contestava una vella que estava al costat del cadàver espolsant-lo amb el matamosques–. Pobret, pobret, mireu com s'ha quedat. Com una cadernera.

Tenien el mentó lligat amb un mocador, les soles de les sabates pintades amb betum i dins l'habitació se sentia vibrar un tavà en el cristall, però encara ara es troba unit en la memòria el perfil de la mort amb el perfum dels geranis del cementeri i la melodia del bombardí ressonant en el tall de la pedrera, els plors ofegats amb un mocador o els glapits narratius d'algun familiar que anava contant entre llàgrimes a viva veu coses del mort mentre el taüt era portat al muscle pel mig dels tarongers. Els enterraments, els gemecs, la llum ofuscada d'aquells sols quan la gent del meu poble moria com els grecs.

Manuel Vicent

EL GAT
INVISIBLE

Sense presses. Tranquil.lament.
Després d'una plàcida nit de son i una dutxa refrescant.
Viatjant a París en tren, podrà disfrutar d'aixo i de moltes coses més. Restaurant, cafeteria, compartiments amb llit senzill, doble o quàdruple, video individual i cambra de bany amb dutxa.
Viatjant a París en tren, a més a més, podrà estalviar dues nits d'hotel.
Si vol viatjar a París i arribar a l'hora del desdejuni, vinga-hi amb tren. Naturalment.

RENFE
MILLORA EL TEU TREN DE VIDA

PER GAUDIR D'ALGUNES DE LES MILLORS COSES DE LA VIDA NO NECESSITA L'ELECTRICITAT.

FECSA